

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS
PERSONALO VADYBOS IR ORGANIZACIJŲ PLĖTROS KATEDRA

INGUTĖ RUKAITĖ

ISTORINIO TURIZMO POPULIARINIMO
GALIMYBĖS LIETUVOJE

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė:

lekt. dr. B. Žuromskaitė

VILNIUS, 2009

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS
PERSONALO VADYBOS IR ORGANIZACIJŲ PLĖTROS KATEDRA

ISTORINIO TURIZMO POPULIARINIMO
GALIMYBĖS LIETUVOJE

Tarptautinio turizmo administravimo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 62603S204

Vadovė:

lekt. dr. B. Žuromskaitė

2009 12

Recenzentas

2009 12

Atliko

TTUmn8-03 gr. stud.

I. Rukaitė

2009 12

VILNIUS, 2009

TURINYS

ĮVADAS	9
1. KULTŪRINIO TURIZMO TEORINIAI ASPEKTAI	12
1.1. Kultūrinio turizmo sąvokos apibrėžimo problematika	14
1.2. Norminių aktų įtaka kultūriniam turizmui Lietuvoje	16
2. ISTORINIO TURIZMO TEORINĖS VYSTYMO PRIELAIDOS: „GYVOSIOS“ ISTORIJS KAIP TURISTŲ/LANKYTOJŲ TRAUKOS VEIKSNIO, PANAUDOJIMO GALIMYBĖS	20
2.1. Viduramžių tematika renginiuose/festivaliuose: Lenkijos ir Čekijos patirtis	21
2.2. Viduramžių laikotarpio rekonstravimas ir populiarinimas Lietuvoje	23
2.3. Istorinių renginių organizavimas Lietuvoje ir jų įtaka istorinio turizmo vystymui	24
2.4. „Gyvosios“ istorijos programų kaip turistinių pramogų vystymas gynybiniuose paveldo objektuose Lietuvoje. Latvijos ir Lenkijos pilių panaudojimo pavyzdžiai	30
2.5. Vadybos ir rinkodaros vaidmuo istorinio turizmo plėtrai Lietuvoje.....	38
3. ISTORINIO TURIZMO POPULIARINIMO GALIMYBIŲ TYRIMAS	42
3.1. Tyrimo metodologija.....	42
3.2. Istorinis turizmas Lietuvoje: esamos situacijos analizė	48
3.3. Istorinę aplinką reprezentuojančių turizmo objektų populiarumas	52
3.4. Viduramžių tematikos panaudojimas turizme kaip istorinio turizmo populiarinimo galimybė	55
3.5. Istorinių renginių organizavimo privalumai ir trūkumai	59
3.6. Tyrimo rezultatų apibendrinimas	65
IŠVADOS	67
PASIŪLYMAI (istorinių renginių organizatoriams)	68
LITERATŪRA	69
ANOTACIJA	74
ABSTRACT	75
SANTRAUKA	76
SUMMARY	77
PRIEDAI	78

PRIEDAI

1 PRIEDAS. Anketa TIC/TVIC/Lankytojų centrams Lietuvos nacionaliniuose parkuose	78
2 PRIEDAS. TIC/TVIC/Lankytojų centrų Lietuvos nacionaliniuose parkuose atsakymai į anketos klausimus	79
3 PRIEDAS. Anketa riterių brolijoms/gyvosios istorijos klubams Lietuvoje	92
4 PRIEDAS. Riterių brolijų/gyvosios istorijos klubų atstovų atsakymai į anketos klausimus	93
5 PRIEDAS. Informacija apie riterių brolijas/gyvosios istorijos klubus Lietuvoje	98
6 PRIEDAS. Anketa Valstybinio turizmo departamento atstovui p. Kęstučiui Šetkui	104
7 PRIEDAS. p. Kęstučio Šetkaus atsakymai į anketoje pateiktus klausimus	105
8 PRIEDAS. Užklašimas dėl Jūsų regione esančių pilių lankomumo statistiko Kauno, Vilniaus, Trakų, Jurbarko, Klaipėdos, Tauragės ir Biržų TIC	106
9 PRIEDAS. Trakų, Jurbarko ir Biržų TIC pateikta lankomumo statistika	107
10 PRIEDAS. Interviu klausimai parengti specialiai p. Andriui Žiurauskui (Kauno valstybinio lėlių teatro režisierius ir aktorius; „Hansa dienos“ kaune vienas iš organizatorių).....	108
11 PRIEDAS. Interviu su p. Andriumi Žiurausku išsklotinė	109
12 PRIEDAS. Anketa tyrime dalyvavusiems respondentams	115

LENTELĖS

1 lentelė. Kultūrinio turizmo svarba.....	13
2 lentelė. Turizmo pramogų vystymas Latvijos pilyse	31
3 lentelė. Lenkijos pilyse teikiamų turizmo pramogų įvairovė	32
4 lentelė. Lietuvos pilių pritaikymas turizmui	35
5 lentelė. Trakų salos, Biržų, Panemunės ir Raudonės pilies lankomumas (2006 – 2008 m.)	36
6 lentelė. Lietuvos pilyse šiuo metu teikiamos turistinės pramogos/paslaugos	37
7 lentelė. Tyrime dalyvavę specialistai ir Turizmo informacijos centrai/Turizmo ir verslo informacijos centrai/ Lankytojų centrai Lietuvos nacionaliniuose parkuose	45
8 lentelė. Istorinio turizmo sąvokos apibrėžimas	50
9 lentelė. Respondentų įvardijamos istorinio turizmo nepopuliarumo priežastys	51
10 lentelė. Žinių lygis po apsilankymo istoriniuose renginiuose	61
11 lentelė. Istorinės aplinkos ir autentiškumo svarba istoriniuose renginiuose	62

PAVEIKSLAI

1 pav. Viduramžių tematikos renginių organizavimo vietovės	25
2 pav. Lietuvos teritorijoje esančiose pilys	34
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	46
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį	46
5 pav. Respondentų skirstinys pagal išsilavinimą	47
6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal veiklos sferą	47
7 pav. Turizmo rūšių pasirinkimas	48
8 pav. Respondentų skirstinys renkantis prioritetinę kultūrinio turizmo formą kelionės metu	49
9 pav. Respondentų pasiskirstymas įvertinant istorinio turizmo reikšmę	50
10 pav. Istorinio turizmo populiarinimo įvertinimas	51
11 pav. Istorinės aplinkos objektų pasirenkamumo skirstinys.....	53
12 pav. Respondentų pasirenkamumas istorinių objektų lankymą kelionės metu	53
13 pav. Istorinės temos turizme labiausiai dominančios respondentus	54
14 pav. Respondentų skirstinys pagal tai kiek jų yra girdėję apie viduramžių tematikos renginių organizavimą Lietuvoje	54
15 pav. Populiariausi viduramžių tematikos renginiai Lietuvoje	55
16 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal dalyvavimą kitose šalyse organizuojamuose istoriniuose renginiuose	56
17 pav. Respondentų skirstinys pagal intereso sritis istoriniuose renginiuose	58
18 pav. Istorinių renginių „tinkamumas“ pristatyti istorinę praeitį turistams	58
19 pav. Tinkamiausia erdvė viduramžių tematikos renginiams organizuoti	60
20 pav. Istorinės aplinkos panaudojimas turizme	61
21 pav. Norinčiųjų tiesiogiai dalyvauti istorijos rekonstravime pasiskirstymas	63
22 pav. Istorinių renginių „minusai“ respondentų nuomone	64
23 pav. Informacinė renginių sklaida	64

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Kultūros paveldas – paminklai arba statinių grupė, pasižymintys išskirtine visuotine istorine, meno ar mokslo verte, bei išskirtinės visuotinės istorinės, estetikos, etnografinės ar antropologinės vietovės¹.

Kultūrinis turizmas – siaurąja prasme, tai specialaus intereso atostogos, kurių pagrindinė motyvacija yra kultūriniai interesai, kaip kelionės ar apsilankymai istorinėse vietose/paminkluose, muziejuose/galerijose, meniniuose pasirodymuose/festivaliuose, gyvenimo būdo bendruomenėse. Plačiąja prasme – kelionės ar specialaus tikslo vizitai, į kurių sudėtį patenka kultūros sąvoka².

Paveldo turizmas – svarbiausiu kelionės tikslu yra apsilankymai paveldo vietovėse³.

Istorinis turizmas - muziejų, paminklų, istorinių vietovių, žmonių sukurtų kūrinių ir kitų praeities relikvų lankymas⁴.

Turistų/lankytojų traukos objektai – turizmo traukos produktų elementai, kurie pritraukia lankytojus ir lemia jų apsisprendimą pasirinkti vieną ar kitą vietovę. Pagrindinis skirtumas tarp *vietovės* traukos, kai pati vieta yra svarbiausias akstinas apsilankyti, ir *renginio* traukos, kai organizuojamas renginys turi didesnio potencialo renkantis vietovę, nei pati vietovė⁵.

„Gyvoji“ istorija – eksperimentu ar perimta patirtimi pagrįstas atitinkamo laikmečio gyvenimo būdo atkūrimas su edukaciniais elementais⁶.

Rekonstravimas – istorinės praeities perteikimas, naudojant tam tikras priemones, tokias kaip gidų pasakojimai, vizualinės priemonės muziejuose, tam tikrų praeities elementų perteikimas teatralizuotame renginyje.

Istorinė erdvė – reikšmingi, ženklūs materialūs žmonių veiklos pėdsakai, vietos susijusios su ta veikla.

Riterių brolijos/gyvosios istorijos klubai – organizacijos, kurių pagrindinis tikslas yra istorinės erdvės rekonstrukcija⁷.

Turistas – fizinis asmuo, kuris pažintiniais, profesiniais-dalykiniais, etniniais, kultūriniais, rekreaciniais, sveikatingumo, religiniais ar specialiais tikslais keliauja po šalį ar į kitas šalis ir apsistoja bent vienai nakvynei, tačiau ne ilgiau kaip vienerius metus už savo nuolatinės gyvenamosios vietos ribų, jei ši veikla nėra mokymasis ar apmokamas darbas lankomoje vietovėje⁸. Šiame darbe greta

¹ Meldik S. Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality. Oxford, 2003, p. 48.

² Ten pat, p. 48.

³ Ten pat, p. 84.

⁴ Gartner W. C. Tourism development: principle, process and policies. New York, 1996, p. 316.

⁵ Meldik S. Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality. Oxford, 2003, p. 168.

⁶ Šiuokščienė V. Gyvosios istorijos šventės: problemos ir perspektyvos // Lietuvos muziejai 2007, nr. 4, p. 5.

⁷ <http://www.vidurmaziai.lt/Default.aspx?tabid=7589>. [žiūrėta 2008.11.29].

⁸ Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas 1998 m. Prieiga internetu http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=260081 [žiūrėta 2009 02 28].

sąvokos „*turistas*“ pateikiama ir „*lankytojo*“ sąvoka (*turistas/lankytojas*), kadangi ne kiekvienas keliaujantis asmuo gali būti vadinamas turistu.

IVADAS

Temos naujumas ir aktualumas. XX a. paskutiniaisiais dešimtmečiais tradicinis masinis turizmas ima kisti į lankstų, įvairiapusių, nestandartizuotą „naująjį“ turizmą. Viena iš šio pokyčio priežasčių yra globalizacijos įtaka. Bene ryškiausiai globalizacijos poveikis pastebimas kultūriniame turizme, kur pirmenybė teikiama individualizuotoms, unikalioms kelionėms, kurių metu turistai/lankytojai siekia ne tik pamatyti praeities relikvijas, bet ir tiesiogiai dalyvauti jų „atkūrimo“ procese. Viena iš prioritetinių kultūrinio turizmo rūšių Europoje tampa istorinis turizmas, kuris dažniausiai pateikiamas per „gyvosios“ istorijos programų panaudojimą įvairiose: edukacines programas muziejuose, istorinės tematikos ekskursijas, renginių/festivalių organizavimą. Sąvokų „kultūrinis turizmas“ vyravimas dokumentuose, o „istorinio turizmo“ - tyrinėtojų publikacijose rodo, jog šie terminai yra suvokiami ir analizuojami tiek plačiąja, tiek siaurąja prasme. Nors Europoje „gyvosios“ istorijos programos, kaip vienos iš prioritetinių istorinio turizmo populiarinimo formų taikomos jau ganėtinai seniai, tačiau Lietuvoje ši idėja išplito tik po Nepriklausomybės, suaktyvinus tarptautinį bendradarbiavimą. Atliekant šalies nacionalinio lygmens ir tyrinėtojų veikalų bibliografinę „istorinio ir kultūrinio turizmo“ terminologijos analizę, paaiškėjo, jog „gyvosios“ istorijos terminas tėra įtvirtintas tik keliuose mokslinio pobūdžio straipsniuose, o „istorinio turizmo“ sąvoka nėra vartotina ar bent jau apibrėžta. Tai rodo, kad istorinis turizmas nėra traktuojamas kaip viena iš prioritetinių kultūrinio turizmo formų.

Problemos aktualumas. Mažas istorinio turizmo mokslinis iširtumas skatina analizuoti ir atkleisti šios turizmo formos vystymo svarbą. Darbo problemą nusako klausimas kaip „gyvosios“ istorijos programų panaudojimas renginiuose ir paveldo vietovėse, įtakoja istorinio turizmo populiarinimo galimybes Lietuvoje.

Remiantis statistiniais duomenimis galime daryti *prielaidą*, kad dauguma į Lietuvą atvykstančiųjų ir vietinių turistų/lankytojų pirmenybę teikia šalies istorinių išteklių pažinimui, nors istorinis turizmas šalyje nėra traktuojamas kaip prioritetinė kultūrinio turizmo forma. Todėl galime kelti *hipotezę*, kad istorinio turizmo populiarinimui Lietuvoje skiriama per mažai dėmesio.

Tyrimo objektas. Istorinio turizmo, kaip prioritetinės kultūrinio turizmo formos, populiarinimas Lietuvoje.

Tyrimo dalykas. Galimybių panaudoti „gyvosios“ istorijos programas istorinio turizmo populiarinimui Lietuvoje įvertinimas.

Darbo tikslas - nustatyti istorinio turizmo, kaip specifinės keliavimo ir pažinimo rūšies situaciją Lietuvoje bei jo populiarinimo galimybes, remiantis „gyvosios“ istorijos programų panaudojimu renginių organizavime ir gynybinėse paveldo vietovėse (pilyse).

Magistro baigiamojo darbo tikslui pasiekti keliami tokie **uždaviniai**:

1. Išsiaiškinti istorinio turizmo sąvokos traktavimą kultūrinio turizmo kontekste;
2. Įvertinti „gyvosios“ istorijos programų kaip turistų/lankytojų traukos veiksnių panaudojimą Lietuvoje ir užsienio šalyse;
3. Išanalizuoti istorinio turizmo situaciją Lietuvoje, įvertinant istorinę aplinką reprezentuojančių turizmo pramogų populiarumą;
4. Ištirti „gyvosios“ istorijos renginių organizavimo poveikį ir kylančias problemas, remiantis kiekybinio ir kokybinio metodu būdu gauta informacija.

Darbo uždaviniams įgyvendinti naudotasi šiais metodais:

Pirmajam uždaviniui įgyvendinti remtasi mokslinės literatūros nagrinėjimu ir dokumentine analize, antrajam – periodinių leidinių ir internetinės medžiagos nagrinėjimu. Trečiajam ir ketvirtajam tyrimo uždaviniui pasiekti pasitelktas *kiekybinis* ir *kokybinis* tyrimas: atliktas *anketavimo* ir *interview* metodai. Teorinėje darbo dalyje naudojamas *analitinis*, *aprašomasis*, *lyginamasis* metodai. Įvertinant istorinių renginių panaudojimo turizme tendencijas bei įtaką istorinio turizmo populiarinimui, taikyti *indukcinis* (ėjimas link bendresnių teiginių) ir *dedukcinis* (tyrėjų išvalgų grindimas tam tikra faktine medžiaga) metodai.

Informacijos šaltiniai. Magistro baigiamajame darbe daugiausiai naudotasi užsienio šalių tyrėjų išvalgomis apie kultūrinį/istorinį turizmą. Kaip minėta, lietuvių autoriai yra parašę tik kelis mokslinio pobūdžio straipsnius, susijusius su darbo tematika. Dėl šios priežasties daugeliu atvejų remtasi pačių renginių organizatorių teikiama publikuota informacija internetinėse svetainėse. Dokumentai, norminiai aktai analizuoti, siekiant įvertinti teisinę-politinę kultūrinio turizmo, o kartu ir istorinio turizmo vystymo terpę. Kadangi kultūrinio turizmo statistika nėra fiksuojama, remtasi bendro pobūdžio statistiniais duomenimis bei užsienio šalių autorių atliktais tyrimais.

Kaip vienas iš svarbiausių šaltinių, siekiant atskleisti šio magistro baigiamojo darbo tematiką, yra ekspertų ir respondentų anketavimo bei interview metu gauti duomenys. Šie tyrimo rezultatai reikšmingi, įvertinant istorinių renginių organizavimo privalumus, trūkumus, nustatant istorinio turizmo populiarinimo galimybes, išanalizuojant neigiamus veiksnius, galinčius turėti įtakos istorinio turizmo sklaidai Lietuvoje.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, teorinė dalis, susidedanti iš 2 skyrių, tyrimo metodologinė dalis ir rezultatų analizė, išvados, pasiūlymai (istorinių renginių organizatoriams), literatūros sąrašas, anotacija (lietuvių ir anglų kalbomis), santrauka (lietuvių ir anglų kalbomis) bei priedai. Sunumeruoti pateikiami 3 skyriai, kurių pirmasis skirtas apžvelgti kultūrinio turizmo vystymo teorinius aspektus. Ši skyrių sudaro 2 poskyriai. Antrajame skyriuje įvertinama istorinio turizmo teorinės vystymo prielaidos: „gyvosios“ istorijos kaip lankytojų/turistų traukos veiksnio panaudojimo galimybes. Ši skyrių sudaro 5 poskyriai. Trečiojoje darbo dalyje pristatomas darbo

autorės istorinio turizmo populiarinimo galimybių Lietuvoje tyrimas, panaudojant „gyvosios“ istorijos programas. Šią darbo dalį sudaro 6 poskyriai.

Magistro baigiamojo darbo siūlymuose pateikiamos rekomendacijos renginių organizatoriams, o prieduose – tyrime naudotos anketos, jų išsklotinės, transkripcija užrašytas interviu bei kita papildoma informacija, susijusi su darbo tematika.

1. KULTŪRINIO TURIZMO TEORINIAI ASPEKTAI

Remiantis Pasaulinės turizmo organizacijos (toliau – PTO) analize, 83% pasaulio šalių turizmas - vienas iš penkių didžiausias pajamas teikiančių sektorių. PTO duomenimis, vidinis turizmas Europos Sąjungos šalyse sudaro iki 8% viso BVP, Lietuvoje - 4% BVP. PTO prognozuoja, kad iki 2020 m. Europos turizmo rinkos dalis turėtų sumažėti nuo 58% iki 47%, tačiau bendras tarptautinio atvykstamojo turizmo vidutinis augimo tempas išsilaikys apie 3,1%. Pagrindinėmis turistų/lankytojų kelionės vietomis ir toliau išliks Europos žemynas, kuris užima 57,8% atvykstamojo turizmo rinkos (iki 2020 m. numatoma sulaukti apie 717 mln. turistų), o Centrinės ir Rytų Europos regionui (Lietuva - viena šio regiono šalių) teks apie 223 mln. atvykstamojo turizmo rinkos⁹.

Viena iš pagrindinių Europos, kaip žemyno, populiarumo priežasčių lankytojų/turistų tarpe - istorinės praeities ir išlikusio kultūrinio paveldo bei natūralios gamtos panaudojimas turizme¹⁰. Vis labiau išryškėjanti globalizacijos problema, kuri įtakoja regionų supanašėjimą, skatina turistus/lankytojus kelionės metu siekti individualizuoto produkto su didesne įvairove¹¹. Kultūros poreikių tenkinimas tampa ne tik sudėtine atostogų dalimi, bet ir pagrindiniu keliavimo katalizatoriumi¹². Nuolat stengiamasi, kad šalyje besilankantys turistai/lankytojai daugiau sužinotų apie šalies kultūrą, jos gamtos unikalumą, juo žavėtusi ir norėtų dar kartą sugrįžti¹³. Tarp kultūrinių išteklių patraukliausi tie, kurie išsiskiria savo unikalumu, autentiškumu. Lietuvoje prioritetiniais kultūrinio turizmo ištekliais laikomi architektūros, istorijos paminklai bei kultūriniai renginiai. Šie ištekliai ne tik skatina kultūrinio turizmo plėtrą, bet ir geba išlikti konkurencingais regiono kontekste¹⁴. Nors kultūrinio turizmo statistika nėra žinoma (renginiai ir paveldo objektai ne visada yra mokami, dėl šios priežasties yra sunku tiksliai nustatyti lankytojų/turistų srautų pasiskirstymą), tačiau Europos Sąjungos statistikos biuras (Eurostat) 2007 m. atlikęs tyrimą pastebėjo, jog 27 šalyse visų laisvalaikio užsiėmimu 54% sudaro istorinio palikimo lankymas, 41% - muziejų apžiūra¹⁵. Remiantis šiais

⁹ Turizmo plėtotos strategija. Prieiga internetu

<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/13.%20turizmo%20pletotes%20strategija.doc> [žiūrėta 2009 10 20].

¹⁰ Dapkus R. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos. Prieiga internetu <http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/15/29.pdf> [žiūrėta 2008 12 20].

¹¹ Fisher D. Tourism, Culture and Development: Whose Culture? Whose Development? 3rd Biennial Conference of the International Development Studies Network of Aotearoa New Zealand. Massey University, 5th - 7th December 2002. Prieiga internetu http://www.devnet.org.nz/conf2002/abstracts/Fisher_David.pdf [žiūrėta 2009 04 10].

¹² Dapkus R. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos. Prieiga internetu <http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/15/29.pdf> [žiūrėta 2008 12 20].

¹³ Pasaulio paveldas ir turizmas, p. 118. Prieiga internetu http://www.unesco.lt/documents/SVIETIMAS/109-130_Pasaulio_paveldas_ir_turizmas. [žiūrėta 2009 10 20].

¹⁴ Lietuvos turizmo komunikacijos ir rinkodaros strategija, p. 20. Prieiga internetu

http://www.tourism.lt/upload/Turizmo_rinkodaros_strategija-galutinis_dokumentas.doc [žiūrėta 2009 10 20].

¹⁵ Europos kultūros statistika, 2007, p. 136. Prieiga internetu www.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-77-07-296/EN/KS-77-07-296-EN.PDF [žiūrėta 2008 11 10].

statistiniais duomenimis galima teigti, jog kultūra, kultūrinis palikimas tapo vienu iš produktų, ryškiausiai dominuojančių turizmo sektoriuje¹⁶.

PTO teigimu, kasmet kultūrinio turizmo, kaip vieno iš turizmo sektoriaus rūšių, pasirinkimas turėtų augti apie 15% (šiuo metu kultūrinis turizmas sudaro apie 37% visų turistinių kelionių)¹⁷. Kultūrinio turizmo kaip prioritetinės turizmo sektoriaus rūšies populiarinimas aktualus ne tik tikintis atvykstamojo ir vietinio turizmo augimo, bet ir ekonominiu, socialiniu, kultūriniu, politiniu ir vadybiniu vystymo aspektu (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Kultūrinio turizmo svarba

Apsektas	Svarbos pagrindimas
Ekonominis aspektas	Vietinės produkcijos gamyba išauga, nes kultūrinio turizmo veikla artimai susijusi su kitomis ekonomikos šakomis.
Socialinis aspektas	Darbo vietų augimas, pajamų ir užimtumo didinimas.
Infrastruktūros plėtra	Infrastruktūros plėtra įtakoja kultūrinio turizmo skatinimą įvairiuose regionuose ir atvirkščiai.
Identitetas	Savimonės kūrimas neįmanomas be gilesnio šalių kultūros tradicijų ir skirtumų pažinimo. Tik per kultūrinio turizmo plėtrą įmanomas skirtingų tautų ir religijų žmonių dialogas.
Regiono įvaizdžio formavimas, kultūrinio ir istorinio paveldo saugojimas	Kultūrinis turizmas laikomas vienu esminiu elementų kuriant teigiamą įvaizdį net tik šalies viduje, bet ir tarptautiniu mastu. Turizmas papildo kultūrinį ir paveldo turizmą, suteikia galimybę gyvuoti tradicijoms, skatina lankytojus domėtis paveldu. Kuo daugiau domimasis paveldu, tuo didesnis finansavimas gali būti skiriamas paveldo vietovės vadybai ir apsaugai.
Turizmo vadyba	Gera kultūrinio turizmo vadyba gali paskatinti atgaivinti tradicijas, restauruoti vietoves ir paminklus, padeda suderinti paveldo apsaugą ir jo panaudojimą. Kultūrinis turizmas ne tik remia kultūrą, bet ir padeda atsinaujinti turizmui, padeda prailginti turistinį sezoną, todėl labai svarbu šią sritį nuolat vystyti toliau.
Komunikacija ir integracija	Kultūrinis turizmas gali padėti rasti bendrą kalbą tarp skirtingų, net ir konfliktuojančių tautų. Būtent per kultūrą galima geriau vienas kitą suprasti.
Politinių santykių gerinimas tarp šalių	Politiškai prasme kultūrinis turizmas yra svarbi priemonė inicijuojanti geresnius santykius tarp šalių politiniame lygmenyje. Supažindinamos naujos idėjos ir skatinamas bendradarbiavimas.

Šaltinis: Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas 2001 – 2003 m. Prieiga internetu <http://www.unesco.lt/documents/kultura/baltijos%20saliu%20kulturinio%20turizmo%20politikos%20dokumentas.pdf> [žiūrėta 2009 02 28]; Nemuno zonos kaip kultūrinės–turistinės zonos potencialo plėtros ir galimybių studija. Prieiga internetu <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc7/Nemuno-studija.doc> [žiūrėta 2009 02 28]; Dapkus R. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos. Prieiga internetu <http://baitas.lzuu.lt/~mazyliis/julram/15/29.pdf> [žiūrėta 2008 12 20].

Siekiant įvertinti istorinio turizmo svarbą kultūrinio turizmo kontekste, tikslinga apibrėžti kultūrinio turizmo sąvoką tiek plačiąja, tiek siaurąja prasmėmis bei įvertinti norminių aktų įtaką kultūriniam turizmui.

¹⁶ Holden A. Tourism studies and the social sciences. London, 2006, p. 142.

¹⁷ Richards G. Cultural tourism in Europe. Wallingford, 1996, p. 31.

1.1. Kultūrinio turizmo sąvokos apibrėžimo problematika

Bibliografinė apžvalga parodė, kad vieningos kultūrinio turizmo apibrėžimo sąvokos nėra. Siekiant apibrėžti kultūrinį turizmą siaurąja ir plačiąja prasmėmis, remiamasi svarbiausiose literatūros šaltiniuose pateikiamomis kultūrinio turizmo sąvokos apibrėžimo interpretacijomis.

Kultūrinis turizmas plačiąja prasme:

- *Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas*

Šiame dokumente kultūrinis turizmas apibrėžiamas kaip kelionė, siekiant pažinti kultūrinę aplinką, įskaitant kraštovaizdžius, vaizduojamąjį ir scenos menus, išskirtinį vietinį gyvenimo būdą, vertybes, tradicijas, įvykius bei kitus kūrybinius ir kultūrinių pokyčių procesus¹⁸.

- *PTO* – plačiąja prasme kultūrinį turizmą įvardijo kaip keliavimo būdą, kai siekiama įgyti naujos patirties, žinių, geriau pažinti kitas kultūras, tautų tradicijas¹⁹.

- *Association for Tourism and Leisure Education (ATLAS)* kultūrinį turizmą apibūdino kaip tam tikrų asmenų judėjimą, siekiant pamatyti naujas kultūrinės pramonės²⁰.

- Remiantis *International Scientific Committee on Cultural Tourism (ICOMOS)* kultūrinis turizmas apibrėžiamas kaip, bet kokia turizmo forma į kitą vietovę, kurios metu turistai tiesiogiai supažindami su visais „kultūros“ aspektais, susijusiais su vietove, gyvenimo būdu, laisvalaikiu, mityba, aplinka, vietovėmis, istoriniu palikimu ir kultūriniais pasirodymais²¹.

- *LORD Cultural Resources Planning & Management INC* teigimu, kultūrinis turizmas tai žmonių lankymasis svečiuose kraštuose, motyvuotas istorinių, paveldo, meno, mokslinių ar laisvalaikio noro pažinti bendruomenių, regionų, grupių gyvenimą²².

- *G. Indriūnas (Valstybinis turizmo departamentas Lietuvoje)* kultūrinį turizmą apibrėžia, kaip bet kokią turizmo formą ar turistų kelionės tikslą, neatsiejamą nuo šalies ar vietovės kultūros išteklių²³.

¹⁸ Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas 2001 – 2003 m., p. 6. Prieiga internetu <http://www.unesco.lt/documents/kultura/baltijos%20saliu%20kulturinio%20turizmo%20politikos%20dokumentas.pdf> [žiūrėta 2009 02 28].

¹⁹ City tourism and Culture. A Report produced for the Research Group of the European Travel Commission (ETC) and for the World Tourism Organization (WTO) by LAGroup & Interarts Brussels, February 2005, p. 136. Prieiga internetu <http://www.creativeconnection.eindhoven.com/upload/pdf/City%20Tourism%20&%20Culture.pdf> [žiūrėta 2009 04 10].

²⁰ Richards G. Cultural tourism in Europe. Wallingford, 1996, p. 24.

²¹ City tourism and Culture. A Report produced for the Research Group of the European Travel Commission (ETC) and for the World Tourism Organization (WTO) by LAGroup & Interarts Brussels, February 2005, p. 136. Prieiga internetu <http://www.creativeconnection.eindhoven.com/upload/pdf/City%20Tourism%20&%20Culture.pdf> [žiūrėta 2009 04 10].

²² Ten pat, p. 136

²³ Indriūnas G. Muziejai kultūrinio turizmo plėtros objektyve. Prieiga internetu www.museums.lt/Zurnalas/Indriunas.htm [žiūrėta 2008 11 28].

Remiantis aukščiau pateiktais apibrėžimais, jų diferenciacija, galima teigti, kad plačiąja prasme kultūrinis turizmas apima tam tikrą judėjimo formą, kur pagrindiniu tikslu tampa poreikis iš arti susipažinti su šalies/regiono įvairiomis kultūros – istorijos formomis.

Kultūrinis turizmas siaurąja prasme:

- *Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas*

Siaurąja prasme kultūrinis turizmas apima bent vieno iš šių objektų lankymą: *meno paveldą*, kuri sudaro istoriniai miestų centrai, muziejai ir archeologinės vietovės, parodos, kurios leistų populiarinti šiuolaikinių meną, *festivalių ir kitų renginių* (tapo galingais, skatinančiais turizmą traukos centrais), *gastronomijos ir vynininkystės, kino turizmo* (daugelyje Europos regionų, kuriuose buvo filmuoti sėkmės sulaukę kino filmai ar serialai ypatingai daug sulaukiama turistų. Matyti vaizdai įkvepia norą aplankyti šias vietoves), *teminių kultūros parkų* - tai istorijos ir meno teminių parkų kūrimą greta muziejų, istorinių miestų centrų ir archeologinių vietovių²⁴.

- *Department of Culture and the Arts, Government of Western Australia in Journey Further and Arts & Cultural Tourism Strategy for Western Australia 2004-2008*. Kultūrinis turizmas taip pat apima ir šias pramogas: *muges* (muzikos, šokių, komiškas vaizduojamasis menas, multimenai ir paveldas); *scenos meno rūšis ar koncertus* (teatras, opera, baletas ir klasikinė arba šiuolaikinė muzika); *muziejus ar meno galerijas; istorinius ar paveldo pastatus, vietoves, paminklus; meno ar amatų dirbtuves, studijas*²⁵.

- *Website of the NATIONAL Assembly of State Art Agencies in the USA* nurodo, kad kultūriniam turizmui taip pat turi būti priskirta ir lankymasis *etninėse bendruomenėse; architektūros ir archeologijos lobynuose; nacionaliniuose ir valstybiniuose parkuose*²⁶.

- *European Centre for Training and regional Co-operation (ECTARC)* prie jau prieš tai minėtų kultūrinio turizmo formų priskyrė ir *piligrimystę, kultūrų ir subkultūrų įvairovių pažinimą*²⁷.

- R. Dapkus, analizuodamas kultūrinį turizmą, pastarąjį apibūdina, kaip: „[...] specifinį ir autentišką turizmo elementą, apimantį kultūrinės vertybes/kultūrinį paveldą, patirties produktus, jų vadybą ir turistus, kurie vedami asmeninės motyvacijos, noro pažinti savo ir kitų žmonių papročius, tradicijas bei istoriją, keliauja lankydami kultūrinio paveldo, etnografinės, patrauklaus kraštovaizdžio

²⁴ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo ir kultūros: dvi jėgos, skatinančios augimą. Prieiga internetu http://brigitaz.home.mruni.lt/wp-content/uploads/2009/02/kulturinis_turizmas_dokumentas.pdf [žiūrėta 2009 04 05].

²⁵ City tourism and Culture. A Report produced for the Research Group of the European Travel Commission (ETC) and for the World Tourism Organization (WTO) by LAGroup & InterartsBrussels, February 2005, p. 136. Prieiga internetu <http://www.creativeconnection.eindhoven.com/upload/pdf/City%20Tourism%20&%20Culture.pdf> [žiūrėta 2009 04 10].

²⁶Ten pat, p. 136.

²⁷ Richards G. Cultural tourism in Europe. Wallingford, 1996, p. 23.

ir unikalios gamtos, savitų ir maloniai patrauklių bendruomenių vietoves, o taip pat muziejus, parodas, festivalius, kiną, kultūros parkus ir kt. kultūrinės vietas“²⁸.

Apibendrinus šią sąvokų analizę, kultūrinį turizmą siaurąją prasme tikslinga suvokti kaip galimybę dalyvauti įvairiose arba bent vienoje iš kultūrinio turizmo formų, kurios apima šalies/regiono kultūros, tradicijų, istorijos, gamtos, religijos, meno ir kitą pažinimą. Remiantis tuo, galime teigti, jog istorinis turizmas traktuojamas kaip viena iš kultūrinio turizmo „sudedamųjų“ dalių.

1.2. Norminių aktų įtaka kultūriniam turizmui Lietuvoje

Kultūrinio turizmo vystymui ypatingai svarbi teisinė aplinka. Aptariamų teisinių dokumentų ir jų ryšio su kultūrinio turizmu Lietuvoje analizė leis įvertinti teisinį istorinio turizmo sąvokos traktavimą.

Vienas iš svarbiausių aktų, nurodančių kultūrinio turizmo populiarinimo būtinybę yra ***Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo ir kultūros (2006)***. Pasak šios institucijos, turizmas ir kultūra - dvi jėgos, skatinančios augimą. Pagrindinis šio komiteto pasiūlymas: „[...] veiksmingai plėtoti kultūrinį turizmą, kuris galėtų pasireikšti per efektyvesnę informacijos teikimą ir integruotų reklamos kampanijų, nušviečiančių Europą ir jos lankytinas vietas, rengimą“²⁹. Taip pat šis komitetas pabrėžė konkurencingumo skatinimo būtinybę tiek tarp miestų, tiek tarp pačių kultūrinio turizmo objektų³⁰.

Tarptautinė kultūrinio turizmo chartija (1999 m.). Šioje chartijoje išskiriami šeši pagrindiniai principai, darantys įtaką kultūrinio turizmo plėtrai. Pirmuoju principu yra iškeliamas visuomenės informavimo apie paveldo reikšmę gerinimas. Tai siūloma daryti skirtingų istorijos išteklių reprezentavimo formų pagalba. Antruoju principu akcentuojama, jog paveldo vietovės ir turizmas yra gana dinamiški, todėl kartais jų teikiamos vertybės gali „kirstis“. Akcentuojamas autentiškumo svarbos paaiškinimas. Nuolatos turi būti mažinamas neigiamas kultūrinis poveikis kultūriniais ištekliams, tačiau tuo pat metu turi būti reaguojama ir į turistų poreikius. Trečiajame principe kalbama apie galimybę individualiai lankyti kultūrinius objektus, kartu informuojant apie neleistiną veiklą vietovėse. Ketvirtuoju principu siekiama skatinti vietines ir kitas bendruomenes, kurios nariai propoguoja istorines idėjas, įtraukti į strategijų ir su kultūra susijusių dokumentų rengimą. Penktasis principas aiškina turizmo naudą visuomenei, kuris pasireiškia socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame

²⁸ Dapkus R. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos. Prieiga internetu <http://baitas.lzuu.lt/~mazyliis/julram/15/29.pdf> [žiūrėta 2008 12 20]

²⁹ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo ir kultūros: dvi jėgos, skatinančios augimą. Prieiga internetu http://brigitaz.home.mruni.lt/wp-content/uploads/2009/02/kulturinis_turizmas_dokumentas.pdf [žiūrėta 2009 04 05]

³⁰ Ten pat.

lygmenyje. Paskutinytis, šeštasis, principas pabrėžia, kad turizmą skatinančios programos turėtų saugoti natūralų ir kultūrinį paveldą³¹.

Vienas iš svarbiausių kultūrinio turizmo vystymo reikalavimų – užtikrinti paveldo objektų, naudojamų turizmo sektoriuje, apsaugą. Paveldo apsauga ypatingai akcentuojama ir kitame akte - *Europos kultūros konvencijoje (1954 m.)*. Esminis šios Konvencijos tikslas yra siekti vienybės apsaugant bendrą paveldą: derinti veiksmų politiką, užtikrinančią ir skatinančią Europos kultūros plėtrą. Tai pabrėžia penktasis Konvencijos tikslas, kur nurodoma būtinybė imtis atitinkamų apsaugos priemonių kultūros objektams apsaugoti, o kartu ir sudaryti visas sąlygas leisti tuos objektus pažinti³².

UNESCO paveldo apsaugos skatinimui yra parengęs du aktus, kuriais vadovautis skatina šalis. *UNESCO nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencija (2003 m.)*. Pagrindinis Konvencijos tikslas saugoti nematerialų kultūros paveldą, kuris apima scenas mene, žodinę kūrybos tradiciją ir išraišką, papročius, apeigas ir šventinius renginius, su gamta ir visata susijusias mokslo sritis ir veiklas, tradicinius amatus. Kiekviena šalis įsipareigoja užtikrinti nematerialaus kultūros paveldo apsaugą, pasižadant parengti vieną arba daugiau kaip vieną nematerialaus paveldo registrą. Konvencijoje pabrėžiama būtinybė didinti nematerialaus paveldo svarbą visuomenėje, skatinant mokslines, technines ir menines studijas³³. Tuo tarpu *UNESCO konvencija dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo (2005 m.)* svarbiausiu tikslu akcentuoja saugojimą ir skatinimą kultūros raiškos įvairovės, kultūrinių ryšių palaikymo su kitomis kultūromis. Konvencijoje nurodoma, jog šalys turi siekti savo teritorijoje sukurti aplinką, kuri skatintų kurti, gaminti ir platinti savo kultūros raišką. Taip leistų palengvinti šalių dialogą tarp savęs dėl kultūros politikos³⁴.

UNESCO iniciatyva Baltijos šalimis buvo parengtas atskiras *Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas (2001 – 2003 m.)*, sąlygojantis kultūrinio turizmo sklaidą Baltijos šalyse. Šiuo dokumentu yra skatinama, kad Baltijos valstybių kultūros politikos sumanytojai, savivaldybių pareigūnai, paveldo ir turizmo atstovai bendradarbiautų, siekiant bendrų veiksmų, politikos ir veiklos kultūros srityje - turizmo pagalba sustiprinti kultūrų ir vystymo ryšį Baltijos šalyse³⁵.

Lietuvoje turizmo vystymas yra apibrėžtas *Lietuvos Respublikos turizmo įstatyme (1998 m.)*. Įstatyme nurodomi reikalavimai turizmo paslaugų teikimui, valstybės ir savivaldybių institucijų kompetencija turizmo reguliavimo planavimo ir turizmo išteklių naudojimo srityse, kurios tiesiogiai

³¹ Tarptautinė kultūrinio turizmo chartija 1999 m. Prieiga internetu http://www.international.icomos.org/charters/tourism_e.htm [žiūrėta 2009 02 28]

³² Europos kultūros konvencija 1954 m. Prieiga internetu http://www.heritage.lt/t_aktai/konvencijos/kulturos.htm [žiūrėta 2009 01 09].

³³ UNESCO nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencija 2003 m. Prieiga internetu http://www.unesco.lt/documents/kultura/nemt.kult.paveldo_apsaugos_konvencija.pdf [žiūrėta 2009 02 28].

³⁴ UNESCO konvencija dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo 2005 m. Prieiga internetu <http://www.unesco.lt/documents/kultura/microsoft%20word%20-%20unesco%20konvencija%20del%20kulturines%20raiskos%20ivairoves%20apsaugo%85.pdf> [žiūrėta 2009 02 28].

³⁵ Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas 2001 – 2003 m. Prieiga internetu <http://www.unesco.lt/documents/kultura/baltijos%20saliu%20kulturinio%20turizmo%20politikos%20dokumentas.pdf> [žiūrėta 2009 02 28].

įtakoją turizmo plėtrą³⁶. Kitas svarbus dokumentas, atskleidžiantis Lietuvos turizmo sektoriaus plėtros tendencijas, yra *Nacionalinė turizmo plėtros programa (2007 - 2013 m.)*. Kaip ir ankstesnių metų nacionalinė turizmo plėtros programa, vienu iš svarbiausių tikslų nurodo kultūrinio turizmo plėtros galimybių sąlygų ir tinkamos infrastruktūros gerinimo užtikrinimą. Turizmo infrastruktūros plėtra orientuota į kultūros turizmo išteklių gausias šalies vietas, sudarant darnios regionų plėtros galimybes, kas leistų išsaugoti paveldo objektus, panaudoti juos šalies ir užsienio turistų rekreaciniams poreikiams patenkinti³⁷. Kultūrinio turizmo plėtros galimybės taip pat aptartos ir *Turizmo plėtotės strategijoje (iki 2015 m.)*. Šioje strategijoje pabrėžiama, kad architektūros ir istorijos paminklai, kultūros įstaigų organizuojami renginiai, vaizdingas kraštovaizdis didina Lietuvos turistinį patrauklumą, tačiau šis potencialas nėra pakankamai išplėtotas. Strategijoje siūloma, kultūros paveldo objektus, siekiant išsaugoti jų vertę, populiarinti kaip turizmo paslaugų objektus, o miestų senamiesčius paversti patraukliomis turizmo verslo ir turistų traukos zonomis. Lietuvos gamtinių ir kultūrinių turizmo išteklių gausa bei įvairovė leidžia kurti ir vystyti aktyvaus poilsio, kultūrinio ir pažintinio, etninio, kaimo turizmo ir ekoturizmo produktus³⁸. *Nacionalinė darnaus vystymo strategija (2003 m.)* pabrėžia, kad siekiant kultūrinio turizmo sklaidos, tikslinga efektyviau skleisti ir propaguoti informaciją apie kultūrinius išteklius, gerinti turizmo paslaugų vadybos lygmenį³⁹. Tuo tarpu *Regionų plėtros programoje (2002 m.)* pateikiamos administracinės, ekonominės, finansinės ir teisinės sąlygos, leidžiančios skatinti kultūros plėtrą, didinti vaidmenį regionuose, apibrėžti sąlygas leidžiančias gyventojams naudotis šiomis paslaugomis, puoselėjant kultūros, verslo, turizmo ir švietimo ryšius regionuose, akcentuojant regionų etninį bei kultūros paveldo savitumą⁴⁰.

Aptarti tarptautiniai teisės aktai, nacionaliniu lygmeniu priimtose turizmo programose bei strateginiai planai liudija, kad kultūrinio turizmo vystymas yra viena iš prioritetinių turizmo sektoriaus sričių, tačiau didžiausiu iššūkiu ir toliau išlieka paveldo apsauga. Svarbu surasti išeitį, kaip neribojant turistų/lankytojų lankymosi paveldo vietovėse, jas apsaugoti nuo tam tikrų veiksmų, galinčių turėti neigiamos įtakos. Daugelis vietovių, kurios yra gražios ir ypatingai saugomos, dažnai tampa kelionių organizatorių tikslais. Būtent dėl šios priežasties reikalinga tinkama turizmo vadyba⁴¹. Paveldo išteklių apsauga įmanoma tik tada, jei vyksta bendradarbiavimas tarp įstatymo leidėjų, vietos bendruomenės atstovų, gamtosaugininkų, kelionių operatorių, ir kitų asmenų bei institucijų, kurios vienaip ar kitaip

³⁶Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas 1998 m. Prieiga internetu http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=260081 [žiūrėta 2009 02 28].

³⁷Nacionalinė turizmo plėtros programa 2007 - 2013 m. Prieiga internetu http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=325084&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2009 02 24].

³⁸Turizmo plėtotės strategija. Prieiga internetu <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/13.%20turizmo%20pletotes%20strategija.doc> [žiūrėta 2009 05 20].

³⁹Nacionalinė darnaus vystymo strategija 2003 m. Prieiga internetu http://www.am.lt/files/cd_lt.pdf [žiūrėta 2009 04 12].

⁴⁰Regionų plėtros programa 2002 m. Prieiga internetu <http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=174> [žiūrėta 2009 04 12].

⁴¹Pasaulio paveldas ir turizmas, p. 127. Prieiga internetu www.unesco.lt/documents/SVIETIMAS/109-130._Pasaulio_paveldo_ir_turizmo.pdf [žiūrėta 2009 10 20].

yra susijusios su turizmu, jo vystymu⁴². Teisinėje aplinkoje kultūrinio, kartu ir istorinio turizmo objektams/vietovėms, kaip paveldo ištekliams, skiriamas ypatingas dėmesys. Architektūra, kraštovaizdis, istorinis palikimas, tradicijos, nacionalinė virtuvė, amatai – visa tai paveldą daro savitu ir nepaprastu⁴³. Vertinant nacionalinio lygmens norminius aktus, strateginius planus ir įvairias programas, skirtas kultūrinio turizmo vystymui bei plėtrai, o kartu ir istorinio turizmo populiarinimui, teisinė terpė yra ganėtinai palanki – skatinama paveldo objektų/vietovių apsauga ir naudojimas turizme darnaus vystymo principu.

⁴² Nelly V. Cruz Rodriguez Culture, History and tourism: a powerful combination. Prieiga internetu <http://www.caribbeanmediaexchange.com/Portals/2/Nelly.pdf> [žiūrėta 2009 04 12].

⁴³ Baer R. A. Heritage tourism. Prieiga internetu www.ag.ohio-state.edu/~dimark/Tourism%20Trails/heritagetourism.pdf [žiūrėta 2009 02 27]

2. ISTORINIO TURIZMO TEORINĖS VYSTYMO PRIELAIIDOS: „GYVOSIOS“ ISTORIJOS, KAIP TURISTŲ/LANKYTOJŲ TRAUKOS VEIKSNIO, PANAUDOJIMO GALIMYBĖS

Viena iš populiariausių kultūrinio turizmo vystymo formų yra istorinės aplinkos įprasminimo modelių įvairovės panaudojimas. Šiam modeliui galime priskirti istorinių vietovių lankymą, teatralizuotas ekskursijas, muziejus, istorinės tematikos renginius ir t.t. Lietuvoje istorinio turizmo terminas yra naujas, neturintis tradicinio konkretaus apibrėžimo⁴⁴. Tai pagrindžia ir 1.2. poskyryje aptarti nacionalinio lygmens aktai, strateginiai planai, kuriuose istorinio turizmo sąvoka nėra fiksuojama, nors istorinių išteklių apsauga traktuojama kaip viena iš prioritetinių sričių. Remiantis darbe aptartais užsienio šalių autorių atlikti tyrimais, „istorinio turizmo“ arba „istorinės aplinkos turizme“ terminologija vis dažniau vartojama. „Istorinis turizmas“ – turizmo forma, kuri leidžia per trumpą laiką suprasti istorijos įvykių reikšmę: mūšių vietas, amatus, tautos tragedijas ir kt. svarbias istorines datas⁴⁵.

Nors dauguma lankytojų/turistų kelionės motyvais nurodo įvairius tikslus, tačiau net 30% šių keliautojų pagrindiniu kelionės „akstinu“ laiko kultūrinį-istorinį turizmą⁴⁶. Turizme lankytojo/turisto motyvacija suprantama kaip: **psichologinė motyvacija** – vidinė motyvacija, kai lankytojas/turistas pats apsprendžia kas jį domina, kokie jo poreikiai; **socialinė motyvacija** – išorinė motyvacija, kai socialinė ir kultūrinė aplinka, veikia jų (lankytojų/turistų – I. Rukaitė) poreikius: šeimos nariai, draugai, darbo aplinka, visuomenė⁴⁷. Istorinio turizmo pasirinkimas dažniausiai motyvuojamas noru pamatyti autentiškus natūralius, istorinius ir kultūrinius vietovių išteklius⁴⁸. Dėl šios priežasties būtina pabrėžti kuo vietovė yra patraukli, kuo išskirtinė⁴⁹.

Paveldo interpretavimo įvairovės pateikimas tampa viena iš svarbiausių priemonių siekiant pritraukti lankytoją/turistą⁵⁰. Lankytojai/turistai nori pamatyti vietas ir veiksmą, kur autentiškai rekonstruojama praeitis ir žmonių gyvenimo sąlygos, būdas, tradicijos⁵¹. Istorinę vertę turintys

⁴⁴ Žuromskaitė B. Przejście historyczna w rozwoju turystyki kulturowej na Litwie (turystyka historyczna) // Turystyka kulturowa, 2009, nr. 7, p. 6.

⁴⁵ Ten pat, p. 5.

⁴⁶ Goeldner Ch. R., Ritchie J.R. Tourism: Principles, Practices, Philosophies. New Jersey, 2006, p. 232.

⁴⁷ Sharpley R. Travel and Tourism. London, 2006, p. 31-37.

⁴⁸ Richards G. Cultural tourism in Europe. Wallingford, 1996, p. 11

⁴⁹ Baer R. A. Heritage tourism. Prieiga internetu www.ag.ohio-state.edu/~dimark/Tourism%20Trails/heritagetourism.pdf [žiūrėta 2009 02 27]

⁵⁰ Vaitkuvienė A. Paveldo industrija Lietuvoje, p. 93. Prieiga internetu <http://scholar.google.com/scholar?ie=UTF-8&q=A.+Vaitkuvien%C4%97&domains=ceeol.com&site=search=ceeol.com&btnG=Search> [žiūrėta 2009 04 11].

⁵¹ Baer R. A. Heritage tourism. Prieiga internetu www.ag.ohio-state.edu/~dimark/Tourism%20Trails/heritagetourism.pdf [žiūrėta 2009 02 27]

objektai, paveldas, istorinis palikimas, kurie per įvyki, veiksmą pateikiami, kaip šiandienos renginys arba praeities atspindys (visa tai apima „gyvąją“ istoriją – I. Rukaitė)⁵².

Praeities įvykių atkūrimas, laikmečio dvasios perteikimas („gyvoji“ istorija – I. Rukaitė) vis dažniau akcentuojamas renginiuose/festivaliuose, neretai tampa vienu iš masinių traukos objektų turistams/lankytojams⁵³. Dėl šios priežasties festivaliuose/renginiuose ypač svarbu pagrindinį akcentą skirti veiksmo ir temos susiejimui su kultūrinėmis bei istorinėmis relikvijomis⁵⁴.

Šiame darbe siekiama aptarti „gyvosios“ istorijos šventes, palyginti Lietuvos ir kitų šalių patirtį organizuojant istorinius renginius, siekiant pateikti juos, kaip turistų/lankytojų traukos veiksnį populiarinant istorinį turizmą. Kalbant apie kitų šalių patirtį organizuojant istorinius renginius, pavyzdžiais buvo pasirinktos Lenkija ir Čekija. Lenkijos valstybė pasirinkta kaip buvusi Kryžiuočio ordino „sostinė“, iš kurios buvo organizuotas ne vienas žygis į kitas šalis. Tuo tarpu Čekija, kuri kaip ir Lietuva stengėsi atremti ordino antpuolius. Remiantis tuo galime teigti, kad Lenkijos atveju viduramžių tematika pateikiama kaip praeities relikto atspindys, Čekijos - siekiant pabrėžti šalies, aktyviai kovojusios su Ordino ekspansija laikotarpį.

2.1. Viduramžių tematika renginiuose/festivaliuose: Lenkijos ir Čekijos patirtis

Dar viduramžiais pradėti organizuoti riterių turnyrai pilyse, mugėse, miestų aikštėse ir kitose vietose pritraukdavo tiek atvykėlius, tiek vietinius gyventojus⁵⁵. Remiantis tuo galime teigti, kad riterių turnyrai jau tada buvo traktuojami kaip viena iš priemonių skatinti vietinį ir atvykstamąjį turizmą, nors laikotarpis iki XIX a. gali būti įvardijimas kaip pavienių keliautojų ar nedidelių grupių keliavimo era.

XX a. paskutiniiais dešimtmečiais viduramžių epocha turistams/lankytojams pateikiama kaip istorinis renginys, kuriame pramogos persipina su autentika, ar bent jau autentikos interpretacija per daug nenutolstant nuo tikrosios istorinės vertės.

Kaip jau buvo minėta, Lenkija iš kitų šalių išskiria kaip valstybė, kurioje viduramžių tematika įtraukiama į renginių/festivalių organizavimą, kaip viena iš svarbiausių istorinio turizmo populiarinimo formų šalyje. Viduramžių tematikos plėtojimas šioje šalyje ypač įtakotas senųjų riterių brolių tradicijų. Įtakos turėjo tai, kad daugelį metų Lenkija buvo vieno didžiausio ordino – Kryžiuočių – „sostinė“. Viduramžių laikotarpio rekonstravimo populiarumą patvirtina vienas iš internetinių portalų,

⁵² Franklin A. Tourism: an introduction. London, 2003, p. 210.

⁵³ City tourism and Culture. A Report produced for the Research Group of the European Travel Commission (ETC) and for the World Tourism Organization (WTO) by LAGroup & Interarts Brussels, February 2005, p. 44. Prieiga internetu <http://www.creativeconnection.eindhoven.com/upload/pdf/City%20Tourism%20&%20Culture.pdf> [žiūrėta 2009 04 10].

⁵⁴ Sustainable Tourism and Cultural Heritage A Review of Development Assistance and Its Potential to Promote Sustainability, p. 1-8. Prieiga internetu http://www.nwhf.no/files/File/culture_fulltext.pdf [žiūrėta 2009 10 20].

⁵⁵ Jakovuk M. Riterių etosas ir idealas. Vilnius, 1999, p. 4; 10; 11.

kuris šiandieną apjungia 99 organizacijas, savo veiklą siejančias su viduramžiais⁵⁶. Šiame internetiniame portale galima rasti ne tik informacijos apie riterių klubus, bet ir to laikmečio šokėjus, amatininkus, o virtualiame viduramžių turguje siūloma įsigyti įvairių viduramžių epochai būdingų daiktų⁵⁷. Tuo metu kitas internetinis portalas, vienijantis riterių brolijas, priskaičiuoja jų net 534⁵⁸. Kiekviena brolija/klubas turi savo veiklos kryptį, kuris leidžia sėkmingai konkuruoti tarp savęs, išlaikant potencialią auditoriją.

Vienas didžiausių viduramžių tematikos renginių, sutraukiantis daugybę turistų/lankytojų iš įvairių šalių, vyksta Lenkijos istoriniame Griunvaldo lauke – tai „Žalgirio“ mūšio rekonstravimas⁵⁹. „Žalgirio“ mūšio inscenizacijoje sulaukiama vien per 3000 – 5000 dalyvių, iš jų maždaug apie 1000 yra šarvuoti kariai, 500 – lankininkų, patrankininkų ir lengvųjų pėstininkų, apie 50 raitųjų riterių. Šio renginio metu, sulaukiama per 80 000 – 100 000 lankytojų/turistų. Tai – žmonės iš Lietuvos, Lenkijos, Vokietijos, Čekijos, Anglijos, Italijos ir kt. šalių⁶⁰. Viduramžių tematika renginio metu atskleidžiama, pateikiant 1410 m. įkurtos stovyklos fragmento rekonstravimą. Didžiausia kulminacija – Žalgirio mūšio inscenizacija, kuri tampa masiniu traukos objektu tiek lankytojams/turistams, tiek žiniasklaidai. Minit 600 - ašias „Žalgirio“ mūšio metines tikimasi sulaukti dar daugiau turistų/lankytojų iš visų Europos regionų. Šis festivalis bene geriausia „gyva“ reklama Lenkijai kaip šaliai, kurioje istorinis turizmas puikiai išvystytas: pabrėžiama autentika, istoriškumas, akcentuojama istorinės aplinka⁶¹.

Ne mažiau dėmesio nei „Žalgirio“ mūšio rekonstravimas sulaukia ir viduramžių karybos festivalis „*The Old Times Festival*“, vykstantis *Łagów* mieste. Festivalis organizuojamas rugpjūčio mėn. 7-8 d. Jis apjungia riterių brolijas, menininkus, amatų puoselėtojus bei visus, kurie domisi viduramžių istorija. Festivalis pradedamas gatvių paradu, vėliau vyksta mugės atidarymo ceremonija, speciali lankininkų programa, XIII a. riterių turnyro inscenizacija, senųjų laikų šokio ir spektaklio programa, viduramžių epochos vestuvių ceremonija, kuri tampa viena didžiausių pramogų lankytojams/turistams⁶².

Renginių/festivalių organizavime viduramžių tematika aktyviai plėtojama ir Čekijoje. Veikiausiai to priežastimi tapo tai, kad čekams, kaip ir lietuviams, ne kartą teko atremti Kryžiuočių ordino ataką. Šiandieną viduramžių laikmetis pristatomas renginių organizavimo modelio pagalba, jis - viena iš istorinio turizmo pasirenkamumo šioje šalyje skatinimo priemonių. Viena iš didžiausių „gyvosios“ istorijos švenčių vyko šių metų birželio 19 – 21 d. *Český Krumlov* mieste. Vakariniėje

⁵⁶ Bractwa rycerskie. Prieiga internetu <http://katalog.onet.pl/4925,bractwa-rycerskie,k.html> [žiūrėta 2009 06 28].

⁵⁷ Medieval Market. Prieiga internetu <http://www.medieval-market.biz/index.php> [žiūrėta 2009 06 27].

⁵⁸ Roberto Bagrito Didysis sąrašas. Prieiga internetu <http://www.bagrit.pl/bractwa/bractwa.php?lg=lt> [žiūrėta 2009 05 28].

⁵⁹ Dalyvauja riterių klubai iš Vokietijos, Suomijos, Čekijos, kurie „imituoja“ kryžiuočius, tuo tarpu Lenkijos, Baltarusijos, Rusijos ir Lietuvos riterių brolijos atstovauja sąjungininkų kariuomenei.

⁶⁰ Gurevičius A. Lietuviai vėl kausis Žalgirio mūšyje. Prieiga internetu www.delfi.lt/news/daily/lithuania/article.php?id=2311629 [žiūrėta 2009 07 14].

⁶¹ Dikčiuvienė E. Istorinis mūšis Lenkijoje // Kelionės ir pramogos, 2009, liepa, nr 105, p. 34 – 36.

⁶² The Old Time Festival. Prieiga internetu <http://www.widok.eu.org/~blathen/strony/festiwalrycerski/?lang=en> [žiūrėta 2009 05 27].

renginio dalyje buvo pristatyta ir speciali ugnies šou programa. Tuo tarpu *Pilsen* miestas, esantis vakarinėje Bohemijos dalyje, 2009 m. birželio 12 – 14 d. lankytojus pakvietė į viduramžių mugę - istorinių pramogų, šokio/teatro ir fechtavimosi reginį. 2009 m. rugpjūčio 14 – 15 d., pažymėdamas 910 – asias įkūrimo metines į šventę sukvietė *Telč* miestas, kuris yra įtraukas į pasaulio paveldo sąrašą, kvietė muzikos, spektaklių, kurių tematika apėmė įvairias istorines epochas, ir viduramžių kovų reginio gerbėjus. XV a. įkurtas *Kutná Hora* miestas, įtrauktas taip pat į UNESCO paveldo sąrašą, 2009 m. birželio 20 – 21 d. lankytojams/turistams pasiūlė istorinį festivalį „*The Royal Silvering*“. Visas miestas tiesiog persipynė istorinės tematikos elementais. Šventėje pasirodęs karalius *Wenceslas IV* kartu su dvariškiais kvietė apsilankyti mugėje, stebėti riterių turnyrą⁶³.

Apibendrinus Lenkijos ir Čekijos patirtį galime teigti, kad įprasminant istorinės aplinkos modelį turizme viena iš patraukliausių formų tampa istoriniai renginiai. Istorinis turizmas minėtose šalyse pateikiamas kaip projektas, kuriame dalyvauja kelionių agentūros, turizmo tarybos, inscenizacijų grupės, amatininkai, menininkai, gidai, žiniasklaida ir valdžios institucijos. Viduramžių tematikos panaudojimo turizme galimybės labai plačios – tai kelionės, ekskursijos su gidais, paskaitos, renginiai, suvenyrai, muzika, teatro spektakliai, maistas ir gėrimai, bažnytinės ceremonijos, filmai, televizijos laidos ir literatūros kūriniai⁶⁴. Remiantis tuo galima teigti, kad Lenkijoje ir Čekijoje sukuriamas ilgalaikis, viduramžių istorija paremtas kultūrinio turizmo verslas.

2.2. Viduramžių laikotarpio rekonstravimas ir populiarinimas Lietuvoje

Lietuvoje „gyvosios“ istorijos rekonstravimas (riterių turnyrai, amatai, kultūros ir gyvenimo būdas) ir panaudojimas turizme suaktyvėja tik XX a. pabaigoje (apie tai liudija riterių brolių ir gyvosios istorijos klubų steigimosi pradžia žr. priedas nr. 5 – I. Rukaitė). Nors kai kurių tyrinėtojų teigimu, šios viduramžių tematikos šventės yra svetimos – europietiškos kultūros propagavimas turizme, tačiau V. Narvido ir J. Visockio nuomone, vadovautis tokiais stereotipais būtų klaidinga. Specialistų teigimu, Vytauto Didžiojo laikais (XIV pab. – XV a. pr.) Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė (toliau – LDK) pasiekė pačią ir buvo viena didžiausių šalių visoje Europoje. Istoriniuose šaltiniuose taip pat teigiama, kad Lietuvoje, pagal italų ir vokiečių pavyzdžius buvo gaminami šarvai⁶⁵. Tai rodo, kad riterių turnyrų organizavimo tradicijos iš esmės yra būdingos ir Lietuvai.

⁶³ Travelling back through time. Prieiga internetu <http://www.kudyznudy.cz/en/news/2009-06-19-historicke-slavnosti.html> [žiūrėta 2009 05 27].

⁶⁴ Kultūros paveldas ir turizmas. Galimybės, poveikis, partnerystė ir valdymas. Pranešimai, skaityti III Baltijos jūros regiono šalių kultūros paveldo forume, vykusiame 2007 m. rugsėjo 25–27 d. Vilniuje, Lietuvoje. Sudarytoja M. Lehtimäki Vilnius, 2009, p. 29. Prieiga internetu <http://www.kpd.lt/failai/FORUMO%20KNYGA.pdf> [žiūrėta 2009 10 05]

⁶⁵ Visockis J., Narvidas V. Riterių kovų menas ir klubas „Viduramžių pasiuntiniai“. Prieiga internetu www.museums.lt/Zurnalas/2004/1/Riteriu_menas.htm [žiūrėta 2008 11 18].

Lietuvoje šiuo metu veikia šie viduramžių laikotarpį rekonstruojantys klubai⁶⁶:

- Riterių brolija „Šiaurės šventyklos ordinas“ Vilniaus komandorija;
- Riterių brolija „Šiaurės šventyklos ordinas“ Klaipėdos komandorija;
- Riterių brolija „Viduramžių pasiuntiniai“;
- Riterių brolija „Dimicatio sacra“;
- Riterių brolija „Memelio (Klaipėdos) Livonijos ordinas“;
- Kauno karo istorijos klubas „Ordo domus Sanctae Mariae Teutonicorum“;
- Kovinis - istorinis klubas „Antikos karys“;
- Gyvosios istorijos klubas „Utgardas“;
- Gyvosios istorijos klubas „Varingis“;
- Gyvosios istorijos klubas „Kovarnis“;
- Senovės baltų kovų brolija „Vilkatlakiai“;
- Senovės baltų draugovė „Karionys“.

Priklausomai nuo laikotarpio, kurį siekiama atkurti, prisistatoma kaip riterių brolija/gyvosios istorijos klubas ar senovės baltų atstovai. Kiekvienas klubas pasirenka jo nariams artimiausią istorijos laikmetį, kuriuo domisi, gilinasi į istorinį kontekstą ir siekia jį atkurti⁶⁷. Neretai atkuriami ne tik istoriniai įvykiai, bet ir istorinės asmenybės. Tokiu atveju ne tik pasivadinama tos asmenybės vardu, bet stengiamasi atkurti jo aprangą, domėtis jo darbais⁶⁸. Kovų menas sudaro nematerialų viduramžių kultūros paveldą, kurį atgaivinti ir puoselėti stengiasi entuziastai, mėgėjai, muziejininkai. Pagrindiniu trukdžiu yra materialaus paveldo stygius –trūksta aprašymų, atvaizdų, autentiškos ginkluotės pavyzdžių. Šiek tiek daugiau informacijos turima iš XV – XVI a., būtent dėl šios priežasties dažniausiai renkamasi rekonstruoti būtent šį laikotarpį⁶⁹.

2.3. Istorinių renginių organizavimas Lietuvoje ir jų įtaka istorinio turizmo vystymui

1 pav. pateiktos schematiškai pažymėtos „gyvosios“ istorijos renginių organizavimo vietos. Remiantis šia vaizdine priemone bus galima geriau suvokti kiekvieno renginio vietovės lokalizacijos išskirtinumą.

⁶⁶ Išsamesnė informacija apie šias riterių brolijas pateikiama priede nr. 5.

⁶⁷ Visockis J., Narvidas V. Riterių kovų menas ir klubas „Viduramžių pasiuntiniai“. Prieiga internetu www.museums.lt/Zurnalas/2004/1/Riteriu_menas.htm [žiūrėta 2008 11 18].

⁶⁸ Venckutė E., Mitrikaitė G. Gyvoji istorija iš arčiau. Prieiga internetu www.studentuera.lt/?act=news.show&parent=6&id=593 [žiūrėta 2008 11 29].

⁶⁹ Visockis J., Narvidas V. Riterių kovų menas ir klubas „Viduramžių pasiuntiniai“. Prieiga internetu www.museums.lt/Zurnalas/2004/1/Riteriu_menas.htm [žiūrėta 2008 11 18].



1 pav. Viduramžių tematikos renginių organizavimo vietovės. Sudarė: I. Rukaitė, naudojantis „AutoRoute 2006“ programa

V. Šiuکشčenės teigimu, perspektyviausi istorinės aplinkos renginiai išliks tie, kurie bus įdomūs, patrauklūs, išryškins renginių specializaciją ir vietos identiteto atspindį. Prioritetinėmis šventėmis turėtų būti laikomos tos, kurios turi didžiausią įdirbį, išskirtinumą, savo tema ir turiniu atspindinčios pagrindinius Lietuvos istorijos etapus, regiono ypatybes, tradicijas⁷⁰. Dėl šios priežasties darbe pasirinkta išanalizuoti didžiausios auditorijos sulaukiančius, susiformavusias tradicijas turinčius „gyvosios“ istorijos renginius, savo koncepcija apimančius viduramžių laikotarpį.

- **„Gyvosios archeologijos dienos“ Kernavėje**

Nuo 1999 m. Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcija rengia tarptautinį eksperimentinės archeologijos festivalį „Gyvosios archeologijos dienos“. Kernavės vietovė yra lengvai pasiekama, todėl lankytojams/turistams, kurie renkasi autoturizmą tai yra ypač patogiu. Šis renginys skiriamas Valstybės dienai paminėti ir vyksta 3 dienas. Dalyvių būna apie 300, iš jų apie 100 – iš

⁷⁰ Šiuکشčenė V. Gyvosios istorijos šventės: problemos ir perspektyvos // Lietuvos muziejai, 2007, nr. 4 p. 7.

užsienio šalių. Kasmet šventėje dalyvauja apie 15 000 – 20 000 žiūrovų. Tai didžiausia „gyvosios“ istorijos šventė Lietuvoje⁷¹. Festivalyje persipina proistorės ir ankstyvųjų viduramžių amatai, gyvenimo būdas, karyba, koncertuoja archainės muzikos kolektyvai. Veikiausiai vienas iš šio renginio „sėkmės komponentų“ yra autentiška istorinė/archeologinė aplinka, kurios išskirtinė pasaulinė vertė buvo pripažinta UNESCO 2004 m., (į UNESCO įtraukiama „[...] vietovė, liudijanti unikalą ar išskirtinę, išnykusią ir/ar gyvą kultūrinę tradiciją ir civilizaciją [...] vietovė, atstovaujanti išskirtinį teritorinį technologinį kompleksą arba kraštovaizdžio tipą, kuris iliustruoja svarbų (-ius) žmonijos istorijos etapą“⁷²). Archajiškumo dviasia renginyje stiprina žinojimas, jog randami radiniai ne tik eksponuojami festivalyje, bet ir demonstruojama jų gamyba pvz. puodų žiedimas. Nors, kaip teigė J. Vitkūnas vis dar išlieka kai kurie amatai, kurie pristatomi nedemonstruojant jų gamybos ciklo - lankytojas/turistas kartais mato tik apdorojamą pusfabrikatį arba jau užbaigtą gaminį, nors iš tiesų turėtų būti atvirkščiai⁷³.

• „Viduramžių šventė“ Trakų Pusiasalio pilyje

Nuo 1999 m. kiekvieną birželio mėn. pradžioje Trakai kviečia į „Viduramžių šventę“. Šventės koncepcija galutinai suformuota po apsilankymo Lenkijoje, vykusiame istorijos ir archeologijos festivalyje „Medievalia“. Pagrindinis šventės tikslas – išpopuliarinti Pusiasalio pilį kaip turizmo objektą. Neretai Trakai siejami vien tik su Salos pilimi, siekiant to išvengti nuspręsta Pusiasalio pilį pateikti kaip patrauklų turizmo objektą per viduramžių tematikos renginių prizmę⁷⁴. Trakų TIC duomenis, šventės metu apsilanko apie 10 000 lankytojų⁷⁵. Nors šis renginys yra mokamas, tačiau kaip rodo lankytojų/turistų skaičiaus gausa, jis visuomenėje yra priimamas pozityviai.

Kaip teigė vienas iš šventės organizatorių Trakų istorijos muziejaus atstovas V. Narvidas, šventės patrauklumas didžiąja dalimi priklauso tiek nuo organizatorių, tiek nuo kviestinių svečių įvairovės, reklamos platinimo galimybių. Itin svarbu kokias emocijas iš šventės išsiveš patys dalyviai. Nuo to priklauso ar kitąmet jie norės dalyvauti, kaip apibūdins kolegoms šią šventę ir panašiai („gyva“ reklama – I. Rukaitė). Renginio metu į Trakus suvažiuoja per kelis tūkstančius gyventojų. Tai įtakoja kavinių, restoranų, barų, viešbučių pajamų padidėjimą. Švente taip pat domisi užsienio žiniasklaida, o tai prisideda ne tik prie Trakų kaip istorinio miesto, bet ir Lietuvos viešinimo⁷⁶. „Viduramžių šventė“ 2009 m. buvo įtraukta ir į „Vilnius – Europos kultūros sostinė“ programą⁷⁷.

⁷¹ Šiukščienė V. Gyvosios istorijos šventės: problemos ir perspektyvos // Lietuvos muziejai 2007, nr. 4, p. 5 – 6.

⁷² Gyvoji archeologija gražina Kernavę į tūkstantmečių praeitį // www.kernave.org/XI%20fest_Kernave%20pranesimas%20spaudai.doc [žiūrėta 2009 10 14].

⁷³ Vitkūnas J. „Gyvoji archeologija“ Kernavės archeologijos ir istorijos muziejuje – rezervate. Prieiga internetu http://www.muziejai.lt/prev_vers/Informacija/Gyvoji%20archeologija%20Kernaveje.htm [žiūrėta 2009 10 14].

⁷⁴ Narvidas V. Ką mums reiškia Viduramžių šventė // Lietuvos muziejai, 2007, nr. 2, p. 30-31.

⁷⁵ Žr. priedą nr. 9.

⁷⁶ Narvidas V. Ką mums reiškia Viduramžių šventė // Lietuvos muziejai, 2007, nr. 2, p. 30-31.

⁷⁷ Šiukščienė V. Gyvosios istorijos šventės: problemos ir perspektyvos // Lietuvos muziejai, 2007, nr. 4, p. 5 – 6.

Trakuose organizuojama šventė išsiskiria tuo, kad pagrindiniu akcentu čia tampa riterių turnyras, kuris gali būti prilyginamas autentiškiems turnyrams. Turnyras pateikiamas kaip unikali autentiška turistinė pramoga, nes turnyrą komentuoja ir jame teisėjauja heroldai, vyksta dvikovos ir masinės kautynės, griežti reikalavimai ginkluotei ir aprangai, akcentuojama istorinė aplinka⁷⁸.

- **„Senųjų amatų dienos“ Trakų Salos pilyje**

Tuo tarpu „Senųjų amatų dienos“ tradiciškai į Trakus pakviečia rugpjūtį. Nuo 2005 m. organizuojama šventė didina šios pilies kaip turistinės vietovės populiarumą. Šventės organizatoriaus Trakų istorijos muziejaus atstovės B. Balčytienės teigimu 2007 m. per dieną (šventė trunka 2 dienas – I. Rukaitė) sulaukta apie 2 500 lankytojų. Šis renginys pritraukia įvairaus amžiaus, interesų ir pomėgių žmones. Pagrindinis šventės tikslas – vėlyvųjų viduramžių amatų: juvelyrikos ir monetų kalyklos, knygrišytės, žiestos keramikos, kalvystės ir kitų amatų pristatymas. Autentikos efektą, amatų bei kulinarinio paveldo demonstravime sustiprina ne butaforinė, o tikra istorinė vieta - Salos pilis⁷⁹. Nors šventė savo idėjine koncepcija kiek primena „Gyvosios archeologijos dienas“ organizuojamas Kernavėje, tačiau šiame renginyje stengiamasi perteikti Salos pilies XIV – XVI a. laikotarpio gyvenimo fragmentą, pateikti Trakų miestą kaip vieną didžiausių istorinių miestų, kuriame klestėjo pirkliai ir amatininkai. Dėl šios priežasties B. Balčytienės teigimu amatai, rekonstrukcija šioje šventėje pristatomi atsižvelgiant į vietos specifiką⁸⁰.

- **„Hansa dienos“ Kaune**

Kaunas nuo 2005 m. kiekvieną rugpjūtį lankytoją/turistą kviečia į „Hansa dienas“. Organizatorių teigimu renginyje apsilanko apie 7000 šventės dalyvių ir žiūrovų. Renginys vyksta autentiškoje aplinkoje – Kauno senamiestyje, kur kiekviena senamiesčio erdvė pritaikoma renginio tam tikram veiksmui atspindėti⁸¹. Pagrindinis šventės tikslas lankytojui/turistui pateikti Kauną XIII – XVI a. erdvėje, kaip vienintelį Lietuvos teritorijoje buvusį pirklių miestą. Šis renginys išsiskiria unikaliu turistinių pramogų pristatymu lankytojui/turistui. Remiantis istoriniais šaltiniais – metraščiais, kronikomis, kuriuose išsamiai aprašoma, kaip pirkliai bendradarbiavimo, kokie tuo laikotarpiu

⁷⁸Renginio dalyviai buvo kviečiami žaisti viduramžių žaidimus, tokius kaip kas greičiau nukapos lazdeles; kurio dalyvio bus stipresnis smūgis į saracėną (skydą); kas greičiau perkirs kalaviju obuolį; kas ilgiau atlaikys žiedinių marškinių svorį; kas greičiau užsidės šalną taisyklingai. Norintys taip pat galėjo „išjausti“ į kalvio darbą, puodų žiedėjo, monetų kalėjo, raštininko – vaško lentelėse raižyti žodžius. Daugiausiai dėmesio kaip ir kasmet sulaukė medinės pilies šturmas, o tiksliau specialiai tam rekonstruota viena medinės pilies sienų. Šventės dalyviai ne tik galėjo stebėti veiksma, bet patys dalyvauti jame. Lankytojams/turistams suteikiama galimybė pamatyti ne tik autentiškus karybos ypatumus, bet unikalius lietuvių tautos gyvenimo ir buities fragmentus, kurie šiandieną pateikiami kaip turistinės pramogos (pvz. metalo dirbinių kalimas, bučių pynimas ir kita).

⁷⁹ Balčytienė B. Senųjų amatų dienos Trakų salos pilyje. Prieiga internetu www.museums.lt/zurnalas/2007_3/LM2007_26_28.pdf [žiūrėta 2009 10 13].

⁸⁰ Balčytienė B. Senųjų amatų dienos Trakų salos pilyje. Prieiga internetu www.museums.lt/zurnalas/2007_3/LM2007_26_28.pdf [žiūrėta 2009 10 13].

⁸¹ Apie mus. Prieiga internetu www.hansakaunas.lt/apie-mus/ [žiūrėta 2009 10 14].

aktyviausiai buvo plėtojami amatai, kaip buvo sprendžiami konfliktai iškilę tarp pirklių, kokia buvo muito mokesčių sistema ir kiti pirklių gyvenimo fragmentai, šiandieną visa tai perteikiama per turistines pramogas. 2009 m. be tradicinių pramogų, tokių kaip kiaulių lenktynės, bausmių demonstravimas, riterių turnyrai, amatai, viduramžių šokių buvo siūlomos trys tematinės ekskursijos: *pirmosios ekskursijos* dalyviams buvo siūloma apsilankyti Kaune nuo XV – XVII a. veikiančiose bažnyčiose ir vienuolynuose; *antroji ekskursija* kvietė susipažinti su trijų pakopų viduramžių universiteto mokymais; *trečioji ekskursija* bandė nukelti į eilinio miestiečio gyvenimą senaisiais laikais. Pirmą kartą teatralizuotai buvo pristatyti ir Magdeburgo teismai.

- **„Apuolė – 854“ Skuodo raj.**

Ant Apuolės piliakalnio (Skuodo raj.) nuo 2003 m. rugpjūčio mėn. kasmet organizuojamas senovės genčių karybos ir amatų festivalis „Apuolė – 854“. Pagrindinis šventės tikslas - pristatyti Baltijos jūros regiono genčių kultūrų panašumus ir skirtumus. Renginys orientuotas į IX - XIII a. amatus ir karybą rekonstruojančius karinius istorinius klubus. Šventėje pristatomi tik šio laikmečio amatai, buitės, rūbai, šarvuotė ir kovos būdai, maistas, žaidimai, liaudies kūryba⁸². Renginio vieta pasirinkta istorinė erdvė – Apuolės piliakalnis, šalia kurio ne vieną kartą vyko baltų genčių ir vikingų kovos. Kasmet šventę vainikuoja inscenuotos švedų vikingų ir kuršių kovos dėl Apuolės pilies, žuvusio vado teatralizuotos laidotuvės, taip pat vyksta vergų turgus. Šventės metu lankytojams/turistams pristatomos ir teatralizuotos istorijos programos: vagies nubaudimas, lenkų krikščionių misionieriaus pamokslai, kuršių krikštas pasibaigiantis misionieriaus nužudimu⁸³. Šis festivalis ypač patrauklus atvykstamojo turizmo iš Latvijos gal net Skandinavijos šalių atžvilgiu, kadangi vietovė lengvai pasiekama (žr. 1 pav.).

- **Lietuvos karybos festivalis Dubingiuose (Molėtų raj.)**

Gegužės mėn. (2009 m.) pradžioje Lietuvos vardo paminėjimui pažymėti Dubingiuose buvo surengtas Lietuvos karybos festivalis, kuris apėmė įvairias Lietuvos istorijos epochas:

- ✓ V-VII a. baltai ir germanai, keltai;
- ✓ IV – XII a. baltai (kuršiai, žemgaliai, skalviai) ir vikingai;
- ✓ X – XII a. baltai (rytų lietuviai, jotvingiai) slavai ir mongolai;
- ✓ XIII a. baltai ir vakarų Europos riterių ordinais (Livonijos ir Vokiečių/Prūsijos/ordinais);
- ✓ XIV – XV a. lietuviai (Žalgirio mūšio) ir vakarų Europos riteriai (Prūsijos ordinas);
- ✓ XVIII – XIX a. LDK ir Napoleono kariuomenė⁸⁴.

⁸² Plačiau apie „Apuolė – 854“ festivalį. Prieiga internetu <http://www.apuole.tai.lt/> [žiūrėta 2009 10 14].

⁸³ Ten pat.

⁸⁴ Lietuvos karybos istorijos festivalis. Prieiga internetu www.parkai.lt/show/lt/news/id_355.html [žiūrėta 2009 10 14].

Renginys unikalus tuo, jog vienoje vietovėje pristatoma įvairių laikmečių karių ginkluotė, apranga, kovos taktika, rekonstruota pagal laikotarpius gyventojų butis, kultūra. Demonstruojant kovas vyko teatralizuotas įvairių laikotarpių karybos pristatymas: baltų, vikingų, riterių kautynės, Napoleono laikmečio kareivių pasirodymai, V-VII a. dvikovos ietimis, IX-XII a. kovos ratas, IX-XII a. baltų, vikingų ir slavų masinės kautynės, XIII a. baltų, vakarų Europos riterių turnyras. Taip pat pristatytos XV a. Žalgirio mūšio laikmečio bei XVIII-XIX a. kovos⁸⁵.

Dubingių piliavietė, kurioje organizuojamas festivalis, istoriškai ir archeologiškai unikali vietovė. Šioje piliavietėje tebėra išlikusių buvusių XVI – XVII a. Radvilų rūmų ir evangelikų – reformatų bažnyčios griuvėsiai. Galima daryti prielaidą, jog efektyvi informacinė šios vietovės sklaida tik dar labiau pritrauktų kultūrinio-istorinio turizmo mėgėjus.

- **„Durbės“ mūšio rekonstravimas**

2008 m. liepos mėn. netoli Lopaičių piliakalnio (netoli Tverų) antrą kartą minint 1260 m. liepos 13 d. vykusio „Durbės“ mūšio metines lankytoji/turistui buvo pateikiamas unikalus reginys – istorinio mūšio rekonstravimas. Imituotoje kovoje žemaičiai, kaip ir archajiškais laikais, liko nenugalimi. Istorinio mūšio inscenizacija supažindino su senovine ginkluote, kovos būdais, kariuomene. Taip pat demonstruota šaudymo iš lanko, senovinių ginklų mėtymo programos, ginklų gamyba. Be Durbės mūšio inscenizavimo pristatytas ir 1812 m. – teatralizuotas Napoleono žygis per Lietuvą, Antrojo pasaulinio karo mūšio parodomoji programa. Turistas/lankytojas taip pat buvo kviečiamas išbandyti unikalią pramogą – bridimą per kūrgrindą⁸⁶.

Lyginat su „Žalgirio“ mūšio rekonstravimu galima pastebėti, kad šiame renginyje trūksta vieningos koncepcijos: greta XIII a. įvykių pristatomos ir XIX a. – XX a. kovos. Tikslių žinių kiek lankytojų apsilanko renginyje nėra, tačiau tikėtina, kad jų yra gerokai mažiau nei „Žalgirio“ mūšio rekonstravime. „Durbės“ mūšis - vienas didžiausių XIII a. mūšių Lietuvoje, todėl šio mūšio rekonstravimas, papildomų turistinių pramogų įvairovės išvystymas paskatintų ir turistų/lankytojų pritraukimą. Kaip rodo Lenkijos patirtis, vystant efektyvią renginio rinkodarą didžiausi mūšiai gali tapti vienu iš masiškiausių traukos veiksnių, kurių metu galima sulaukti per keliasdešimt tūkstančių lankytojų/turistų iš įvairių šalių.

Apibendrinus darbe aptartus Lietuvoje organizuojamas „gyvosios“ istorijos šventes, galime išskirti šias renginių metu turistams/lankytojams teikiamas turistines programas, kuriose edukacija persipina su pramogomis:

- Riterių turnyrai;

⁸⁵ Dobelienė O. Tūkstantmečiui – Lietuvos karybos istorijos festivalis. Prieiga internetu www.vstt.lt/VI/article.php?article_id=576 [žiūrėta 2009 10 14].

⁸⁶ Apie šventę. Prieiga internetu www.miceika.lt/?page_id=13 [žiūrėta 2009 05 25].

- Masinės riterių kautynės;
- Mūšių inscenizavimas;
- Inscenizuotas pilies šturmas;
- Ginkluotės demonstravimas;
- Teatralizuoti viduramžiški teismai ir bausmės;
- Šaudymo iš įvairių lankų programos;
- Viduramžių aprangos ir buities daiktų rekonstravimas;
- Senųjų amatų demonstravimas;
- Kulinarinio paveldo gamyba ir degustavimas;
- Archajiška muzika, šokiai ir žaidimai;
- Raganų misterijos ir kt. turistinės pramogos.

Schematiškas renginių vietovių lokalizavimas (žr. 1 pav.) leidžia pastebėti, kad darbe aptarti „gyvosios“ istorijos renginiai savo koncepcija apimantys viduramžių laikotarpio rekonstrukciją koncentruojasi ne tik pagrindiniuose turizmo centruose (Vilnius, Kaunas, Trakai), bet ir šalies periferijose ar mažiau lankomose vietovėse, tokiose kaip Apuolė, Tverai, Dubingiai. Pateiktas schematiškas renginių žemėlapis gali prisidėti prie mažiau mažiau lankomumų turistinių vietovių populiarinimo turistinių maršrutų kūrėjų tarpe. Tuo tarpu turistams/lankytojams toks schematiškas žemėlapis su renginių datomis ir vietovių lokalizavimu leistų planuoti savo keliones ir maršrutus.

2.4. „Gyvosios“ istorijos programų, kaip turistinių pramogų, vystymas gynybiniuose paveldo objektuose Lietuvoje. Latvijos ir Lenkijos pilių panaudojimo pavyzdžiai

Europoje viduramžių tematikos renginiai būdingi tik istorinius gynybinius statinius turinčioms šalims. Išlikę gynybiniai pastatai vienokia ar kitokia turizmo forma yra naudojami kaip turistinės traukos objektai⁸⁷. Šiame darbo poskyryje siekiama įvertinti „gyvosios“ istorijos programų vystymo galimybes gynybiniuose paveldo objektuose, kaip vieną iš lankytojų/turistų traukos veiksnių skatinimo priemonių, remiantis keletu Lenkijos ir Latvijos pilių panaudojimo turizme pavyzdžiais. Lenkijos ir Latvijos pilys pasirinktos kaip vieni geriausių viduramžių epochos gynybinio paveldo pavyzdžių. Lenkijoje išsikūręs Kryžiuočių, o Latvijoje – Kalavijuočių ordinais paliko ryškų viduramžiškos kultūros pėdsaką šiose šalyse. „Gyvosios“ istorijos programų vystymas šiuos gynybinio paveldo objektus išpopuliarino kaip vienas patrauklių vietovių šiose valstybėse.

Žemiau esančioje **2 lentelėje** pateikiama, keletos lankomiausių Latvijos pilių pritaikymo teikti turistines paslaugas pavyzdžiai.

⁸⁷ Visockis J., Narvidas V. Riterių kovų menas ir klubas „Viduramžių pasiuntiniai“. Prieiga internetu www.museums.lt/Zurnalas/2004/1/Riteriu_menas.htm [žiūrėta 2008 11 18].

2 lentelė. Turizmo pramogų vystymas Latvijos pilyse

Pilies pavadinimas	Lankytojų skaičius	Turizmo pramogų išvystymas pilyse
Turaidės pilis	201.695	Pilyje įsikūręs muziejus kviečia apžiūrėti per 30 ekspozicijų salių, išbandyti įvairias šaudymo programas šaudykloje, stebėti senųjų amatų rekonstravimą, pasiklausyti folklorinės ansamblių muzikos. Šioje pilyje švenčiamos didžiausios latviškos tautinės šventės.
Cėsio pilies kompleksas	46.129	Kasmet čia vyksta Cėsio viduramžių festivalis, kuris pritraukia apie 2000 – 3000 lankytojų iš skirtingų pasaulio valstybių. Festivalio metu dalyviai turi galimybę stebėti autentiškus ritualus, būdingus XIII- XV a. Vasaros metu vyksta Latvijos Nacionalinės operos uždarymo koncertas, miesto ir alaus, gėlių ir šokių šventė. Pilyje nuolat organizuojami dailininkų plenerai.
Ventspilio pilis	41.399	Pilyje švenčiama tradicine jau tapusi „Gegužės“ šventė. Renginio metu vyksta riterių kovos, šaudymo iš lankų varžybos. Festivalyje gausu senosios muzikos, šokių ansamblių bei viduramžiškų patiekalų įvairovė. Rugpjūčio mėn. švenčiama Miesto šventė, kasmet pristato skirtingą renginio tematiką. Pavyzdžiui 2006 m. buvo akcentuojamas <i>Saldus gyvenimas</i> , kuris apėmė melodijas ir maistą.
Jaunpils pilis	34.000	Pilyje kasmet vyksta naujametinis karnavalas, kuris pritraukia nuo 1000 iki 2000 lankytojų, tuo tarpu kiekvienais metais gegužės mėn. organizuojamas vaikų ir jaunimo teatro ir floristikos festivalis „Žydinti pilis“, kuriame dalyvauja vien apie 500 dalyvių. Kasmet rugpjūčio mėn. pilis pakviečia į „Viduramžių šventę“, kuri sulaukia apie 2000 – 2500 lankytojų.
Bauskės pilis	29.118	Liepos mėn. pradžioje Bauskės pilis sukviečia senosios muzikos mylėtojus į Tarptautinės senosios muzikos festivalio dieną groja viduramžių ir renesanso laikų muzika. Naudojami tam laikotarpiui būdingi muzikiniai instrumentai, bei rūbai. XV - XVII a. laikmečio dvasiai atspindėti demonstruojami amatai, pasirodymus atlieka komikai ir iliuzionistai, vyksta įvairūs viduramžių žaidimai - jėgos ir vikrumo išbandymų.

Šaltinis: Publikuotas Latvijos pilių ir dvarų TOP 10. Prieiga internetu www.travelnews.lt/index.php?m_is=18119&pub_id=32916&ctr=24 [žiūrėta 2009 05 25]; Kultūrinis turizmas. Prieiga internetu http://www.pilis.lv/tulk_lt/file_kateg.php [žiūrėta 2009 05 25]; Šventės pilyje. Prieiga internetu http://www.pilis.lv/tulk_lt/file_list.php?searchkat=10 [žiūrėta 2009 05 25]; Maršrutai. http://www.pilis.lv/tulk_lt/file_list.php?searchkat=7 [žiūrėta 2009 05 25]; Paslaugos. http://www.pilis.lv/tulk_lt/file_list.php?searchkat=9 [žiūrėta 2009 05 25].

Kaip jau buvo minėta 2 lentelėje pateikiama tik keletas viduramžių laikotarpį atspindinčių gynybinių objektų Latvijoje, kurių populiarinimas paremtas „gyvosios“ istorijos, kaip turistinės pramogos panaudojimo galimybėmis. Šiuose paveldo objektuose viduramžių tematika kaip turistinė pramoga pristatoma per renginių organizavimą, šventes, senosios muzikos festivalius, meno bei parodų ekspozicijų pristatymus, edukacines programas.

Lenkijos pilyse, istorinio turizmo populiarinimas gynybinio paveldo vietovėse taip pat plėtojamas per įvairias turistines pramogas/paslaugas, susijusias su viduramžių tematika: įvairias edukacines programas, kurių metu „gyvai“ galima stebėti amatų demonstravimą, organizuojant riterių turnyrus, koncertinės muzikos vakarus, parodas, įvairius renginius: nuo viduramžiškų puotų iki

vestuvių. Besidomintys viduramžių laikotarpiu rekonstravimu tiesiogiai gali stebėti riterių brolijų „gyvenimą“, kai kuriose pilyse veikia turizmo biurai, viešbučiai, verslo ir konferencijų centrai.

3 lentelė. Lenkijos pilyse teikiamų turizmo pramogų įvairovė

Pilies pavadinimas	Turizmo pramogų teikimo įvairovė
Bitovo pilis (lenk. Bytow)	Pilyje veikia Vakarų kašubų muziejus, riterių brolija, biblioteka, viešbutis ir „Pilies“ restoranas, turizmo informacijos centras bei daugelis draugijų. Pilis atgyja kultūros renginių, vernisazų (dailininkų ekspozicijų po atviru dangumi – I. Rukaitė), koncertų, parodų metu. Svarbiausiu renginiu laikomas riterių turnyro organizavimas.
Mevės pilis (lenk. Gniew)	Mevės pilis pripažinta pagrindiniu Lenkijos istorijos propagavimo centru. Pilyje veikia Gdansko archeologijos muziejaus skyrius, medžiotojų centras, atskirų epochų istorijos puoselėtojų: „Šv. Vaitiekaus“ brolija ir „Geltonasis Almarmtech“ pėstininkų dalinys. Nuo 1992 m. organizuojami spektakliai bei istorijos inscenizacijos programos - riterių turnyrai. Tai pat organizuojamos įmonių ir turizmo biurų užsakomos konferencijos, integraciniai suvažiavimai, apmokymai, banketai ir istorinės puotos. Svečias suteikiama galimybė pagal savo pomėgius rinktis iš keleto siūlomų programų tokių kaip „Kelionė į praeitį“ – XV a., XVII a. arba XX a. pradžią. Jaunimui siūlomos edukacinės programos: „Mokomosios savaitės“ – vienos ar kelių dienų susitikimai su „gyvosios istorijos pamokomis“ ir „Mevės pilies vaiduokliu“. Žiemos atostogas ir vasaros stovyklas praleisti kviečia su magija ir burtais bei daugeliu kitų pramogų.
Štumo pilis (lenk. Sztum)	Pilies kalne vyksta tarptautiniai tapybos plenerai, riterių turnyrai, koncertai. Čia reziduoja ir Štumo krašto riterių brolijos draugija „Stowarzyszenie Bractwo Rycerzu Ziemi Sztumskiej“.
Bagrationvsko pilis (lenk. Bagrationowsk)	Iki šių dienų išliko pagrindinės pilies pamatai bei visiškai išsaugoti gotikos stiliaus grūdų sandėliai. Organizuojamos laikinos parodos, edukacinės programos muziejuje vaikams ir jaunimui bei ekskursijos po miestą ir apylinkes istorijos paminklų keliais.
Reinas pilis (lenk. Ryn)	Pilyje šiuo metu veikia keturių žvaigždučių viešbutis. Viešbučio teritorija padalinta į dalis – vienuolių, riterių, medžiotojų ir kalėjimo. Interjeras atitinka pilies architektūrą, tuo pačiu metu eksponuojami autentiški freskų, polichromijos, gotikinių portalų ir skliautų fragmentai. Restoranai išlaikyti gotikinio stiliaus. Taip pat čia įsikūręs modernus konferencijų ir kongresų centras bei verslo centras.
Marienburgo pilis (lenk. Malbork)	Ši pilis tai ne tik muziejus, bet ir jaunimo švietimo, koncertų, konferencijų ir prestižinių renginių vieta. Vasaros metu rengiami nakties spektaklis „Šviesa ir garsas“. Birželio mėn. čia vyksta Tarptautinis senosios kultūros festivalis, kurio metu žiūrovai turi galimybę susipažinti su viduramžių muzika, šokiais, istoriniais rūbais ir papročiais. Antroje liepos mėn. dalyje organizuojamas reginys „Malburko apgultis“. Pilyje šeimininkauja riteriai, amatininkai ir pirkliai. Renginio kulminacija – vykstantis mūšis – pilies šturmas, kurių scenarijus remiasi autentišku viduramžių įvykiu – imituojant 1410 m. liepos mėn. įvykius. Pilyje nuolat veikia apie 20 pastovių parodų. Svarbiausios jų – „Marienburgo gintaro kolekcija“, „Pasifica Terr prūsai – slavai – vikingai Vyslos žemupyje“, „Aukštutinės pilies kapitulos kanaaninkų susirinkimų patalpa“, „Ginklai senovėje“, „Ginklai ir vėliavos“, „Marienburgo didikų magistrų raštinė“. 1997 m. pilis buvo įrašyta į UNESCO pasaulinio kultūros paveldo sąrašą.

3 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Nidzos pilis (lenk. Nidzica)	Priklauso Nidzinsos kultūros centrui. Čia įsikūrusi miesto biblioteka, krašto muziejus, moderni konferencijų – parodų salė, skulptorių dirbtuvė, riterių brolija, Hieronimo Skurpskio paveikslų galerija, turizmo biuras, viešbutis bei restoranai. Pilies fone organizuojami koncertai, konferencijos, puotos, vestuvės ir pokyliai. Ypatingo susidomėjimo sulaukia viduramžių puotos, kurių metu vyksta riterių kovos.
Olštino pilis (lenk. Olsztyn)	Nuo 1945 m. tapo Varmijos – Mozūrijos muziejumi. Muziejuje nuolat organizuojamos įvairios ekspozicijos, pristatančios įvairių sričių eksponatų rinkinius. Svečiams siūloma pažiūrėti riterių kovas, dalyvauti „Ketvirtadienio susitikimuose“, suteikiančiuose galimybę pabendrauti su rekonstruotu astronomu Mikaloju Koperniku (1516 – 1521 m. pastarasis buvo Olštyno pilies administratoriumi). Muziejus garsėja savo unikaliomis pramogomis: kartais galima apžiūrėti paprastai uždarytas patalpas, pasimatuoti viduramžių epochos šarvus.

Šaltinis: Stowarzyszenie gmin „Polskie zamki gotyckie“ Baltijos jūros regiono pilių ir muziejų maršrutu, Olsztyn, 2007.

Nors darbe aptarta tik keletas Lenkijos ir Latvijos pilių, tačiau remiantis šių gynybinio paveldo objektų panaudojimo turizme pavyzdžiais galime teigti, kad viena iš efektyviausių istorinio turizmo populiarinimo galimybių tampa ne tik viduramžių tematikos renginiai, bet ir pilyse teikiamos „gyvosios“ istorijos programos. Kaip teigė A. Kuncevičiaus, turizmo prasme būtent pilys yra vieni įdomiausių objektų⁸⁸.

K. Ambrozaičio ir V. Poviliūno pastebėjimu nors Lietuvoje priskaičiuojama 579 dvarai, dar kelios dešimtys rūmų ir pilių, tačiau dauguma paveldo objektų yra ties išnykimo riba. 2004 m. duomenimis daugelio paveldo objektų paskirtis buvo muziejaus ar kultūros centro pobūdžio, kur lankomumas yra ganėtinai mažas. Lankomumo didėjimą sąlygoja teikiamų paslaugų įvairovės gausa. Autorių siūlymu muziejai ir kitos kultūros įstaigos, esančios dvaruose, pilyse ir rūmuose, turėtų aktyviau įsitraukti į kultūrinio turizmo vystymą šalyje⁸⁹.

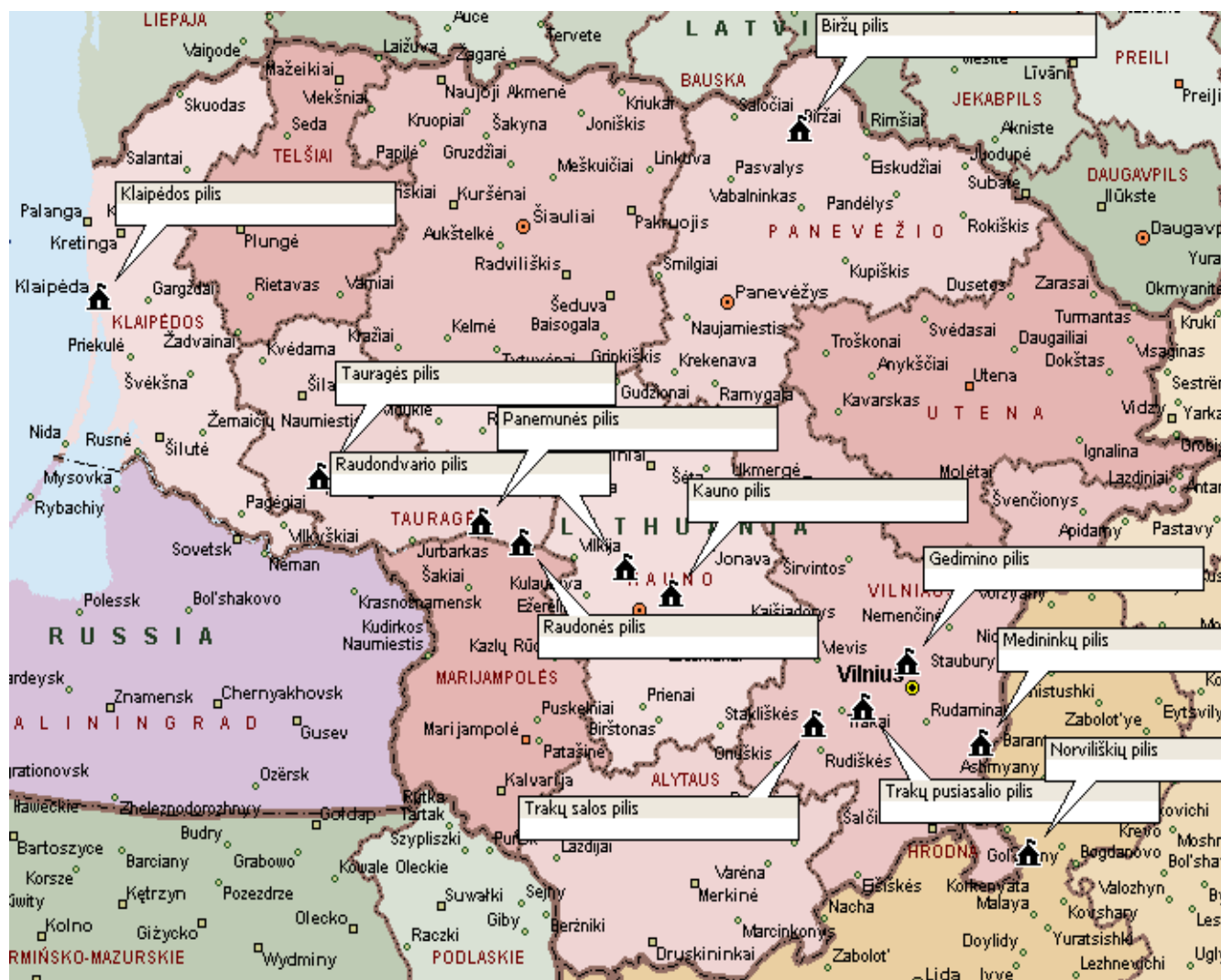
Šiame darbe pasirinkta įvertinti 12 gynybinių paveldo objektų Lietuvoje panaudojimą istoriniam turizmui populiarinti galimybes, atsižvelgiant į jų pritaikymą turizmui. A. Kuncevičius, vertindamas Lietuvos pilių pritaikymą turizmui teigė, kad istorinis muziejus yra viena geriausių priemonių pilis panaudoti turizmo reikmėms. Ekspertas kalbėdamas apie Trakų pilis – Salos, Pusiasalio ir Medininkų - pažymėjo, jog tikslinga būtų šiuos objektus sujungti į vieną muziejinį kompleksą. Vienu iš geriausių muziejaus pavyzdžių A. Kuncevičiaus manymu yra Klaipėdos piliavietės muziejus, kuriame kompiuterinio modeliavimo pavyzdžiai leidžia atskleisti pilies raidą, net ir neturint daug išpūdingų eksponatų⁹⁰.

⁸⁸ Page St. J., Connell J. *Tourism 2e A Modern Synthesis*. Thomson Learning EMEA, 2006, p. 174-197.

⁸⁹ Ambrozaitis K., Poviliūnas V. Lietuvos dvarų ir pilių panaudojimas turizmui. Tyrimo ataskaita. Vilnius, 2005, p. 29 -30. Prieiga internetu www.kultur.lt/dl.php?file=Dvaru+apzvalga0904.pdf [žiūrėta 2009 07 15].

⁹⁰ Kuncevičius A. Lietuvos pilys ir jų panaudojimo kultūriniam turizmui galimybės. Prieiga internetu www.museums.lt/Zurnalas/2004/1/Lietuvos_pilys.htm [žiūrėta 2009 10 14].

2 pav. pateiktas schematiškas Lietuvos pilių lokalizavimas, kuriuo remiantis galime pastebėti, kad šiuos gynybinius paveldo objektus tikslinga panaudoti, plėtojant vandens bei autoturizmą ir taip populiarinti istorinį turizmą šalyje. Vienas iš geriausių pavyzdžių, skatinat istorinį/vandens turizmą yra Klaipėdos pilies muziejaus įtraukimas į Baltijos jūros regiono bendrą pilių ir muziejų maršrutą. Taip pat bendrą teminį maršrutą galima vystyti vandens turizmo atžvilgiu Kauno, Panemunės, Raudonės, Raudondvario ir Tauragės pilių. Atvykstamajam autoturizmui ypač patrauklios Biržų pilis (Latvijos turistams) ir Norviliškių (Baltarusijos turistams), tačiau pastaruoju atveju tikslinga spartinti sienos liberalizavimo klausimo sprendimą.



2 pav. Lietuvos teritorijoje esančios pily. Sudarė: I. Rukaitė, naudojantis „AutoRoute 2006“ programa

Žemiau pateikiame lentelė nr. 4, kurioje trumpai pristatoma Lietuvos pilių pritaikymo turizmui (neišskiriant vien tik istorinio turizmo) situacija.

4 lentelė. Lietuvos pilių pritaikymas turizmui

Pilies pavadinimas	Pritaikymas turizmui
Gedimino pilis	Pilies bokšte veikia muziejus, kuris atspindi Aukštutinės pilies relikтус. Įkopti į Gedimino kalną ir apžiūrėti ant jo esantį bokštą yra viena iš populiariausių pramogų ir Vilnių atvykstantiems lankytojams/turistams ⁹¹ .
Medininkų pilis	Tikimais atstatyti pagrindinį, medinį pilies bokštą (donžoną) su apžvalgos aikštele, šaulių galerijas, įvažiavimo vartus. Organizuojamos ekskursijos. Restauravus pilį čia galėtų būti organizuojami įvairūs renginiai, muzikos festivaliai, amatų dienos ⁹² .
Trakų pusiasalio pilis	Restauruotas pilies šiaurės vakarų gynybinis bokštas, kurio aukštis siekia 13 metrų. Kitoje nuo bokšto pusės pusėje, apsaugos stogeliu uždengta autentiška gynybinė siena. Pusiasalio pilis nuolat pamažu restauruojama. Kasmet rengiama „Viduramžių šventė“ ⁹³ .
Trakų salos pilis	Ši pilis tai gotikos ansamblis, kur virš jo aukštyn „šauka“ grakštus kunigaikščių rūmų donžonas – pagrindinis pilies bokštas. Pilyje veikia Trakų istorijos muziejus, parodų salės, organizuojamos ekskursijos, edukacinės programos, vyksta daug koncertų ⁹⁴ . Pilis nuomojama iškilnių organizavimui.
Norviliškų pilis	Puikiai pritaikyta turizmui ir verslui. Siūlomos pažintinės ir ekstremalios kelionės visureigiais, šaudymo iš lankų, arbaletų programos, medžioklė. Daugelis įmonių šią pilį renkasi renginių, mokymų ir seminarų organizavimui. Pilyje ištisus metus teikiamos renginių organizavimo, maitinimo, apgyvendinimo paslaugos ⁹⁵ . Kasmet organizuojamas festivalis „Be2gether“.
Kauno pilis	Pilies kieme ir jos prieigose vyksta nemažai švenčių ir kitų renginių: Kauno dienos, Pažaislio muzikos festivalio teatralizuoti spektaklių pristatymai. Organizuojamos teminės ekskursijos, parodos. Geriausiai išlikę apvalus bokštas šalia kurio išsaugota XVI a. antros pusės artilerijos bastėja, nedidelė dalis sienų ir vartų anga ⁹⁶ . Restauravus pilį ketinama įkurti turizmo informacijos centrą bei militarinę ekspoziciją.
Raudondvario pilis	Pilyje veikia J. Naujalio memorialinis muziejus. Iki šių dienų išliko U raidės formos negotikinė arklidė (trys korpusai – arklidė, maniežas ir ratinė), dvi oficinios, statytos apie 1840 m., oranžerija, ledainė. Tebežaliuoja parkas ⁹⁷ . Organizuojami renginiai, parodos, vyksta koncertai. Taip pat ketinama teikti maitinimo ir apgyvendinimo paslaugas, įrengti ekspozicijų sales, organizuoti edukacines programas.
Panemunės pilis	Pastaraisiais metais pilis buvo restauruota. Šiandieną pilį supa jaukus kraštovaizdinio tipo parkas su tvenkinių kaskadų sistema. Čia organizuojami koncertais, dailės parodos ⁹⁸ . Pilis priklauso Vilniaus dailės akademijai, rengiami studentų diplominių darbų pristatymo ir mokslų baigimo šventės.
Raudonės pilis	1965 m. pilis restauruota ir pritaikyta mokyklai. 1968 m. atstatytas didysis bokštas. Netoli pilies tebestovi mūrinis malūnas savo formomis priderintas prie pilies architektūros. Turizmo sezono metu lankytojai įleidžiami į pilies bokštą, iš kurio atsiveria plati apylinkių panorama. Kasmet paskutinį gegužės savaitgalį pilies teritorijoje ir prieigose vyksta jau tradicine tapusi „Panemunių žiedai“ šventė, skirta visai šeimai ⁹⁹ .

4 lentelės tęsinys kitame puslapyje

⁹¹ Semaškaitė I. Lietuvos pilys ir dvarai. Vilnius, 2005, p. 216-217.

⁹² Senulienė I. Medininkų pilis jau turi šeiminką // Lietuvos muziejai, 2004, nr. 1, p. 13-14.

⁹³ Semaška A. Lietuvos keliais. Vilnius, 2007, p. 528

⁹⁴ Ten pat, p. 529.

⁹⁵ Semaška A. Lietuvos keliais. Vilnius, 2007, p. 444.

⁹⁶ Gruzdienė D. Kauno pilis vakar, šiandien ir rytoj... // Lietuvos muziejai, 2004, nr. 1, p. 15.

⁹⁷ Semaškaitė I. Lietuvos pilys ir dvarai. Vilnius, 2005, p. 35-36.

⁹⁸ Ten pat, p. 157-158.

⁹⁹ Ten pat, p. 160.

Tauragės pilis	Nors pilis iš pradžių veikė kaip nauja pasienio muitinė bei kalėjimas, tačiau ilgainiui statiniui buvo suteiktas romantinis renesansinės pilies vaizdas. Dvejuose pilies korpusuose įsikūręs „Santakos“ muziejus ir parodų salė ¹⁰⁰ .
Klaipėdos pilis	Veikia pilies ir miesto muziejus. Restauravimo darbų metu buvo rastas XVI a. magistro žiedas, kuris dabar eksponuojamas pilies princo Frydricho bastiono poternoje. Magistro žiedo kopijomis kasmet apdovanojami miesto kultūrai labiausiai nusipelnę žmonės. Eksponuojama daugybė unikalių eksponatų, atskleidžiančių Klaipėdos miesto ir pilies istoriją ¹⁰¹ . Taip pat organizuojamos edukacinės programos, teminės ekskursijos, koncertai.
Biržų pilis	Tai viena iš nedaugelio tokio tipų pilių išlikusių Šiaurės Rytų Europoje. Šiandien Biržų pilies rūmai pagrindinis kultūrinio gyvenimo ir turizmo traukos centrų ne tik Biržuose, bet ir Lietuvos Šiaurės Rytų regione. Didesniojoje rūmų dalyje įsikūręs Biržų krašto muziejus „Sėla“. Muziejus išsiskiria savo įdomiomis ekspozicijomis ir patraukliomis edukacinėmis programomis. Taip pat veikia biblioteka, organizuojami koncertai bei kiti kultūriniai renginiai. Pilies kompleksas išsiskiria savo istorine, technine, architektūrine, kraštovaizdine verte. Ketinama atstyti visą kompleksą, pritaikytą įvairioms visuomenėms reikmėms ¹⁰² .

Šaltinis: Butkevičius G. Biržų pilis praityje, dabartyje ir vizijoje // Lietuvos muziejai, 2008, nr. 3, p. 6-7; Gruzdienė D. Kauno pilis vakar, šiandien ir rytoj... // Lietuvos muziejai, 2004, nr. 1, p. 15; Semaškaitė I. Lietuvos pilys ir dvarai. Vilnius, 2005, p. 35-36; 56; 157-158; 160; 216-217; Semaška A. Lietuvos keliais. Vilnius, 2007, p. 444; 528; Senulienė I. Medininkų pilis jau turi šeiminką // Lietuvos muziejai, 2004, nr. 1, p. 13-14.

TIC buvo paprašyti pateikti pilių lankumo srautus 2006 – 2008 m. laikotarpiu. Užklauskai buvo nusiųsti Vilniaus, Kauno, Trakų, Jurbarko, Biržų, Tauragės ir Klaipėdos TIC. Atsakė Biržų, Jurbarko ir Trakų TIC (Pusiasalio pilies lankytojų statistika nefiksuoja, tačiau Trakų TIC duomenimis „Viduramžių šventės“ metu čia apsilanko apie 10.000 lankytojų/turistų).

5 lentelė. Trakų salos, Biržų, Panemunės ir Raudonės pilies lankomumas (2006 – 2008 m.)

Pilies pavadinimas	2006 m.	2007 m.	2008 m.
Trakų salos pilis	319.270	344.890	356.600
Biržų pilis	21.600	35.300	42.100
Panemunės pilis	12.000	19.000	20.000
Raudonės pilis	15.000	12.000	15.000

Šaltinis: Lietuvos turizmo informacijos centrų atsakymas į užklausą apie pilių lankomumą¹⁰³.

A. Kuncevičiaus teigimu, „gyvosios“ istorijos programos yra viena iš geriausių pilių populiarinimo priemonių. Kaip pavyzdį A. Kuncevičius pateikia Kernavės kultūrinio rezervato pritaikymo turizmui modelį, kur festivalis „Gyvosios archeologijos dienos“ šį objektą pavertė

¹⁰⁰ Ten pat, p. 152.

¹⁰¹ Semaškaitė I. Lietuvos pilys ir dvarai. Vilnius, 2005, p. 56.

¹⁰² Butkevičius G. Biržų pilis praityje, dabartyje ir vizijoje // Lietuvos muziejai, 2008, nr. 3, p. 6-7.

¹⁰³ Žr. priedus nr. 8 ir nr. 9.

unikaliu¹⁰⁴. „Geros praktikos“ pavyzdžiu galime pateikti Trakų pusiasalio ir Salos pilis, kuriose organizuojamos „gyvosios“ istorijos šventės.

Atsižvelgus į 4 lentelėje aprašytas Lietuvos pilis ir jų pritaikymą turizmui, galime išskirti šias gynybinio paveldo objektuose teikiamas turistines pramogas/paslaugas:

6 lentelė. Lietuvos pilyse šiuo metu teikiamos turistinės pramogos/paslaugas

	Gedimino pilis	Medininkų pilis	Trakų pusiasalio pilis	Trakų salos pilis	Norviliškių pilis	Kauno pilis	Raudondvario pilis	Panemunės pilis	Raudonės pilis	Tauragės pilis	Klaipėdos pilis	Biržų pilis
Muziejus	+			+						+	+	+
Edukacinės programos				+							+	+
Renginiai			+	+	+	+	+	+	+		+	+
Parodos				+		+	+	+		+	+	+
Koncertai				+	+	+	+	+	+		+	
Teminės ekskursijos		+		+		+					+	+
Aktyvus turizmas					+							
Maitinimo/apgyvendinimo paslaugos				+	+							

Šaltinis: Sudarė I. Rukaitė, remiantis 4 lentele.

Apibendrinus galime teigti, kad gynybiniai paveldo objektai Lietuvoje funkcionuoja kaip koncertų erdvė, parodų centrai arba muziejinės institucijos. Priešingai nei Latvijoje ir Lenkijoje, Lietuvoje gynybiniai paveldo objektai beveik nėra pritaikyti turizmo vystymui. Aktyvesnė turizmo veikla plėtojama tik Trakų salos, Norviliškių, Klaipėdos ir Biržų pilių atžvilgiu. Remiantis 6 lentele pastebėtina, kad tik Klaipėdos ir Biržų pilys teikia edukacines, o Trakų salos/Pusiasalio pilys – „gyvosios“ istorijos programas. Vienintelė Norviliškių pilis išsiskiria, aktyvaus turizmo, maitinimo ir apgyvendinimo paslaugų teikimo įvairove. Likusieji paveldo objektai funkcionuoja tik kaip teminių ekskursijų ar maršrutų objektai, kuriuos „privaloma“ aplankyti viešint viename ar kitame regione. Nors būtent dauguma šiandieninių lankytojų/turistų pasirinkdami istorinį turizmą kaip priemonę pažinti gynybinius paveldo objektus, ima „reikalauti“ ne vien tik pasižvalgymo su gidu po pilis, bet ir

¹⁰⁴ Kuncevičius A. Lietuvos pilys ir jų panaudojimo kultūriniam turizmui galimybės. Prieiga internetu [www.museums.lt/Zurnalas/2004'1/Lietuvos_pilys.htm](http://www.museums.lt/Zurnalas/2004%201/Lietuvos_pilys.htm) [žiūrėta 2009 10 14].

įvairioms progoms pritaikytų naujų, istoriniais faktais grindžiamų teminių ekskursijų „gyvosios“ istorijos programų¹⁰⁵.

Trakų pusiasalio pilies pavyzdys liudija, jog „gyvosios“ istorijos šiuo atveju renginys (Lenkijos ir Latvijos pavydžiu – „gyvosios“ istorijos renginiai bei pramogos) mažiau žinomus ir populiarius gynybinio paveldo objektus gali „paversti“ vienomis lankomiausių vietovių regione/šalyje. Siekiant plėtoti istorinį turizmą per gynybinių paveldo vietovių populiarinimą, atsižvelgiant į jų būklę tikslinga:

- ✓ pilyse arba jų prieigose organizuoti „gyvosios“ istorijos šventes, pabrėžiant kiekvienos vietovės specifiką;
- ✓ teikti daugiau edukacinių programų, prioritetą skiriant vaikų ir jaunimo tikslinėms grupėms;
- ✓ pateikt ekspozicijas, kuriose atsispindėtų tolimesnė pilių raida – kokios išskirtinės asmenybės juose gyveno, kaip kito šių gynybinių objektų paskirtis ir funkcijos;
- ✓ aktyvaus turizmo mėgėjams siūlytina teikti šaudymo iš lankų, arbaletų programas ar organizuoti medžioklę su butaforiniais žvėrimis;
- ✓ plėtoti žirgynus ir jų paslaugas;
- ✓ veisti medžioklinius paukščius (sakalus, fazanus...)
- ✓ populiarinti kitas pramogas, kas pritrauktų ne tik kultūrinio, bet ir aktyvaus turizmo mėgėjus.

2.5. Vadybos ir rinkodaros vaidmuo istorinio turizmo plėtrai Lietuvoje

„Gyvosios“ istorijos programų panaudojimo turizme teorinė analizė atskleidė, kad svarbiausiu kriterijumi renkantis istorinį renginį ar objekto lankymą tampa įdomiai, patraukliai, kokybiškai pateikiamas „produktas“. Gana sudėtinga kalbėti apie istorinio turizmo vadybos ir rinkodaros gerinimo priemones Lietuvoje, kadangi nėra įtvirtinta „istorinio turizmo“ sąvoka, o ir paties istorinio turizmo populiarinimo ar plėtos galimybės tėra paviršutiniškai aptartos keliuose lietuvių autorių straipsniuose¹⁰⁶. Šiame poskyryje pateikiami apibendrinti akcentai, pastabos švenčių organizatoriams į ką rekomenduojama atkreipti dėmesį organizuojant naują renginį, kuriant pramogas, susijusias su istorine aplinka.

¹⁰⁵ Kultūros paveldas ir turizmas. Galimybės, poveikis, partnerystė ir valdymas. Pranešimai, skaityti III Baltijos jūros regiono šalių kultūros paveldo forume, vykusiame 2007 m. rugsėjo 25–27 d. Vilniuje, Lietuvoje. Sudarytoja M. Lehtimäki Vilnius, 2009, p. 85. Prieiga internetu <http://www.kpd.lt/failai/FORUMO%20KNYGA.pdf> [žiūrėta 2009 10 05].

¹⁰⁶ Šiuokščenė V. Gyvosios istorijos šventės: problemos ir perspektyvos // Lietuvos muziejai 2007, nr. 4; Žuromskaitė B. Przestrzeń historyczna w rozwoju turystyki kulturowej na Litwie (turystyka historyczna) // Turystyka kulturova, 2009, nr. 7; Venckutė E., Mitrikaitė G. Gyvoji istorija iš arčiau. Prieiga internetu www.studentuera.lt?act=news.show&parent=6&id=593 [žiūrėta 2008 11 29].

Vieni didžiausių „gyvosios“ istorijos programų populiarinimo renginiuose trūkumų yra jų sezoniškumas ir fiksuotos išlaidos¹⁰⁷. Renginiai koncentruojasi vasaros laikotarpiu ir daugeliu atveju lankytojas/turistas matydamas, kad turės papildomų nenumatytų išlaidų atsisako rinktis renginį, todėl ypač svarbu plėtoti kokybišką vadybą, kurios rezultatas būtų „lojalus“ lankytojas/turistas. Remiantis PTO komiteto išvadomis – kokybė turizme suprantama kaip procesas, kuris suteikia pasitenkinimą kainos ir poreikių, reikalavimų, prekių, paslaugų atžvilgiu¹⁰⁸.

Veiksniai, į kuriuos renginių organizatoriai turėtų atkreipti dėmesį organizuojant renginius:

Specialistai, atlikę išsamią renginių/festivalių analizę, išskyrė šiuos veiksnius, darančius įtaką lankytojo/turisto apsisprendimui dalyvauti/nedalyvauti renginyje:

- Tema – istorinės/etninės temos populiariausios. Tema atskleidžiama per atlikėjų kostiumus, muziką, specialiuosius efektus, maistą/gėrimus;
- Renginio vieta – vietovės infrastruktūros pritaikymas renginiui;
- Renginio erdvė – turi būti pakankamai erdvės tam, jog būtų patenkinti ne tik žiūrovų, bet personalo, atlikėjų poreikiai;
- Istorija – renginyje turi atsispindėti istorija (tai ką norima tuo renginiu pristatyti – I. Rukaitė);
- Paslaugos – papildomos paslaugos: informacinės, techninės, maitinimo, garso/vaizdo paslaugos, tualetai, pirmosios pagalbos ir kitos;
- Bilieto kaina – neretai nulemia apsisprendimą dalyvauti renginyje ar ne;
- Laikas – tinkamo laiko renginiui organizuoti parinkimas, atsižvelgiant į tikslinę auditoriją, jei tokia yra;
- Asmeninis skonis;
- Kitos aplinkybės – saugumo, politinės aplinkos aspektai¹⁰⁹.

Skirtingi lankytojų/turistų lūkesčiai iš esmės sąlygoja ir skirtingas festivalių/didžiųjų švenčių rinkas: masinius-individualius žiūrovus ar grupėms pritaikytus. Poreikiai dažniausiai yra paremti iš anksto suformuotos reklamos rezultatais – perkamas turizmo rinkodaros sukurtas produktas turistų/lankytojų lūkesčių atitikmuo¹¹⁰. Siekiant sukurti visapusiškai lankytojų/turistų poreikių atitinkantį renginį be šių aukščiau išvardintų kokybiškos vadybos veiksnių, būtina apjungti bendradarbiavimą tarp: istorikų, etnologų, verslo atstovų, rinkodaros specialistų, kelionių agentūrų,

¹⁰⁷ Middleton V.T.C, Clarke J. Marketing in Travel and Tourism. Oxford, 2001, p. 349-367.

¹⁰⁸ Vveinhardt J., Kigaitė K. Turizmo paslaugų kokybės sistemos teorinė apžvalga ir problematika // Vadyba: mokslo tiriamieji darbai. Klaipėda, 2005, nr. 1 (6) p. 229-233.

¹⁰⁹ Festival and events management An international arts and culture perspective. Edited by Ian Yeoman, Martin Robertson, Jane Ali-Knight, Siobhan Drummond, Una McMahon-Beattie, Oxford, 2004, p. 14-30.

¹¹⁰ Morgan N., Pritchard A. Advertising in Tourism and Leisure, Oxford, 2001, p. 13-16.

vietos bendruomenių valdžios, „aktyvių“ žmonių bei kitų, kurių interesas siejasi su šio turizmo rūšimi¹¹¹.

Itin svarbu atkreipti dėmesį organizuojant istorinius renginius į erdvės perteikimą, renginių metu, kadangi erdvė kaip ir tema yra vienas iš svarbiausių renginio sėkmės komponentų.

Istorinė erdvė turi:

- turėti istorinio miesto ar vietovės specifiką, kuri skiria nuo kitų miestų ar vietovių;
- sukurti tokį prekės ženklas, kuris leistų turistams/lankytojams pristatyti patrauklų produktą;
- sutelkti išteklius į tas vietas, kurios tikėtina, pritrauks ne tik lankytojus/turistus, bet ir įmones naujoms investicijoms;
- turi sukurti ryšį tarp lankytojų ir vietinių gyventojų, kur pastarieji turistams/lankytojams būtų tarsi „gyva rekomendacija“ dar kartą sugrįžti į tą pačią vietovę;
- įgyti konkurencinį pranašumą prieš konkurentus;
- akcentuoti istorinių vietovių reikšmę konkrečiam regionui¹¹².

Paslaugų/pramogų rinkodaros gerinimas:

Istorinis turizmas išsiskiria tuo, kad praeitis tampa paslauga/pramoga, kurią kaskart galima interpretuoti, pristatyti, perkurti iš naujo, o rinka tampa didelė ir įvairi¹¹³. Tikintis veiksmingo paslaugų/pramogų vystymo pagrindiniu uždaviniu tampa lojalus turistų/lankytojų „sukūrimas“ ir išlaikymas, pagrindinį dėmesį sutelkiant į jų poreikių tenkinimą¹¹⁴. Kuo žinomesnis ir unikalesnis yra paveldo objektas, tuo sunkiau išplėsti ir atnaujinti paslaugų/pramogų pasiūlą¹¹⁵. Ekspertai yra pažymėję, jog kuriant naują paslaugą/pramogą svarbu įvertinti šiuos žemiau pateiktus veiksnius:

- ✓ Būtina žinoti produkto tikslinę rinką, ypač jei tai yra naujas produktas ir jam reikalinga nauja rinka;
- ✓ Potencialiems klientams turi būti išsamiai atskleista paslaugos/pramogos nauda, paaiškinti pakeičiamumo kita grėsmė;
- ✓ Potencialūs klientai turi suprasti, jog produktas gali visapusiškai patenkinti jų poreikius, nors tai yra visiškai nauja paslauga/pramoga;
- ✓ Reklama turi pabrėžti pramogos/paslaugos išskirtinumą;

¹¹¹ Žuromskaitė B. Przejście historyczna w rozwoju turystyki kulturowej na Litwie (turystyka historyczna) // Turystyka kulturova, 2009, nr. 7, p. 11.

¹¹² Geser G. Promoting Cultural Tourism through ICT. Salzburg, May, 2005, p. 70. Prieiga internetu http://www.salzburgresearch.at/research/gfx/histubian-study_part-2_supplement_related-resources_srfg_gg_20070531.pdf [žiūrėta 2009 04 10].

¹¹³ Kultūros paveldas ir turizmas. Galimybės, poveikis, partnerystė ir valdymas. Pranešimai, skaityti III Baltijos jūros regiono šalių kultūros paveldo forume, vykusiame 2007 m. rugsėjo 25–27 d. Vilniuje, Lietuvoje. Sudarytoja M. Lehtimäki Vilnius, 2009, p. 57. Prieiga internetu <http://www.kpd.lt/failai/FORUMO%20KNYGA.pdf> [žiūrėta 2009 10 05].

¹¹⁴ Sharpley R. Travel and Tourism. London, 2006, p. 64-71.

¹¹⁵ Kultūros paveldas ir turizmas. Galimybės, poveikis, partnerystė ir valdymas. Pranešimai, skaityti III Baltijos jūros regiono šalių kultūros paveldo forume, vykusiame 2007 m. rugsėjo 25–27 d. Vilniuje, Lietuvoje. Sudarytoja M. Lehtimäki Vilnius, 2009., p. 53. Prieiga internetu <http://www.kpd.lt/failai/FORUMO%20KNYGA.pdf> [žiūrėta 2009 10 05]

- ✓ Reklama turi skatinti pramogos/paslaugos pirkimą, veikti „pirkėjų“ veiksmus.
- ✓ Paslaugos/pramogos pirkimas tampa lūkesčių įgyvendinimo rezultatu¹¹⁶.

Apibendrinus galima teigti, jog renkantis festivalį/renginį prioritetą lankytojai/turistai teikia šventės tematikai, vietovės infrastruktūrai, papildomoms paslaugoms. Lankytojui/turistui ypač svarbi yra istorinė aplinka, kuri turi išskirti iš kitų aplinkų savo istoriškumu, patrauklumu, gebėjimu pritraukti, bei būti konkurencinga kitų aplinkų atžvilgiu. Kuriant ir pateikiant naują paslaugą/pramogą tikslinga orientuotis į lankytojų/turistų lūkesčių atitikmenį. Naujas produktas rinkoje („gyvosios“ istorijos renginiai, pramogos susijusius su istorine tematika – I. Rukaitė) turi pabrėžti savo išskirtinumą, gebėti veikti „pirkėjų“ veiksmus. Produkto „rengėjai“ prieš pateikdami naują prekę/paslaugą turi apgalvoti kam tai bus skirta, ar gebės patenkinti visus poreikius, ar bus sulaukta pakankamai didelio susidomėjimo.

Istorinio turizmo populiarinimui, „gyvosios“ istorijos programų įvairovės pagalba ypač svarbu gebėti apjungti istorinę tiesą – autentišką ir komercializaciją, kurie veiktų darniu principu. A. Clar teigimu kultūriniame turizme sąveikauja turistai, kultūra ir kultūros verslininkai¹¹⁷. Tokiu atveju, kalbant apie istorinį turizmą galime teigti, jog čia sąveikaus turistai-istorija ir istorijos verslininkai. A. Orbasli pastebėjimu, vis labiau ima išryškėti autentikos ir komercializmo priešprieša, kur pagrindiniu tikslu tampa paslaugos pardavimas, pamirštant autentikos svarbą. Viso to pasekmė – komercinės, viena su kita konkuruojančios turistinės pramogos¹¹⁸. Prieštaringos pozicijos laikosi R. Razaq, kurio nuomone turizmas ir komercija turi darniai tarpusavyje sąveikauti, kadangi renginiai/festivaliai neretai tampa prioritetu planuojant temines keliones, tenkinat laisvalaikio poreikius¹¹⁹.

Vertinant komercializmą ir autentišką akcentuotina, jog kuriant tiek „gyvosios“ istorijos renginį, tiek naują istorinę aplinką perteikiančią pramogą tikslinga apjungti turistus/lankytojus – istoriją bei „istorijos verslininkus“, tokiu būdu bus sukuriamas lankytojų/turistų poreikius atitinkantis produktas. Siekiant išlaikyti pusiausvyrą tarp komercializmo ir autentikos ypač svarbu, kad istorinės aplinkos perteikime dalyvautų tiek istorikai, etnologai, tiek turizmo verslo atstovai, renginių organizatoriai ir kiti asmenys, kurie viena ar kita forma yra susiję su kuriamu produktu.

¹¹⁶ Morgan N., Pritchard A. Advertising in Tourism and Leisure, Oxford, 2001, p. 13-16.

¹¹⁷ Clark A. The Cultural Tourism Dynamic, 2003. Prieiga internetu www.nottingham.ac.uk/ttri/pdf/conference/alan%20clark.pdf [žiūrėta 2008.10.29].

¹¹⁸ Orbasli A. Tourists in Historic Towns: Urban Conservation and Heritage Management. London, 2000, p. 171.

¹¹⁹ Razaq R. The impact of Festivals on Cultural tourism, Developing Cultural tourism. Prieiga internetu www.nottingham.ac.uk/ttri/pdf/conference/raj%20razq.pdf [žiūrėta 2008.10.29].

3. ISTORINIO TURIZMO POPULIARINIMO GALIMYBIŲ TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodologija

Teorinėje darbo dalyje gilinantis į sąvokos apibrėžimo problematiką išanalizuoti kultūrinio turizmo teoriniai aspektai, norminių aktų įtaka kultūriniam turizmui Lietuvoje, istorinio turizmo sąvokos traktavimo problema bei teorinės vystymo prielaidos panaudojant „gyvosios“ istorijos programas renginių organizavime ir pilyse. Siekiant visapusiškai įvertinti „gyvosios“ istorijos idėjos svarbą istorinio turizmo vystymui, teorinėje darbo dalyje pateikta Čekijos ir Lenkijos istorinių renginių organizavimo pavydžiai, Latvijos ir Lenkijos „gyvosios“ istorijos programų įprasminimo modeliai pilyse. Teorinė darbo dalis baigiama kokybės ir rinkodaros įtakos istorinio turizmo populiarinimui analize.

Pagrindžiant teorinę darbo analizę, praktinėje darbo dalyje buvo atlikti sociologiniai tyrimai, kuriuos I. Luobikienė įvardijo kaip: „sistemą logiškai nuoseklių metodologinių, metodinių ir organizacinių – techninių procedūrų, kurių tikslas – gauti patikimus duomenis apie tiriamą reiškinį ar procesą“¹²⁰. Siekiant iširti istorinio turizmo populiarinimo galimybes, panaudojant „gyvosios“ istorijos programas, tikslinga įvertinti istorinio turizmo situaciją šalyje, nustatyti istorinį turizmą reprezentuojančių objektų populiarumą, įvertinti istorinių renginių organizavimo ypatumus ir jų poveikį istorinio turizmo populiarinimui Lietuvoje. Remiantis šiuo pagrindu, buvo vykdoma specialistų bei turizmu besidominčių interesantų anketavimas, o taip pat ir pusiau standartizuotas interviu (tai toks interviu tipas, kai iš ankšto numatomi būtini ir galimi klausimai, tačiau griežtai neformalizuojamas pokalbis, vyrauja laisva atmosfera¹²¹). Kaip teigia R. Tidikis, būtent interviu laikomas vienu iš efektyviausių kokybinio tyrimo metodų¹²². Pastarasis tyrimo tipas taikytas vieną kartą, siekiant įvertinti istorinių renginių svarbą turizmo vystyme, remiantis organizatoriaus patirtimi.

Pagrindiniu šio darbo tyrimo metodu pasirinktas anketavimas. R. Tidikio nuomone, tai vienas populiariausių tyrimo metodų, leidžiantis greitai gauti pakankamai daug informacijos¹²³. Kadangi anketinė apklausa buvo skirta tiek specialistams, tiek istoriniu turizmu besidomintiems asmenims, buvo sudarytos keturių tipų anketos, priklausomai nuo potencialaus atsakovo:

- anoniminė anketa (žr. priedą nr. 12) skirta besidomintiems istoriniu turizmu, sudaryta iš 4 atvirų, 13 pusiau uždaro tipo ir 9 uždarų klausimų¹²⁴. Atliekant anketinės apklausos analizę naudota

¹²⁰ Luobikienė I. Sociologija: bendrieji pagrindai ir tyrimų metodika. Kaunas, 2000, p. 98.

¹²¹ Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius, 2003, p. 467.

¹²² Ten pat, p. 464.

¹²³ Ten pat, p. 474.

¹²⁴ Pusiau uždaro tipo sąvoka anketavime vartoja R. Tidikis: „[...] paliekant tuščią eilutę (ar kelias) respondento nuomonei įrašyti“. Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius, 2003, p. 476.

procentinė ir vienetinė išraiška. Anketa respondentams buvo viešai publikuota internetinėje apklausų svetainėje www.publika.lt¹²⁵.

- oficiali, atviro tipo anketa sudaryta iš 10 klausimų, specialiai skirtų Valstybinio turizmo departamento (toliau VTD) turizmo paslaugų plėtros skyriaus vyr. specialistui Kęstučiui Šetkui (žr. priedą nr. 6). Anketa respondentui buvo išsiųsta elektroniniu paštu, prieš tai susitarus dėl jos užpildymo (specialisto atsakymai pateikiami šio darbo priede nr. 7).

- oficiali, atviro tipo anketa sudaryta iš 10 klausimų, parengta specialiai Turizmo informacijos centrams (toliau-TIC)/Turizmo ir verslo informacijos centrams (toliau-TVIC)/Lankytojų centrams Lietuvos nacionaliniuose parkuose (toliau-Lankytojų centrams) (žr. priedą nr. 1). Anketa respondentams buvo išsiųsta elektroniniu paštu (specialistų atsakymai pateikiami priede nr. 2).

- oficiali, atviro tipo anketa sudaryta iš 17 klausimų, skirta Lietuvoje veikiančioms istoriją rekonstruojantiems „gyvosios“ istorijos klubams ir riterių brolijoms (žr. priedą nr. 3). Anketa respondentams buvo išsiųsta elektroniniu paštu (specialistų atsakymai priede nr. 4).

Tyrimo objektas – istorinio turizmo esama situacija ir populiarinimo galimybės Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – įvertinti „gyvosios“ istorijos programų įtaką istorinio turizmo populiarinimui Lietuvoje.

Tyrimo tikslui pasiekti iškelti uždaviniai:

1. Ištirti istorinio turizmo situaciją šalyje;
2. Nustatyti istorinį turizmą reprezentuojančių turizmo pramogų populiarumą;
3. Išanalizuoti „gyvosios“ istorijos programų panaudojimo privalumus ir trūkumus;
4. Įvertinti istorinio turizmo populiarinimo perspektyvas Lietuvoje.

Tyrimo imtis:

➤ internetinėje apklausų svetainėje viešai publikuota anketa buvo parodyta 796 kartus. Atsakyta 355. Anketos atsakomumas 44,6%.

➤ išsiųsta 12 anketų „gyvosios“ istorijos klubams ir riterių brolijoms (į pateiktus klausimus atsakė – 5). Anketų grįžtamumas – 41,67 %;

➤ TIC/TVIC ir Lankytojų centrams buvo išsiųsta 58 anketos (į pateiktus klausimus atsakė – 24). Anketų grįžtamumas 41,38 %.

➤ VTD atstovui išsiųsta 1 anketa. Anketos grįžtamumas 100 %.

Tyrimo metodai:

- Nestandartizuotas interviu – gauti duomenys buvo iššifruoti ir užrašyti (transkripcija);
- Specialistų anketavimas;
- Respondentų, besidominčių istoriniu turizmu anketinė apklausa;
- Gautų duomenų analizė ir apibendrinimas.

¹²⁵ Anketa buvo šiuo adresu <http://www.publika.lt/apklausa-15-4a7289ca00353.html>

Tyrimo eiga ir organizavimas:

- Tyrimo pradžia galima laikyti 2009 m. birželio 7-8 dienas, kai „Viduramžių šventėje“ buvo stebimi šio renginio dalyviai bei lankytojai, fiksuojami renginio organizavimo elementai, pasižymimos pastabos, išvalgos. Šis nestandartizuotas žvilgsnis, leido susipažinti su istoriniu renginiu iš lankytojo pozicijos, įvertinti tam tikrus išorinius veiksnius¹²⁶.

- **Antrasis tyrimo etapas** – anketavimas, skirtas TIC/TVIC ir lankytojų centrums, esantiems Lietuvos nacionaliniuose parkuose. Anketavimas vyko dviem etapais. 2009.06.16 – 2009.06.30 laikotarpiu. Elektroniniu paštu išsiųsta 58 anketos, sulaukta 10. Papildomai 2009.07.03 – 2009.07.30 išsiųsta anketa neatsakiusiems TIC/TVIC ir lankytojų centrums iš 48 anketų sulaukta 14. Tyrime dalyvavę TIC/TVIC ir lankytojų centrai pateikiami 7 lentelėje.

- **Trečiasis tyrimo etapas** – anketavimas, skirtas respondentams, besidomintiems istoriniu turizmu ir „gyvosios“ istorijos klubams/riterių brolijoms. Respondentų, besidominčių istoriniu turizmu, anketavimas vyko 2009.08.03 – 2009.08.30 laikotarpiu. Į anketą atsakė 355 respondentai. Beveik tuo pačiu laikotarpiu vyko ir „gyvosios“ istorijos klubų bei riterių brolijų apklausa. Anketavimo metu išsiųsta 12 anketų – atsakyta į 5. Tyrime dalyvavusios riterių brolijos ir „gyvosios“ istorijos klubai pateikiami lentelėje.

- **Ketvirtajame tyrimo etape** buvo atliktas pusiau standartizuotas interviu, su vienu iš „Hansa dienos“ Kaune renginio organizatoriumi Andriumi Žiurausku. Interviu atliktas rugsėjo 18 d., viešbutyje „Sofijos rezidencija“ (Jaunimo g. 4, Birštonas) iš anksto susitarus dėl susitikimo. Apytikrė interviu trukmė – 30 min. (interviu metu pateikti klausimai – žr. priedą nr. 10, transkripcija užrašyti respondento atsakymai žr. priedą nr. 11).

- **Penktasis tyrimo etapas** – Valstybinio turizmo departamento atstovo Kęstučio Šetkaus anketinė apklausa, kuri vyko 2009.10.13.

- **Paskutiniu tyrimo etapu** buvo skaičiuojami, sumuojami, analizuojami ir užrašomi tyrimo rezultatai.

¹²⁶ Tai negali būti laikoma stebėjimo metodu, kadangi, nebuvo laikytasi šiam metodui keliamų reikalavimų. Plačiau apie stebėjimo metodą žr. Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius, 2003, p 474.

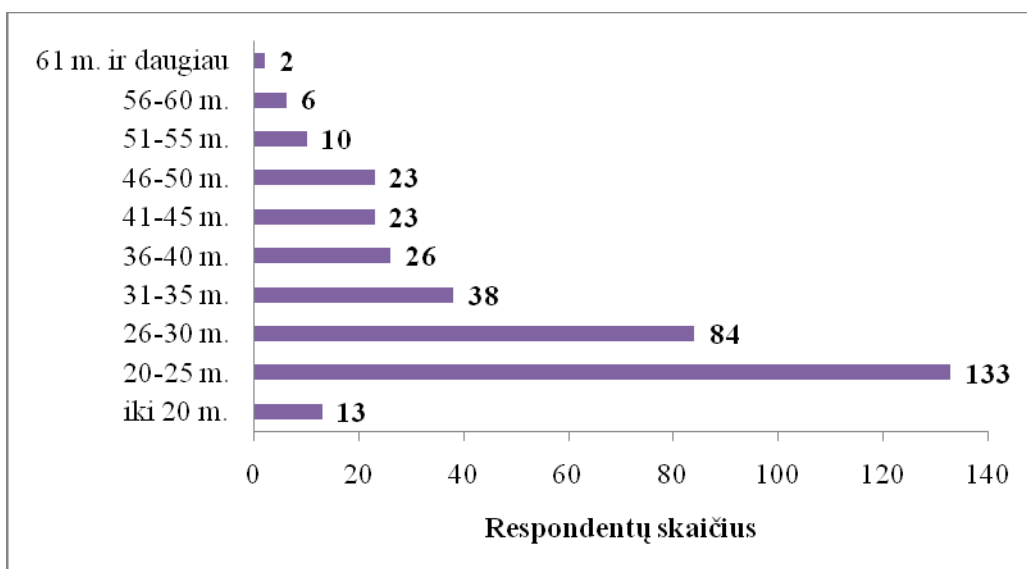
7 lentelė. Tyrime dalyvavę specialistai ir Turizmo informacijos centrai/Turizmo ir verslo informacijos centrai/Lankytojų centrai Lietuvos nacionaliniuose parkuose

Ekspertas (kodas)	p. Kęstutis Šetkus (A1)	p. Andrius Žiurauskas (A2)	p. Jurij Jakubovskij (A3)	p. Romualdas Liachavičius (A4)
Eksperto pareigos	Valstybinis turizmo departamentas Turizmo paslaugų plėtros skyriaus vyr. specialistas	Kauno valstybinio lėlių teatro režisierius ir aktorius; „Hansa dienos“ Kaune vienas iš organizatorių	Asociacijos „Šiaurės šventyklos ordinas“ pirmininkas. Vilniaus komandorijos komandoras	Riterių brolijos „Šiaurės šventyklos ordinas“ Klaipėdos komandorijos komandoras ir kapelionas
Ekspertas (kodas)	p. Igoris Scaviliovas (A5)	p. Vykintas Motuzas (A6)	p. Paulius Balsys (A7)	
Eksperto pareigos	Kovinio - istorinio klubo „Antikos karys“ atstovas	Gyvosios istorijos klubo „Kovarnis“ atstovas	Gyvosios istorijos klubas „Utgardas“ įkūrėjas ir vadovas	
Turizmo informacijos centrai ir Turizmo ir verslo informacijos centrai	Vilniaus Kauno rajono Klaipėdos Gargždų Šiaulių Panevėžio apskrities Birštono Ignalinos Trakų Alytaus Biržų Jonavos krašto muziejus Tauragės Žemaičių vyskupystės Kaišiadorių Plungės Radviliškio Šilutės Šilalės Ukmergės	Lankytojų centrai Lietuvos nacionaliniuose parkuose	Marcinkonių Nidos Smiltynės Trakų	

Tiriamųjų charakteristika. Tyrimo metu į pateiktą anketinę apklausą, kuri viešai buvo publikuota internetinėje svetainėje www.publika.lt atsakė 355 respondentai. Nuoroda su kvietimu atsakyti į anketinę apklausą buvo išsiųsta Lietuvos Respublikos ambasadoms užsienyje, TIC/TVIC/lankytojų centrums Lietuvoje, Lietuvos TIC užsienyje, atvykstamojo turizmo agentūroms, visuomeninėms turizmo organizacijoms, turistų klubams, Lietuvos gidų sąjungai, Lietuvos gidų gildijai, Kauno gidų draugijai, Klaipėdos apskrities gidų gildijai, Kauno gidų bendrijai, Vilniaus gidų

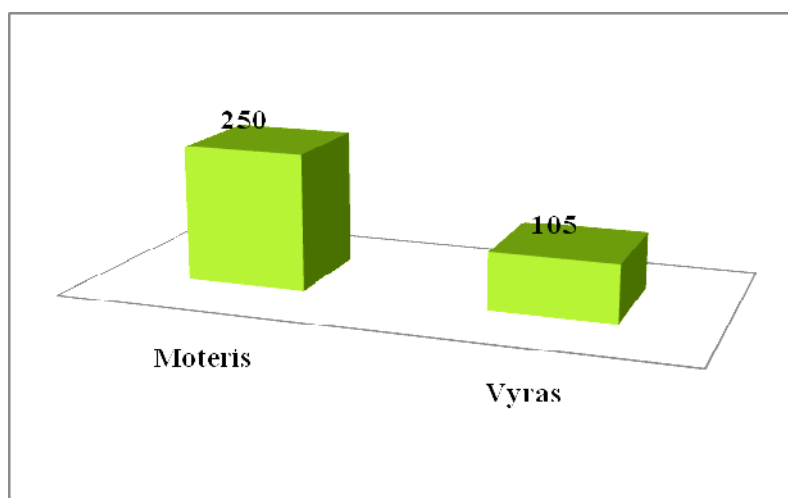
bendrijai ir kitiems istoriniu turizmu, besidomintiems asmenims. Respondentai taip pat buvo prašomi persiųsti anketinę nuorodą asmenims, kuriems, jų manymu, istorinio turizmo populiarinimas yra aktualus.

Daugiausiai apklausoje dalyvavo 20-30 metų amžiaus grupės atstovai, kurie sudarė 61,12% visų tyrime dalyvavusių respondentų. Tai pati mobiliusia lankytojų/turistų grupė, kurie keliauja nuolat arba dažnai.



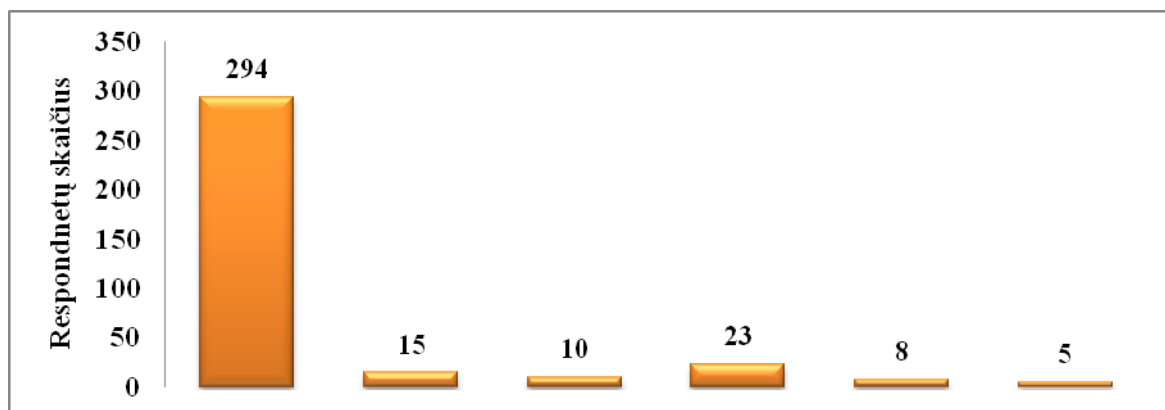
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Kaip matome iš žemiau pateiktos diagramos (žr. 4 pav.), aktyviausia respondentų grupė pagal lytį buvo moterys, jos sudarė 70% visų apklausoje dalyvavusių respondentų.



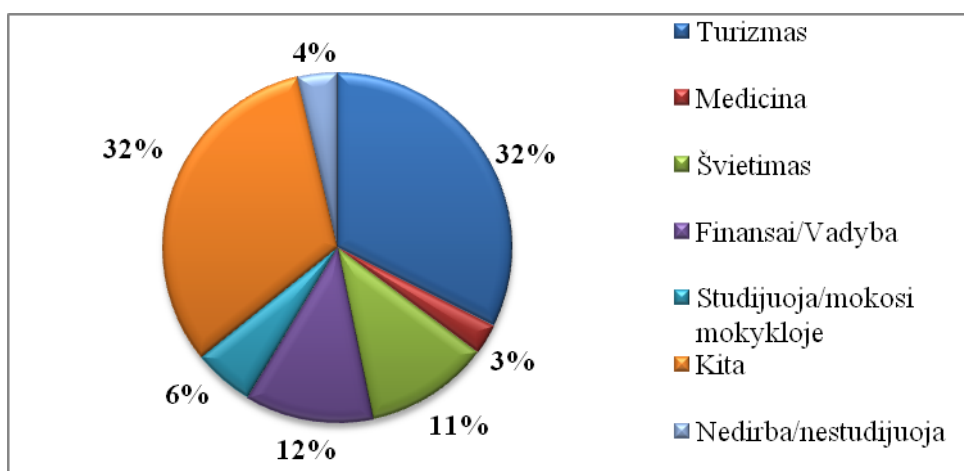
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Potencialiais kultūrinio turizmo „klientai“ laikomi būtent aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys, kuriems prioritetu tampa poreikis pažinti, sužinoti, išgirsti, pamatyti. Šiame tyrime didžiausią dalį sudarė (83%) respondentai, turintys aukštąjį išsilavinimą. Į tai reikėtų atsižvelgti, vertinant respondentų atsakymus, kadangi ši socialinė terpė dažniausiai prioritetą teikia pažinimui, naujai patirčiai įgyti (galima teigti, kad tai viena iš kultūrinio – istorinio turizmo tikslinių auditorijų).



5 pav. Respondentų skirstinys pagal išsilavinimą

Tyrimo dalyvavusių respondentų pasiskirstymas pagal veiklos sritį matomas 6 pav. Respondentų buvo prašoma įvardinti sritį, kurioje jie dirba/mokosi, taip siekiant įvertinti istoriniu turizmu besidominčių asmenų kontingentą. Diagramoje matyti, kad tik 32% respondentų savo veiklą sieja su turizmu, likusiųjų respondentų veikla nors ir nesiejama su turizmu, tačiau tai rodo, jog susidomėjimas istorinio turizmo galimybėmis Lietuvoje yra ganėtinai didelis. Paveiksle matoma skiltis „kita“ apima respondentų atsakymuose retai nurodytus užsiėmimus.



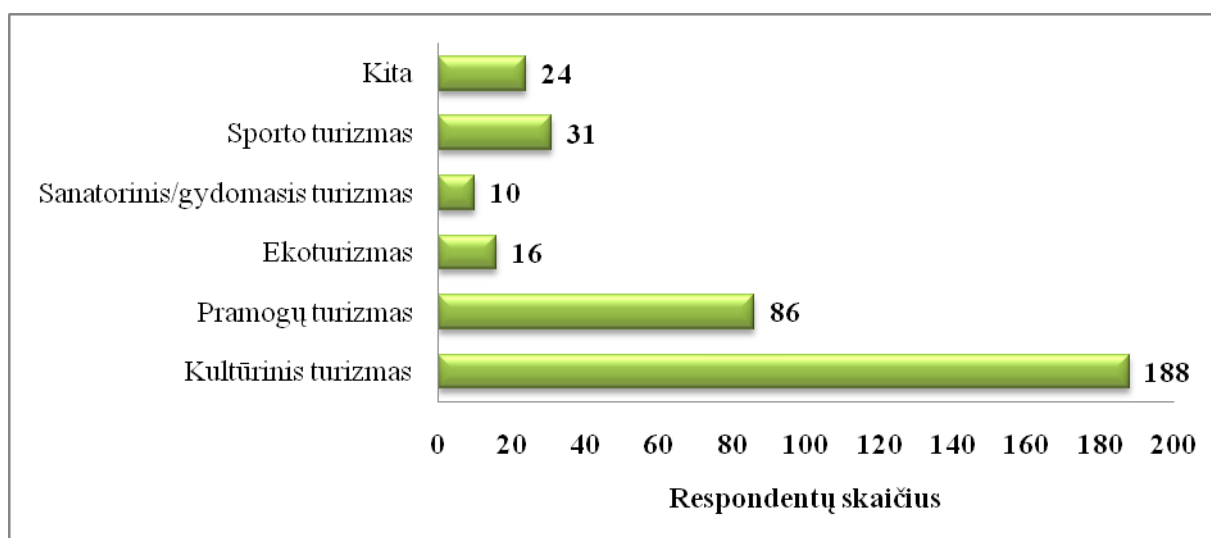
6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal veiklos sferą

Tyrimo duomenų apdorojimas. Tyrimo metu gautų 355 anketų duomenys apdoroti Windows Vista Home Premium, Microsoft Office Excel 2007 programa. Tyrimo rezultatai pateikiami linijinėse, stulpelinėse, skritulinėse, žiedinėse diagramose bei lentelėse. Interviu, specialistų apklausų duomenys panaudoti siekiant papildyti, išsamiau detalizuoti tyrime dalyvavusių respondentų anketų duomenis.

3.2. Istorinis turizmas Lietuvoje: esamos situacijos analizė

Siekiant įvertinti istorinio turizmo situaciją Lietuvoje respondentams buvo pateikti 1 uždaro ir 5 pusiau uždaro tipo anketiniai klausimai. Respondentai buvo paprašyti išskirti, kurią turizmo sektoriaus rūšį jie dažniausiai renkasi keliaudami. Taip pat teirautasi, jei kelionės metu rinktųsi kultūrinį turizmą, - kuriam iš jo porūšių teiktų prioritetą. Tyrimo dalyvių tai pat buvo prašoma apibrėžti istorinio turizmo sąvoką ir bei teikiamą naudą. Respondentai, remdamiesi savo patirtimi, taip pat įvertino istorinio turizmo populiarumo/nepopuliarumo lygmenį Lietuvoje bei galimas priežastis neigiamai įtakančias istorinio turizmo vystymą.

Respondentų atsakymai parodė, jog net 53% (188 respondentai) apklaustųjų kultūrinį turizmą laiko prioritetine keliavimo forma. Mažiausiai respondentus domina sanatorinis/gydomasis turizmas. Kultūrinio turizmo populiarumas gali būti įtakotas pačios sąvokos „kultūra“ apibrėžimo platumo, kurios gilesnė analizė buvo atlikta 1.1. poskyryje. Respondentai skiltyje „kita“ dažniausiai įvardijo kultūrinį-pramogų turizmą, pažintinį-pramogų turizmą, gamtinį turizmą. Tai rodo, kad kelionės metu respondentai pageidauja ne tik pamatyti, sužinoti, bet išbandyti pramogas, susijusias su kultūriniu turizmu.

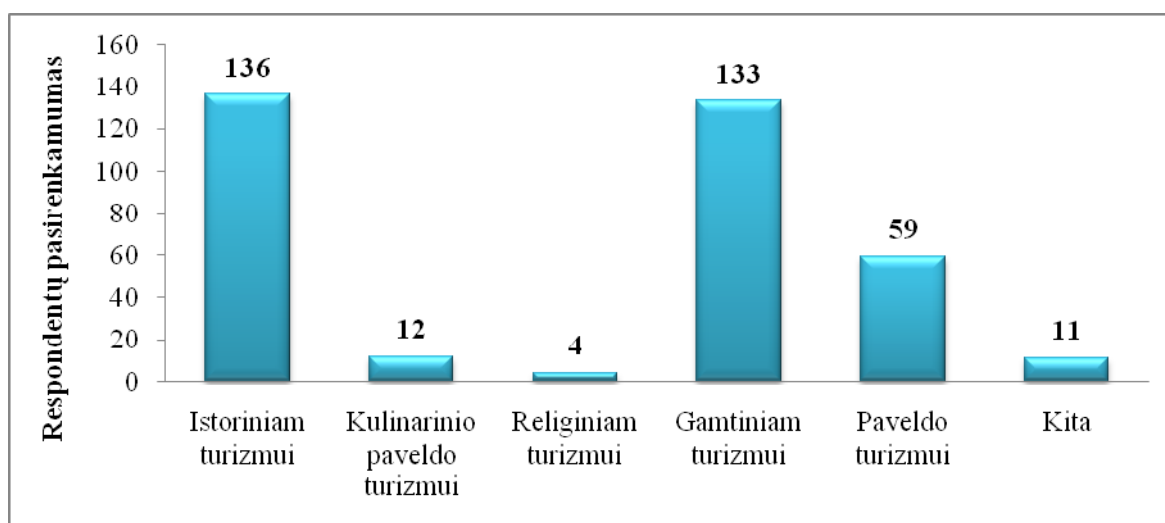


7 pav. Turizmo rūšių pasirinkimas

Remiantis ekspertu A1, Valstybinis turizmo departamentas (toliau-VTD) Lietuvoje išskiria tokias vietinio ir atvykstamojo turizmo prioritetines turizmo rūšis:

- vietinio:
 1. laisvalaikio ir pramogų,
 2. gydomasis (SPA) turizmas,
 3. kaimo turizmas.
- atvykstamojo:
 1. pažintinis kultūrinis turizmas
 2. gydomasis (SPA) turizmas¹²⁷.

Siekiant išsiaiškinti, kokia kultūrinio turizmo forma respondentams yra patraukliausia, tyrimo dalyviai buvo paprašyti pažymėti, kam jie kelionės metu teikia/teiktų prioritetą. Remiantis anketiniais duomenimis, paaiškėjo, kad populiariausia kultūrinio turizmo forma laikomas istorinis ir gamtinis turizmas (žr. 8 pav.). Kaip teigė ekspertas A1, nors šalyje istorinio turizmo tradicija ir samprata nėra iki šiol susiformavusi (VTD istorinio turizmo neįvardija kaip vienos iš kultūrinio turizmo sudedamųjų dalių – K. Šetkus), tačiau dauguma lankytojų/turistų (ypač atvykstančių iš užsienio šalių), keliaujant po Lietuvą pirmenybę teikia būtent šalies istorinių išteklių pažinimui.



8 pav. Respondentų skirstinys renkantis prioritetinę kultūrinio turizmo formą kelionės metu

W.C. Gartner teigimu, istorija turizme neretai pateikiama kaip galutinis produktas, per linksmas, įdomias programas, kurios leidžia per trumpą laiką suprasti istorijos įvykių reikšmę - muziejai, paminklai, istorinės vietovės, žmonių sukurti kūriniai ir kiti praeities įvykiai¹²⁸. Remiantis tuo galime

¹²⁷ Žr. priedą nr. 7.

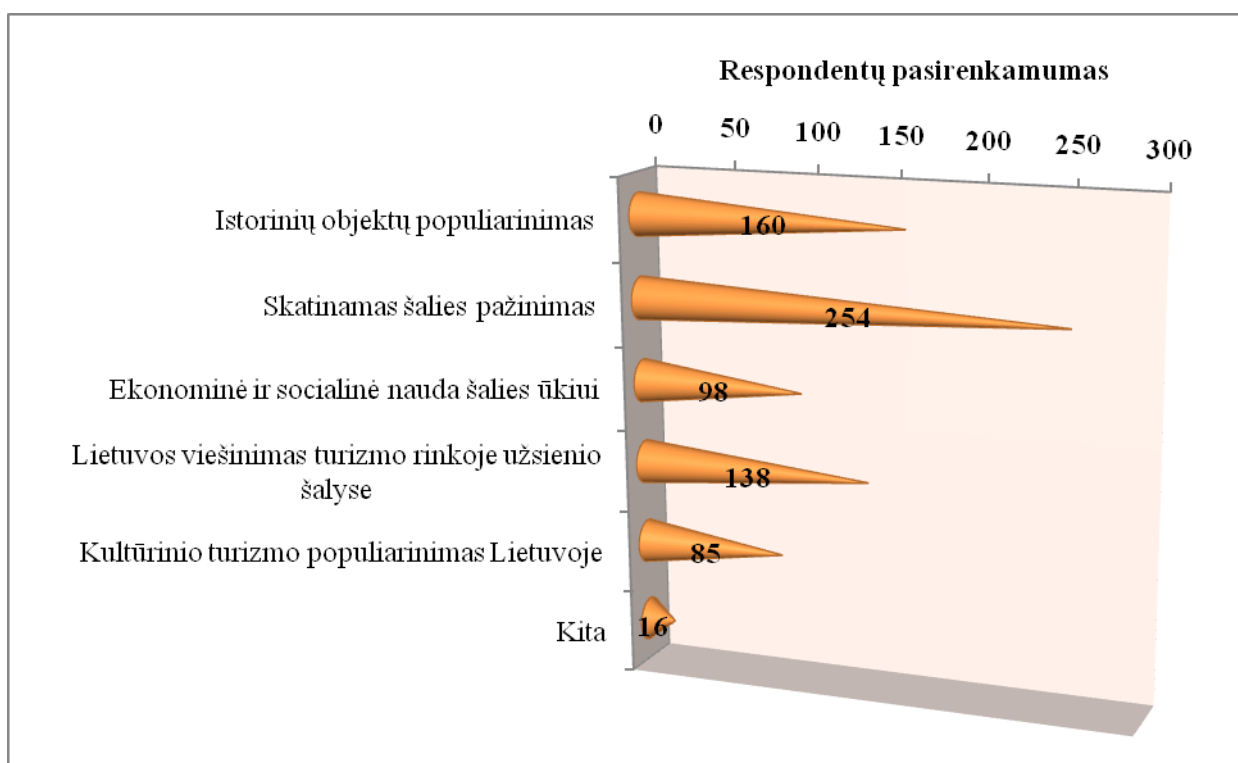
¹²⁸ Gartner W. C. Tourism development: principle, process and policies. New York, 1996, p. 316.

teigti, kad istorinis turizmas plačiąja prasme - tai šalies istorinio paveldo pažinimas. Šią istorinio turizmo sąvokos interpretaciją dažniausiai rinkosi ir tyrime dalyvavę respondentai (žr. lentelė nr. 8). Skiltyje „kita“ respondentai teigė, kad visi šie pateikti atsakymo variantai apima istorinį turizmą.

8 lentelė. Istorinio turizmo sąvokos apibrėžimas

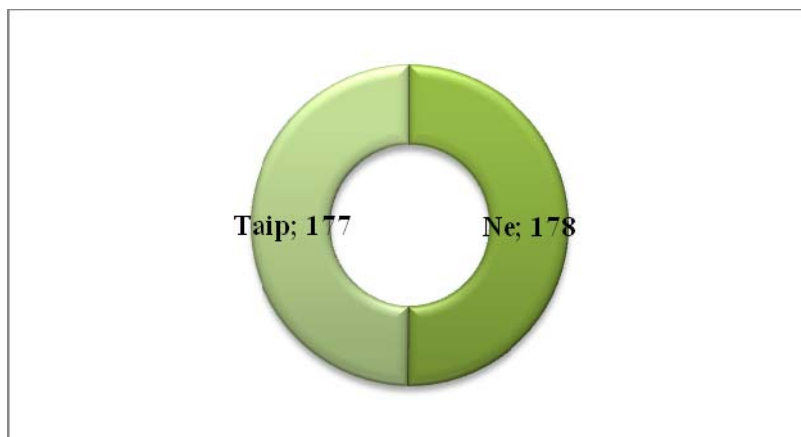
Istorinis turizmas tai... (Atsakymo variantai)	Atsakymų skaičius
Šalies istorinio paveldo pažinimas	306
Dalyvavimas istorinės tematikos renginiuose/ekskursijose	130
Ekspozicijų lankymas muziejuose	94
Kita	10

Respondentai, vertindami istorinio turizmo reikšmę, nurodė, kad didžiausias šios kultūrinio turizmo srities privalumas - šalies pažinimo ir istorinių objektų populiarinimo skatinimas bei Lietuvos viešinimas turizmo rinkoje užsienio šalyse (respondentų pasiskirtymą žr. 9 pav.). Apklaustieji be šių anketoje nurodytų atsakymų variantų, istorinio turizmo naudą įvardino kaip vieną iš edukacijos, asmeninės patirties kaupimo priemonių, mentaliteto ugdymo ir istorijos pažinimo formų.



9 pav. Respondentų pasiskirtymas įvertinant istorinio turizmo reikšmę

Tyrimo metu siekta įvertinti istorinio turizmo populiarumo/nepopuliarumo lygmenį Lietuvoje, lyginant jį su kitomis turizmo sektoriaus formomis. Atsakydami į šį klausimą respondentai pasidalino beveik į tolygias grupes: 178 teigė, kad istorinis turizmas Lietuvoje yra nepopuliarus, o 177 – laikėsi priešingos nuomonės (žr. 10 pav.).



10 pav. Istorinio turizmo populiarumo įvertinimas

Respondentų dažniausiai įvardijama istorinio turizmo nepopuliarumo priežastimi nurodyta tai, kad turizmo maršrutuose įtraukiami tik „populiarūs“ istoriniai objektai. Taip pat vieni iš labiausiai istorinį turizmą neigiamai įtakančių veiksnių – turizmo infrastruktūros neišvystytas lygmuo bei per silpnai istorinio turizmo rinkodara. Taip pat kaip vieną iš priežasčių nurodė ir laisvalaikio praleidimo formų kaitą: vis labiau populiarėjančias išvykas į prekybos centrus (žr. lentelę nr. 9). Remiantis šiomis respondentų išsakytomis pozicijomis galime teigti, jog dėl šių priežasčių istorinis turizmas neretai tampa „nepajėgus“ konkuruoti su kitomis turizmo sektoriaus rūšimis.

9 lentelė. Respondentų įvardijamos istorinio turizmo nepopuliarumo priežastys

Veiksniai, įtakoiantys istorinio turizmo nepopuliarumą (Atsakymų variantai)	Atsakymų skaičius
Trūksta informacijos apie istorinį turizmą	129
Menkai išvystyta turizmo infrastruktūra	161
Turizmo maršrutuose įtraukiami tik "populiarūs" istoriniai objektai, nuošalyje paliekant mažiau žinomus objektus	193
Mažas susidomėjimas šalies istoriniu palikimu	133
Kita	12

3.3. Istorinę aplinką reprezentuojančių turizmo objektų populiarumas Lietuvoje

Siekiant įvertinti istorinę aplinką reprezentuojančių turizmo objektų populiarumą, respondentams buvo pateikti 2 pusiau uždaro tipo ir 2 uždari klausimai. Respondentų teirautasi, kuri istorijos tematika turizme juos labiausiai domina, kokiems istorinės aplinkos objektams teikia pirmenybę kelionės metu, kaip dažnai renkasi šių objektų lankymą ir ar teko girdėti apie „gyvosios“ istorijos renginių organizavimą Lietuvoje.

Tyrimo dalyvavę respondentai buvo paprašyti įvardinti, kuriems jie iš šių 11 pav. pateiktų istorinės aplinkos objektų lankymui teikia prioritetą. Remiantis apklaustųjų nuomone, dažniausiai kelionės metu renkama istorinių vietovių ir paminklų lankymą (taip teigia 177 respondentai).

Gerokai mažiau respondentų (82) kelionės metu rinkęsi temines ekskursijas. Siekiant įvertinti kodėl tokia maža dalis respondentų renkasi temines ekskursijas kelionės metu, TIC/Lankytojų centrai buvo paprašyti įvertinti ekskursijų pasirinkimo problemas. Kaip teigė specialistai, populiariausios yra būtent teminės – gamtinės, kultūrinės, istorinės ekskursijos. Daugeliu atvejų ekskursijų tematika parenkama atsižvelgiant į užsakovų pageidavimus, nepriklausomai nuo to, ar tai Lietuvos, ar užsienio šalių lankytojai/turistai. Ekskursijų programas kuria TIC/Lankytojų centruose dirbantys gidai, darbuotojai, įstaigų vadovai. Lyginat ekskursijų pravedimo skaičių specialistai pastebi, kad ekskursijos yra populiarnesnės lietuvių tarpe. Vis dėlto kaina nėra tas veiksnys, kuris galėtų įtakoti ekskursijų pasirinkimą, kadangi užsienio kalba vedamų ekskursijų kaina ženkliai nesiskiria (tik keliuose TIC/Lankytojų centruose kaina skiriasi dvigubai – I.Rukaitė). Viena iš priežasčių skirtingo kiekio ekskursijų pasirinkimo lietuvių ir užsieniečių tarpe gali būti tai, kad atvykstantieji turistai „atsiveža sąrašą objektų, kuriuos privalo aplankyti“. Tokiu būdu prioritetu tampa pavienių objektų/vietovių lankymas, o ne teminės ekskursijos¹²⁹.

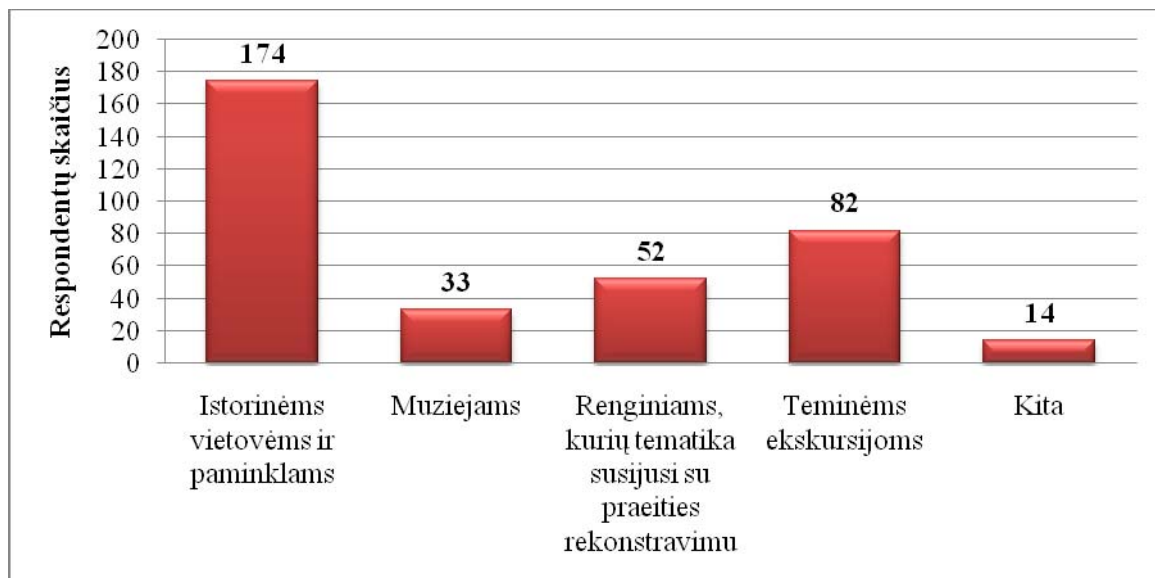
Ne itin didelis istorinių renginių pasirinkimas (52 respondentai) gali būti paaiškintas tuo, kad tai sąlyginai naujas reiškinys, todėl tikėtina, kad susidomėjimas dar tik „pradinėje vystimosi stadijoje“. Tai pat renginių populiarumai gali turėti įtakos sezoniškumo veiksnys - renginiai dažniausiai vyksta vasaros laikotarpiu ir vyksta ganėtinai retai – dažniausiai kartą per mėnesį (istorinių renginių vykstančių Lietuvoje analizė pateikta 2.3. poskyryje), dėl šios priežasties daugelio respondentų atostogų laikotarpis tiesiog gali nesutapti su renginių datomis.

Tyrimo metu tik 33 respondentai prioritetą kelionės metu teikia muziejams. Kaip teigė G. Indriūnas, siekiant pritraukti lankytojus/turistus rinktis muziejų, tikslinga „[...] parodyti autentišką dvasią, perteikti vaizdus, dokumentinius kadrus, filmuotą medžiagą, kuri leidžia ne tik geriau įsiminti, bet ir padeda suvokti tekstinę informaciją, laikantis aksiomos – pirmiausia vaizdas, o paskui

¹²⁹ Žr. priedą nr. 2.

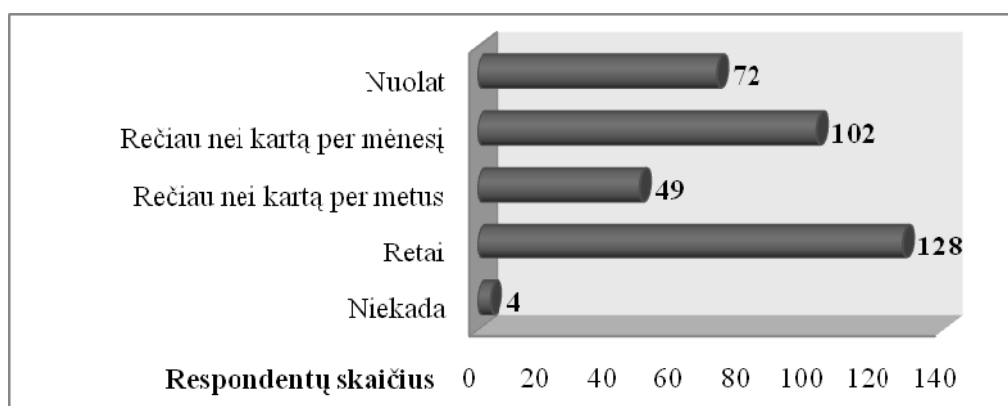
tekstas¹³⁰. Deja, bet Lietuvoje tokio pobūdžio muziejų kol kas nėra vos keltas (Vilniaus genocido aukų muziejus, Vilniaus Gaono žydų muziejus).

Skiltyje „kita“ respondentai pažymėjo jog konkrečios istorinės aplinkos objektų populiarumo neišskiria – svarbu jog jie būtų pateikti patraukliai ir įdomiai.



11 pav. Istorinės aplinkos objektų pasirenkamumo skirstinys

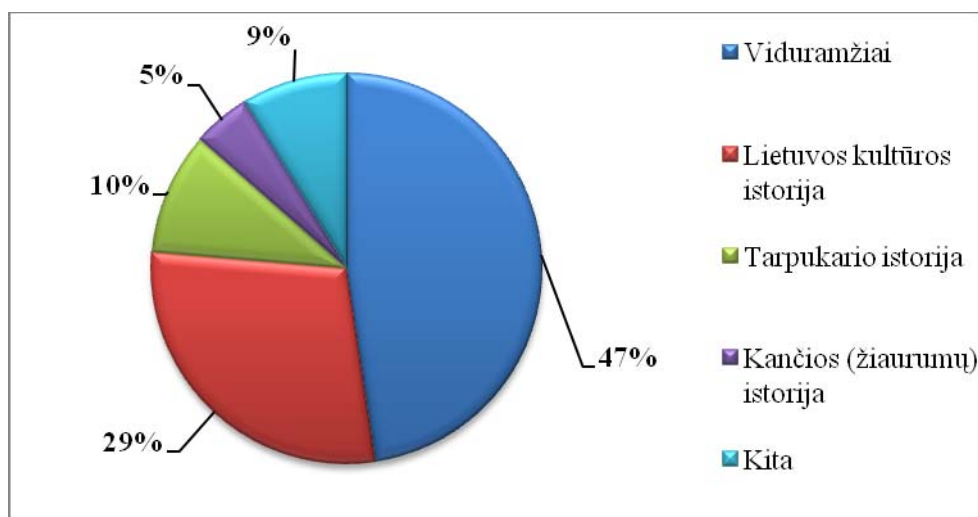
Siekiant išsiaiškinti, kaip dažnai renkasi šių istorinių objektų lankymą, respondentai buvo paprašyti pažymėti kaip dažnai jie tai daro. 36% visų apklaustųjų nurodė - retai, 29% - rečiau nei kartą per mėnesį (žr. 11 pav.). Tikėtina, kad tokį respondentų pasiskirstymą sąlygojo prieš tai respondentų nurodyti veiksniai darantys neigiamą įtaką istorinio turizmo populiarumui (žr. 9 lentelę).



12 pav. Respondentų pasirenkamumas istorinių objektų lankymą kelionės metu

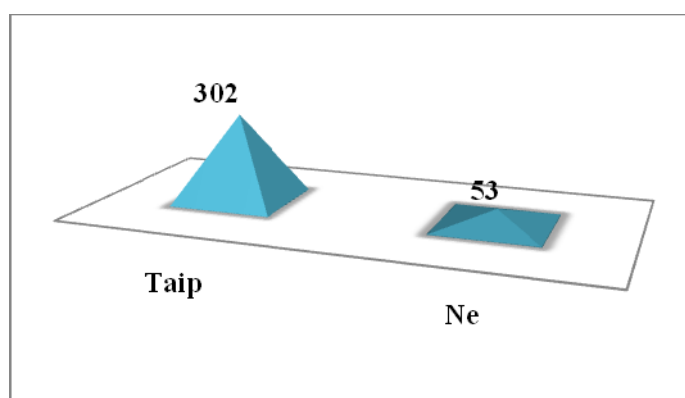
¹³⁰ Indriūnas G. Muziejai kultūrinio turizmo plėtros objektyve. Prieiga internetu www.museums.lt/Zurnalas/Indriunas.htm [žiūrėta 2008 11 28].

Šiame tyrime siekta ne tik įvertinti, kokie istorinės aplinkos objektai pritraukia daugiausia lankytojų/turistų dėmesį, bet ir atskleisti, kokia istorinė tematika yra patraukliausia turizme. Nustatyta, kad viduramžių tematikai turizme teikiamas didžiausias prioritetas. Respondentai taip pat pažymėjo, jog be šių (žr. 13 pav.) istorinių tematikų rinktūsi pagoniškos Lietuvos laikmetį, XV – XVIII a., karinius įvykius atspindinčias temas, arba norėtų apjungti visą istorijos laikotarpį.



13. pav. Istorinės temos turizme labiausiai dominančios respondentus

Remiantis tyrimo rezultatais, galime teigti, kad viduramžių tematikos turizme populiarumui daugiausiai įtakos turėjo šiuo metu tendencingai augantis susidomėjimas „gyvosios“ istorijos rekonstravimo programomis: amatais, kovomis, gyvenimo būdu. Tai patvirtina ir tyrime dalyvavusių respondentų atsakymai. Respondentų buvo prašoma pažymėti kiek jų yra girdėję apie tokių renginių organizavimą Lietuvoje (žr. 14 pav.).

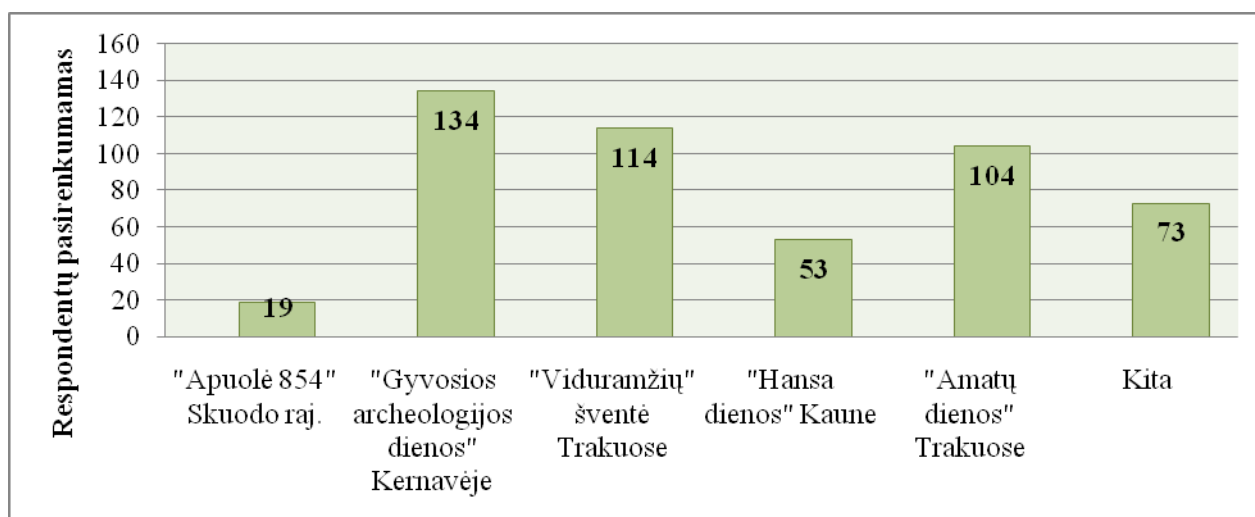


14. pav. Respondentų skirtinys pagal tai kiek jų yra girdėję apie viduramžių tematikos renginių organizavimą Lietuvoje

3.4. Viduramžių tematikos panaudojimas turizme kaip istorinio turizmo populiarinimo galimybė

Darbe istorinio turizmo populiarinimo galimybės analizuojamos per istorinių renginių organizavimo prizmę. Siekiant įvertinti istorinių renginių įtaką turizmo populiarinimui respondentams buvo pateiktas 3 uždarys, 1 pusiau uždaro ir 1 atviro klausimų blokas, į kuriuos atsakant respondentai rėmėsi savo patirtimi ir turimomis žiniomis.

Norint įvertinti istorinių renginių poveikį turizme, respondentų buvo paprašoma išskirti, prioritetinius Lietuvoje organizuojamus viduramžių tematikos renginius, kuriuose jie lankosi dažniausiai. Remiantis respondentų atsakymais galime pastebėti, kad daugiausia lankytojų/turistų sulaukiantys istoriniai renginiai yra „Gyvosios archeologijos dienos“ Kernavėje ir „Viduramžių šventė“ Trakuose (žr. 15 pav.). Be anketoje minimų švenčių tyrimo dalyviai paminėjo dar šias šventes: „Senųjų amatų dienas“ Nidoje, „Deltuvos mūšio“ incenizavimą Ukmergės raj., renginius „Muziejaus naktys“ Trakuose ir „Amatų dienos“ Rumšiškėse ir kituose miestuose.



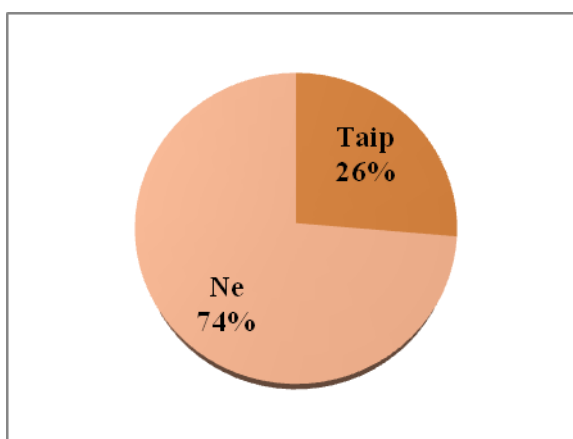
15 pav. Populiariausi viduramžių tematikos renginiai Lietuvoje

Šie tyrimo rezultatai parodė, jog istorinių renginių populiarumas yra sąlyginai nedidelis (vieną iš populiariausių istorinių renginių (žr. 2.3. poskyrį) „Gyvosios archeologijos dienos“ Kernavėje yra aplankę tik 1/3 tyrime dalyvavusių respondentų). Istorinių renginių nepopuliarumas atsispindi ir 11 pav., kur respondentų buvo prašoma išskirti, kokiems istoriniams objektams jie teikia prioritetą kelionės metu (11 pav. tik 52 iš 355 apklausos dalyvių nurodė tematinis renginius). Specialisto A3 teigimu, norint populiarinti renginius, reikėtų labiau juos sukcentruoti konkrečiam laikotarpiui ar įvykiui, kviesti kolegas iš užsienio, kurie šioje srityje turi daug daugiau patirties. Ekspertas A5 pabrėžė, reklamos didinimo ir pačių dalyvių meistriškumo kokybės gerinimo poreikio skatinimą, kadangi vis labiau išryškėti komercializmo tendencijos (A6). Tuo tarpu VTD atstovas A1 teigia, kad siekiant

populiarinti viduramžių tematikos renginius ir pritraukiant lankytojus/turistus tikslinga propaguoti pagonybės turizmą, tai europiečiams yra itin įdomu, taip pat: „[...] su viduramžių tematika susijusios ceremonijos - karūnavimai, pokyliai ir t.t. [...] Lietuvą pateikti per jų istorijos suvokimo prizmę“¹³¹.

Kaip teigė vienas iš istorinių renginių organizatorių – A2, norint sulaukti turistų/lankytojų pakartonių apsilankymų būtina juos nustebinti – įvertinus renginio privalumus, tikslinga ieškoti naujų idėjų, kas pritrauktų, sužavėtų. Ekspertas A2, paprašytas palyginti istorinės tematikos renginius, organizuojamus Lietuvoje, teigė, jog yra sudėtinga juos vertinti, nes yra dalyvavęs tik „Viduramžių šventėje“ Trakuose ir „Gyvosios archeologijos“ dienose Kernavėje. Kalbėdamas apie Kernavėje organizuojamą festivalį ekspertas pastebėjo, kad ši šventė turi puikią aplinką, kuri renginį daro išskirtiniu. Tuo tarpu „Viduramžių šventė“: „[...] pasirodė kiek per kukli, kada iš žmonių imami pinigai [...] keturi amtininkai, tą pašaudymą lanku už kurį turiu papildomai mokėti, nors jau mokėjau už įėjimą. Tai aš pradėdau galvoti už ką tada mokėjau“¹³².

Tyrimo metu taip pat siekta palyginti užsienio šalyse organizuojamų istorinių renginių poveikį turizmo vystymui. Respondentų buvo teirujamasi ar jie yra dalyvavę kitose šalyse panašaus pobūdžio renginiuose. 73 respondentai iš 355 į šį klausimą atsakė teigimai.



16 pav. Respondentų pasiskirtymas pagal dalyvavimą kitose šalyse organizuojamuose istoriniuose renginiuose

Teigiamai atsakiusieji respondentai dažniausiai lankėsi Lenkijoje, Vokietijoje, Skandinavijos šalyse, Latvijoje, Prancūzijoje, Rusijoje, Čekijoje. Šių šalių istoriniai renginiai taip pat orientuoti į viduramžių laikotarpį – kovas, rekonstravimo programas, paveldo demonstravimą. Be šių šalių, nors retai, buvo minima JAV, P. Amerikos šalys. Tai, kad viduramžių tematika per renginių organizavimo prizmę aktyviai plėtojama ne tik Europoje – Prancūzijoje, Vokietijoje, Lenkijoje ir kitose šalyse, kurios daugiau ar mažiau išryškėjo feodalizmo apraiškos, bet ir tokiose valstybės, kur viduramžių laikotarpio

¹³¹ Žr. priedą nr. 7.

¹³² Žr. priedą nr. 11.

net apraiškų negalime rasti (pvz. P. Amerika) liudija, kad istorinė aplinka naudojama kaip priemonė pritraukti lankytojus/turistus. Ekspertas A6 (bendradarbiauja su panašia veikla užsiimančiais klubais/brolijomis ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje), vertindamas užsienio šalyse organizuojamus istorinius renginius, išskyrė šiuos privalumus: „[...] mes dar neturime nei vieno Skanseno tipo muziejaus - tai muziejaus tipas, kai atstatoma senovinė gyvenvietė ir joje nuolat gyvena žmonės tos gyvenvietės laikmečiu. Lenkijoje, Skandinavijoje tai jau senai propaguojama“ (šioje vietoje su specialistu ne visiškai galime sutikti – kaip pvz. Rumšiškės – I. Rukaitė). Vieninteliu istorinių renginių užsienio šalyse trūkumu ekspertas A6 įvardijo: „[...] ima prastėti rekonstrukcijos lygis, daug kas daroma tik butaforiškai“¹³³. Specialisto A7 manymu (šis specialistas aktyviai bendradarbiauja su Rusijos, Latvijos, Estijos istoriją rekonstruojančiais klubais) Latvijoje, Estijoje renginiai vyksta beveik identiška kaip ir Lietuvoje. Tuo tarpu Lenkijoje, kur brolių yra žymiai daugiau, istorijos inscenizavimo programos vyksta dažniau, tačiau kalbant apie tokių renginių kokybę – mažiau dėmesio skiriama autentiškai, daugiau komercializmui.

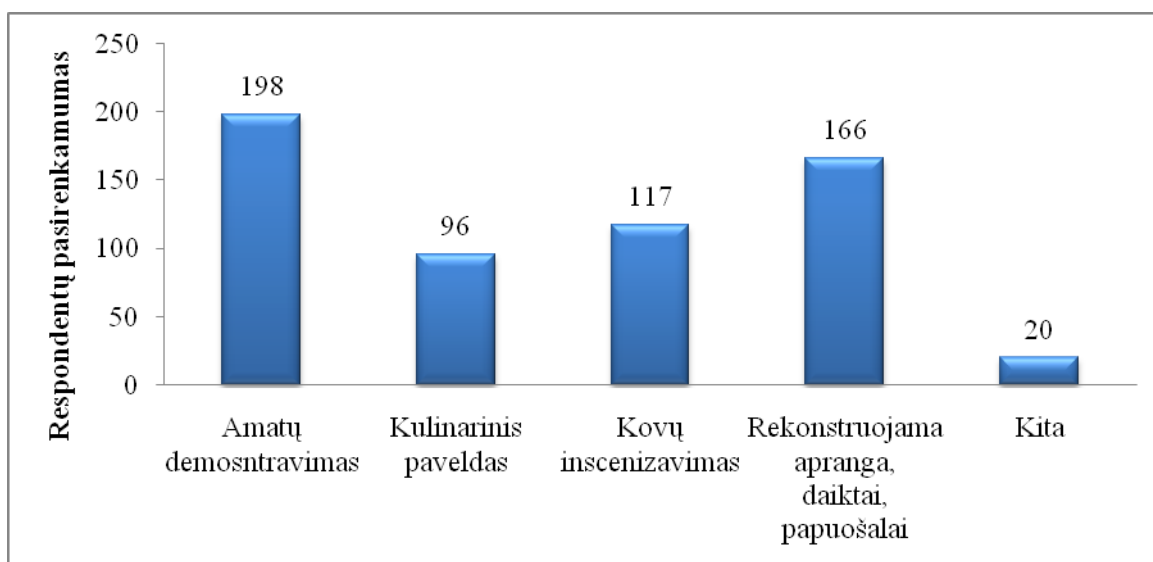
Ekspertas A3, lygindamas Lietuvoje ir užsienio šalyse organizuojamus istorinius renginius, pabrėžė, kad Baltarusijoje ir Rusijoje daugiau dėmesio skiriama dalyviams, o ne žiūrovui: „[...] Čia daug svarbiau kautynės, sportinis aspektas ginklų ir šarvų autentiškumas, tuo tarpu Lenkijoje ir Vokietijoje – priešingai – mažai autentikos (Lenkijoje), puikiai atkurama buitis, gyvensena, daug daugiau dėmesio skiriama žiūrovui, tačiau pačios riterių kovos buna ganėtinai nykios“¹³⁴. Ekspertas A2, kaip vienas iš tokių istorinių renginių organizatorių, teigė, kad Europoje istoriniai renginiai vyksta kaip tikri šou. Tokiuose renginiuose dirba profesionalai – kaskadininkai, kurių programos žiūrovą gali džiuginti ne vieną kartą, o tris – keturis kartus per dieną. Pasirodymų vietos tarsi praeities relikto atspindys: „[...] arena su atsidarančiais liukais, pro kuriuos gali joti [...] tai yra iš tikrųjų įspūdinga“. Kaip pavyzdį ekspertas pateikė riterių turnyrą Kaltenberge, viduramžių kaime. Nors įėjimas yra mokamas, tačiau viskas yra autentiška: „[...] jokio elektrinio apšvietimo, yra tik žvakės, laužai, daiktai [...]. Šventė organizuojama jau 30 metų [...] matai tą įdirbį [...] vaikštai ir vis stebiesi, stebiesi“¹³⁵.

Siekiant labiau pritraukti žiūrovą, respondentų buvo klausama, kas juos labiausiai domina istoriniuose renginiuose. 33% respondentų didžiausią susidomėjimą tokiuose istoriniuose renginiuose kelia amatų demonstravimas, šiek tiek mažiau rekonstruojama aprangai, papuošalai, daiktai – tai domina 28% respondentų (žr. 17 pav.). Tuo tarpu kovų inscenizavimas pritraukia tik 20% respondentų. Tikėtina, kad toks mažas tiriamųjų susidomėjimas kovomis sąlygotas to, kad didžiąją dalį t.y. 70% respondentų sudarė moterys. Respondentai taip pat pažymėjo, kad jų dėmesį traukia šokiai, muzika, bendra renginio erdvė.

¹³³ Žr. priedą nr. 7.

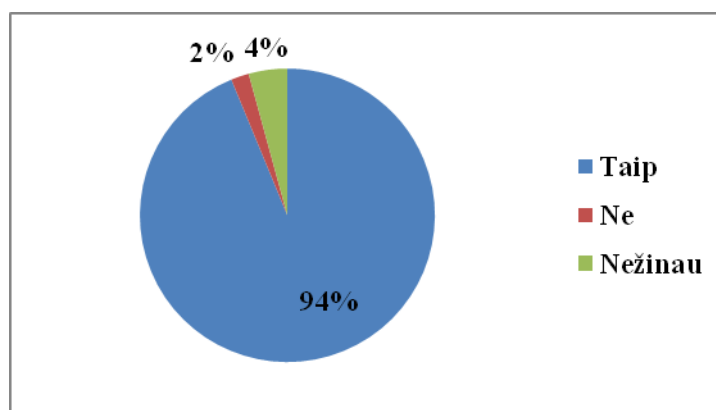
¹³⁴ Žr. priedą nr. 7.

¹³⁵ Žr. priedą nr. 11.



17 pav. Respondetų skirstinys pagal intereso sritis istoriniuose renginiuose

Respondentai, įvertinę renginius, remiantis savo patirtimi buvo paprašyti nusakyti ar „gyvosios“ istorijos renginiai yra tinkama priemonė pristatyti istorinę praeitį lankytojui/turistui t.y. ar istoriniai renginiai skatintų istorinio turizmo populiarinimą Lietuvoje. 94% respondentų atsakė teigimai (žr. 18 pav.).



18 pav. Istorinių renginių „tinkamumas“ pristatyti istorinę praeitį turistui.

Eksperto A1 nuomone, vidurmažių tematikos renginiai - tai viena iš galimybių sėkmingai plėtoti istorinio turizmo rinką Lietuvoje (tokio pobūdžio renginiai ypač paplitę Lenkijoje ir Baltarusijoje).

TIC/TVIC/Lankytojų centrams buvo pateikta užklausa, kaip jie vertina tokius renginius - ar tai gali būti viena iš priemonių skatinti vietinį ir atvykstantį turizmą. Specialistų teigimu istoriniai renginiai vienareikšmiškai gali būti vertinami tik teigiamai, nes tai ne tik pramoga turistui/lankytojui.

Tokie renginiai pajvairina ekskursijas, gerina turizmo situaciją šalyje, populiarina istorinį ir kultūrinį paveldą. TIC/TVIC/Lankytojų centrų atstovų manymu, siekiant istorinių renginių „įnašo“ į turizmą, tikslinga dėmesį sutelkti į šių renginių reklamą, išskirti renginį kaip savitą to regiono unikalų reiškinį.

Riterių brolijų ir gyvosios istorijos klubų atstovai, dalyvavę šiame tyrime, paklausti ar jų veikla – istorijos rekonstravimas, kuris pateikiamas kaip renginys, gali tiesiogiai įtakoti istorinio turizmo populiarinimą Lietuvoje, vienareišmiškai tikino, kad kiekvienas renginys, kuriame demonstruojama praeitis, pritraukia žiūrovus.

Siekiant įvertinti „gyvosios“ istorijos panaudojimo renginiuose svarbą, populiarinant istorinį turizmą ekspertas A2 teigė, kad 2005 m. pirmą kartą suorganizuota „Hansa dienu“ šventė įvertinta kaip neprofesionali, tai renginio organizatorius paskatino ieškoti profesionalaus režisieriaus (organizatoriai jaučia profesionalumo poreikį – I. Rukaitė). Eksperto A2 manymu renginio metu svarbiausia viską pateikti patrauklia, meninio išpildymo forma. Eksperto pastebėjimu, istorinių renginių kokybė/populiarinimas iš esmės priklauso nuo turimo istorinio pagrindo, kas leidžia istorinę praeitį pateikti kaip pramogą. Šiais metais (2009 m.) tokia pramoga tapo XVI a. egzistavusi muitinė ir trys jos vartai: Vilniaus, Kauno ir Vokietijos pirkliams. Specialistas vertindamas „gyvosios“ istorijos plėtojimą pastebėjo: „[...] senoji kultūra [...] truputėlį Lietuvoje užmiršta [...] niekas nekultivavo tokių [...] švenčių. Nors Europoje tokių švenčių yra į valias. Ispanai kokie vyksta riterių tunyrai. Prancūzijoje didžiausi riterių tunyrai [...] milžiniškos industrijos va tos viduramžių turizmo. [...] čia dabar yra tokia banga“¹³⁶. Tai rodo, kad Lietuvoje lyginant su kitomis šalimis „gyvosios“ istorijos programos yra sąlyginai naujas reiškinys. Tuo tarpu užsienio šalyse, siekiant pritraukti lankytojus/turistus, tokių švenčių organizavimo tradicija jau senai „praktikuojama“.

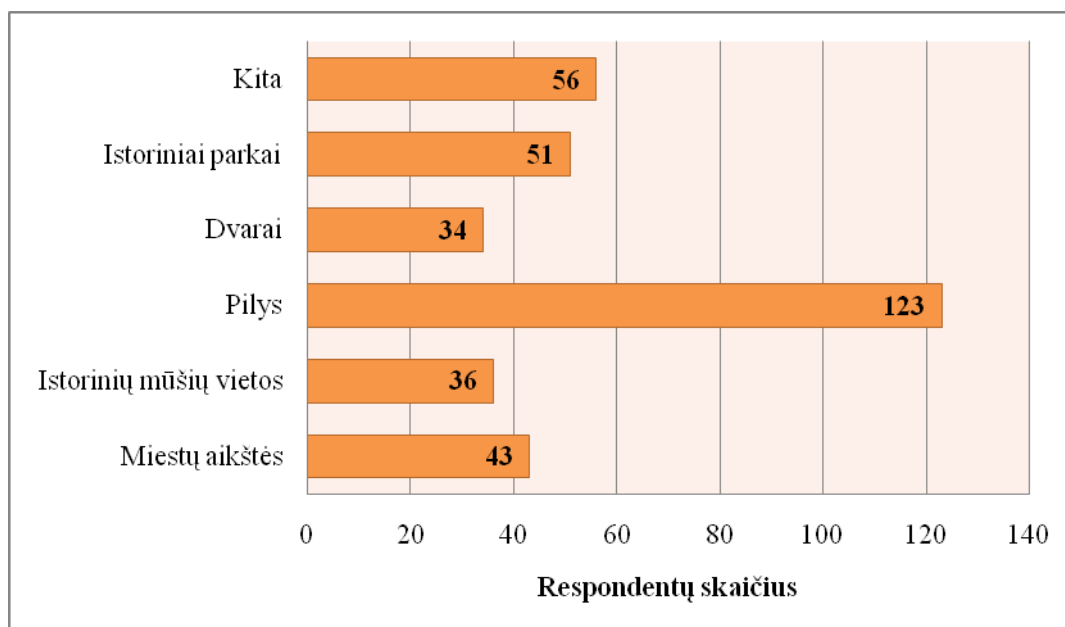
3.5. Istorinių renginių organizavimo privalumai ir trūkumai

Naudojant istorinius renginius, kaip vieną iš istorinio turizmo skatinimo priemonių, tikslinga įvertinti šių renginių daromą poveikį – t.y. nustatyti, ar šie renginiai bus perspektyvūs, kokia tokių renginių nauda, bei kokie veiksniai gali neigimai įtakoti šių renginių populiarumą. Šiems aspektams išsiaiškinti buvo parengta 5 pusiau uždarų ir 2 uždarų klausimų grupė.

Pradžioje respondentai buvo paprašyti nusakyti, kokioje istorinėje aplinkoje tikslingiausia būtų organizuoti viduramžių tematiką atspindinčius renginius (žr. 19 pav.). 56 respondentai pasirinkdami „kita“ nurodė, kad visos išvardintos vietos tinkamos, o pasirenkant vieną iš jų reikėtų atsižvelgti į renginio koncepciją bei vietovės pasiekimo galimybes. Tinkama infrastruktūra eksperto A2 manymu,

¹³⁶ Žr. priedą nr. 11.

yra svarbiausias renginio sėkmės veiksnys: „[...] fantazijos klausimas kaip tu išnaudosį tą ar tą vietovę“¹³⁷. Mažiausia respondentų tik 36 pritartų renginių vietai rinktis istorinių mūšių vietas, tuo tarpu dvarus – tik 34 respondentai. Remiantis respondentų atsakymais, tinkamiausia erdve istoriniams renginiams organizuoti laikomos pilys. Tam pritarė 36% apklaustųjų (123 respondentai).

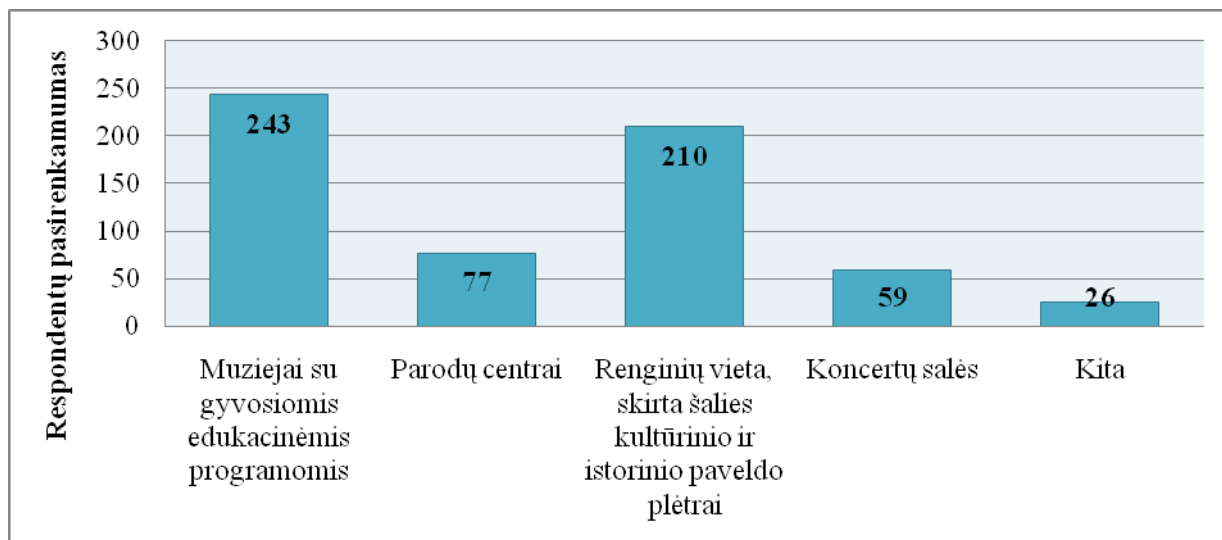


19 pav. Tinkamiausia erdvė viduramžių tematikos renginiams organizuoti

Kalbant apie pilis, respondentai be istorinių renginių, kurie paprastai vyksta turistinio sezono metu, pageidautų muziejų su gyvosiomis edukacinėmis programomis, taip pat kitokių renginių, skirtų istorinio ir kultūrinio paveldo plėtrai. Skiltyje „kita“ tyrimo dalyviai dažniausiai nurodė turizmo informacijos centrus, „gyvą“ bei kūrybinę erdvę. Mažiausiai respondentų pilyse pageidautų koncertų (žr. 20 pav.).

Remiantis respondentų atsakymais, istoriniai renginiai bei muziejai, kuriose būtų populiarinama „gyvoji“ istorija: senųjų amatų demonstravimas, ir kitų su viduramžių aplinka susijusių aspektų rekonstravimas, Lietuvos pilis paverstų patraukliomis turizmo vietovėmis.

¹³⁷ Žr. priedą nr. 11.



20 pav. Istorinės aplinkos panaudojimas pilyse

Ekspertų A3, A4, A5, A6 ir A7 nuomone, „gyvosios“ istorijos renginiai visų pirma išsiskiria savo edukacine prasme. Siekiant įvertinti istorinių renginių edukacinę reikšmę iš praktinės pusės, respondentai buvo paprašyti įvertinti įgytų žinių lygmenį po apsilankymo istoriniuose renginiuose. Nors dauguma respondentų ypatingos edukacinės istorinių renginių vertės neišsiskiria, tačiau pabrėžia, kad kai kas buvo tikrai nauja ir negirdėta (žr. lentelę nr. 10). Vertinat renginių metu įgytų žinių lygį pastebėtina, kad vieniems edukacinis poveikis yra ganėtinai didelis, kitiems vidutiniškas. Viena iš tokių priežasčių gali būti tai, kad respondentai renginių edukacinę reikšmę vertino, remdamiesi savo patirtimi, todėl išsamiau paaiškinti vieną ar kitą pasirinkimą yra sudėtinga. Vis dėlto bendra tendencija rodo, kad istorinių renginių išliekamoji vertė yra tikrai nemaža.

10 lentelė. Žinių lygis po apsilankymo istoriniuose renginiuose

Žinių lygio įvertinimo lentelė (atsakymų variantai)	Atsakymų skaičius
Nieko nauja nesužinojau, ateityje tokiuose renginiuose nesilankysiu	5
Kai kas buvo įdomu ir nauja, tačiau daug ką jau žinojau	174
Daugelis dalykų buvo nauji ir negirdėti, daug nauja sužinojau	109
Viskas buvo nauja ir negirdėta, ateityje ketinu dažniau lankytis tokiuose renginiuose	10

Atsižvelgiant į tai, kad istorinio turizmo pasirinkimui didžiausią įtaką daro autentika ir istorinė aplinka (žr. 2.1. poskyrį), respondentų buvo prašyta įvertinti autentikos ir istorinės aplinkos perteikimo svarbą viduramžių tematikos renginiuose. Net 70% apklaustųjų tikino, kad istorinė aplinka ir autentika istoriniuose renginiuose yra tikrai būtina (žr. lentelę nr. 11).

11 lentelė. Istorinės aplinkos ir autentiškumo svarba istoriniuose renginiuose

Autentikos ir istorinės aplinkos svarba viduramžių tematikos renginiuose (Atsakymų variantai)	Atsakymų skaičius
Istorinė aplinka ir autentika yra būtina, kuri atskleidžiama per išlikusių daiktų demonstravimą, rekonstruotų amatų, rūbų ir daiktų pristatymą	248
Iš dalies svarbu, bet galima istoriją pateikti ir be autentikos	59
Istorinės aplinkos atkūrimas ir autentiškumas tėra imitacija, nes tiksliai praeities rekonstruoti neįmanoma	43
Kita	5

Ekspertai A3, A4, A5, A6 ir A7 kalbėdami apie istorinės aplinkos perteikimą renginių metu teigia, kad praeitis atkurama remiantis, archeologinių radinių tyrimais ir išvadomis, mokslinių straipsnių ir knygų išvalgomis, muziejuose sukaupta medžiaga. Specialistai taip pat pažymėjo, jog daugeliu atveju (karybos, kovos, aprangos ir pan.) klausimais yra konsultuojami su kitais istoriniais klubais/riterių brolijomis, turinčiais daugiau patirties bei kolegomis iš užsienio šalių. Tuo tarpu vertindami autentikos svarbą renginių metu, tyrime dalyvavusių brolių pozicijos kiek išsiskyrė: ekspertas A5 pažymėjo, kad prioritetas teikiamas gerai kūno apsaugai, gynybos ir puolimo reikiui. Tuo tarpu ekspertas A4 teigė, jog: „[...] Autentika yra ganėtinai brangi, todėl ją pritaikyti kasdieninėje veikloje yra per daug brangu“¹³⁸. Kaip alternatyvą riterių brolija naudoja autentikos interpretaciją. Priešingos pozicijos laikėsi ekspertas A7: „[...] visose veiklos srityse, kiek tik įmanoma, viskas daroma kuo autentiškiau. Nuo žalvarinėm adatom siūtų marškinių iš rankom austo lino, iki pietų troškinio iš autentiškų tam laikotarpiui produktų“¹³⁹. Ekspertui A7 antrino ir specialistai A6 bei A3.

Tuo tarpu eksperto A2 buvo prašoma įvertinti autentikos ir istorinės aplinkos renginių svarbą per organizavimo prizmę. Eksperto A2 teigimu, renginys turi būti pateikiamas patraukliai ir įdomiai: „[...] aš labai dažnai susiduriu su rekonstratoriais: jie sako taip nebuvo, reikai daryti taip ir taip. O jei taip yra neįdomu. Renginiams, reginiam šalia to reikia padaryti šou. [...] žmogus šypsotūsi, juoktūsi [...] turėtų turėti galimybę pačiupinėti [...] neužtenka vien rekonstrukcijos, nes nuoga rekonstrukcija jinai turi savo ribotumą“¹⁴⁰. Kitaip tariant, eksperto A2 manymu, renginyje istorinė aplinka ir autentika turi būti pateikta patraukliai, įdomiai, nes žiūrovui rūpi veiksmas.

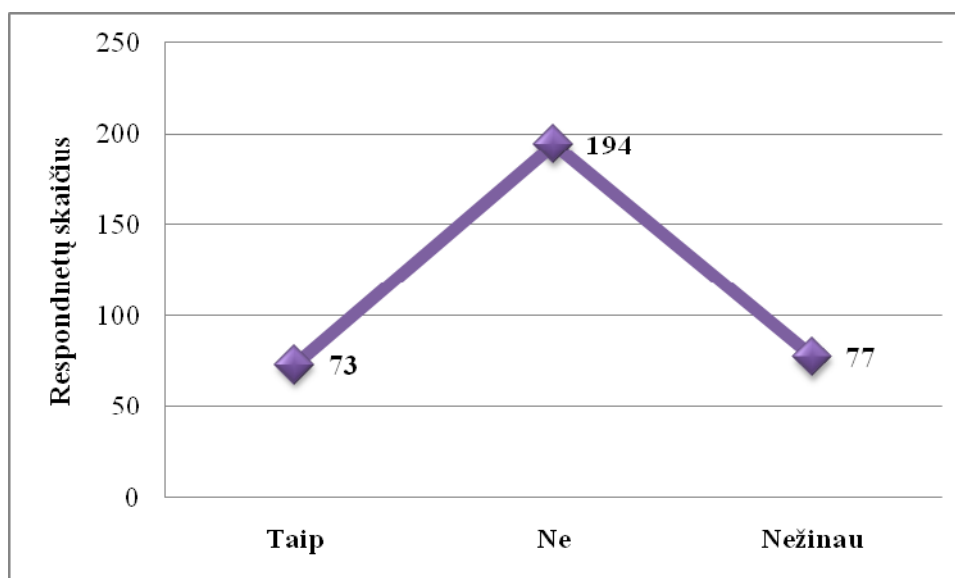
Tai, kad žiūrovui rūpi veiksmas, o neretai jie ir patys tiesiogiai norėtų jame dalyvauti, patvirtina ir respondentų atsakymai į klausimą, ar norėtų prisijungti prie riterių brolių/gyvosios istorijos klubų ir tiesiogiai dalyvauti istorijos rekonstravime (žr. 21 pav.). 73 respondentai atsakė teigiamai, tuo tarpu 77 apklaustieji norėtų prisijungti, bet nežino kaip tai padaryti. Tai rodo, kad pačių gyvosios istorijos klubų/riterių brolių ir amatininkų veikla yra per mažai reklamuojama, trūksta informacijos, norintiems susipažinti su jų darbu, prisijungti prie jų kolektyvų. Tiesioginis dalyvavimas istorijos rekonstravimo

¹³⁸ Žr. priedą nr. 4.

¹³⁹ Žr. priedą nr. 4.

¹⁴⁰ Žr. priedą nr. 11.

programose taip pat šiek tiek suaktyvintų ir vietinį turizmą. Kaip teigė tyrime dalyvavę ekspertai A3, A4, A5, A6 ir A7 gyvosios istorijos klubų/riterių brolių steigimosi idėją sąlygojo bedraminčių domėjimasis istorija ar konkrečiu istorijos laikotarpiu, ekstremalaus laisvalaikio praleidimo galimybės. Ekspertai pažymėjo, kad dažniausiai norinčiųjų prisijungti sulaukia kartą per du mėnesius (A5), arba po kelis asmenis per metus (A7), nors norinčiųjų būna ir daugiau. Specialisto A3 teigimu, visiems norintiems prisijungti taikomi griežti atrankos kriterijai, taigi prisijungia vos kelis asmenys. Ekspertai pažymėjo, kad dažniausia prisijungti pageidauja moksleiviai, studentai, jaunos šeimos.



21 pav. Norinčiųjų tiesiogiai dalyvauti istorijos rekonstravime pasiskirtymas

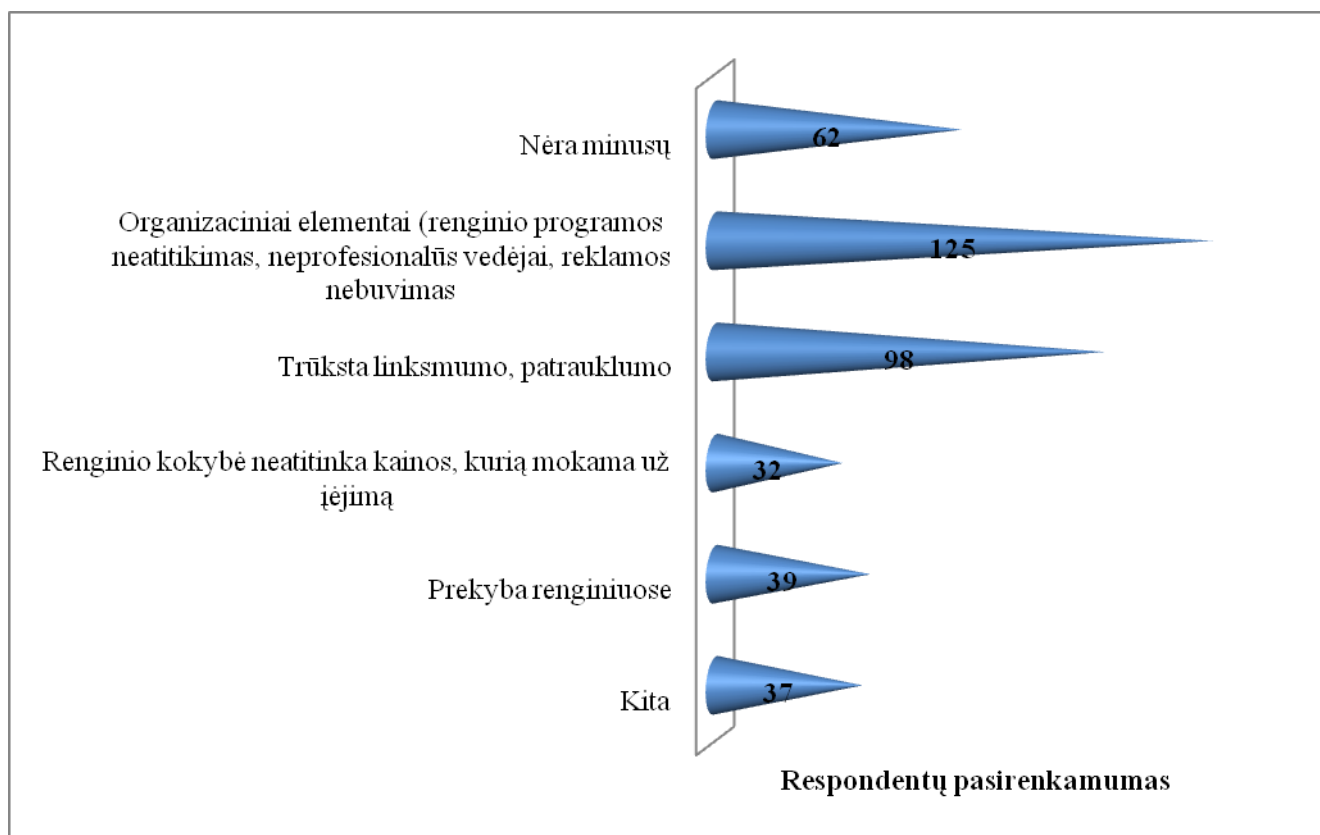
Siekiant visapusiškai įvertinti istorinių renginių organizavimo lygmenį Lietuvoje respondentai taip pat buvo paprašyti išskirti, jų nuomone, svarbiausius istorinių renginių trūkumus. Ištyrus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad didžiausias istorinių renginių trūkumas – organizacinių elementų neišpildymas. Tam pritarė 125 respondentai (žr. 22 pav.).

Ekspertas A2, kuris yra vieno iš istorinių renginių „Hansa dienos“ organizatorius, kalbėdamas apie istorinių renginių organizavimą teigė, kad vienas didžiausių trūkumų – finansavimas. Tinkamo finansavimo turėjimas leistų dirbti su profesionaliais žmonėmis iš vakarų, kurie šioje srityje turi sukaupę didelę patirtį. Kaip pažymėjo ekspertas, neužtenka vien nuvykti ir pasižiūrėti renginį užsienyje, kad tos patirties būtų galima įgyti daugiau: „[...] Nenuėisi ir nepasakysi, „būkit geri aš noriu pas jus baigti organizatorių kursas“. [...] Tu gali pamatyti tik produktą, o kaip tai buvo pasiekta, kokių tai reikėjo pastangų, tai susiduri darydamas“¹⁴¹. Įvertinant tai, kad organizaciniai elementai repondentų

¹⁴¹ Žr. priedą nr. 11.

nurodyti kaip vieni iš didžiausių „minusų“ istoriniuose renginiuose, tikslinga remtis renginio organizatoriaus A2 žodžiais, kuris teigia, kad: „[...] organizuotumas turi būti tiesiog idealus [...] neturi pastebėti (Lankytojas/turistas – I. Rukaitė), kad kažkas kažko neatvežė, kažkas liko nenugrimuotas¹⁴².

Respondentai taip pat neigiamai vertina renginių programų kartojimąsi – pristatomi tie patys amatai, trūksta autentikos elementų, nėra pateikiamas „įvadas“ kuriame būtų supažindinama su pagrindine šventės koncepcija, neretai renginiai tampa „kičiniai“ – t.y. jaučiamas komercializmas, per didelis modernizmas (kokiomis formomis tai pasireiškia anketose nenurodoma – I.Rukaitė). Prieštaringos pozicijos laikosi ekspertas A7, kuris teigė, kad būtent žiūrovas su savimi turi „atsinešti supratimą“.

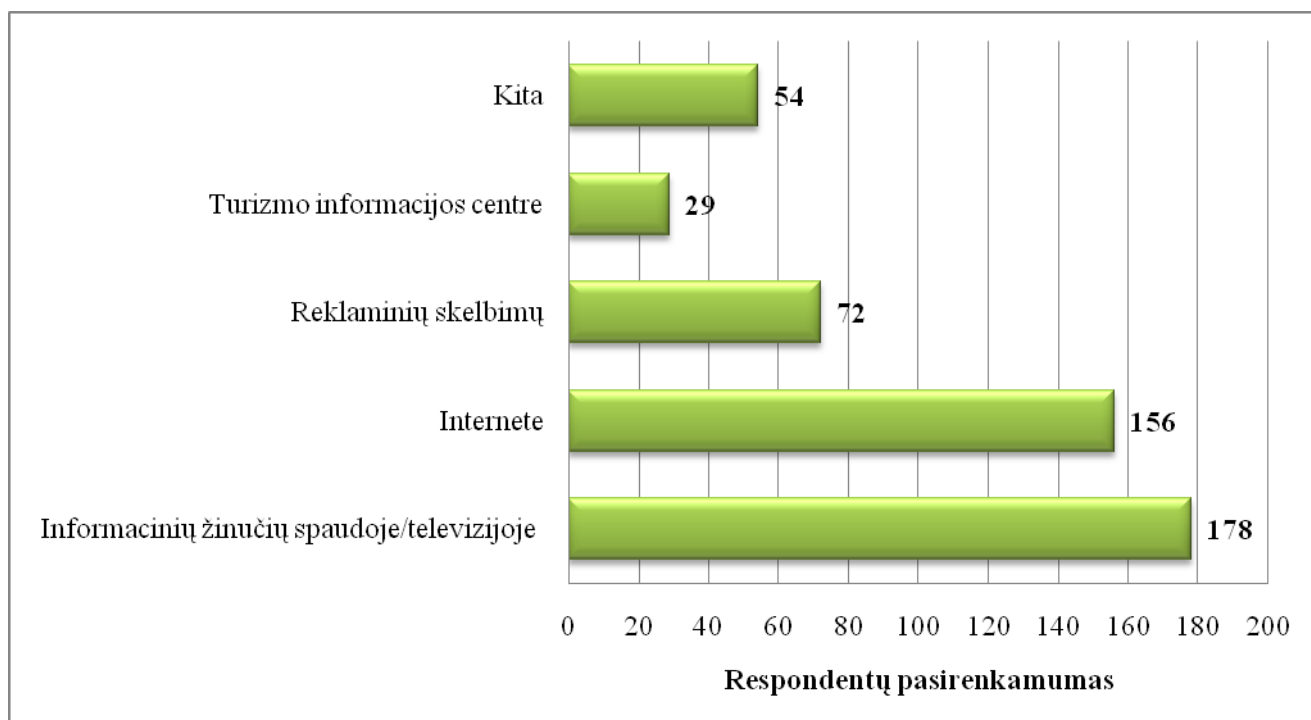


22 pav. Istorinių renginių „minusai“ respondentų nuomone

Respondentų taipogi buvo prašoma teirautasi apie renginių informacinę sklaidą. Tiriamųjų teigimu, dažniausia apie istorinius renginius jie sužino iš spaudoje/televizijoje pasirodančių pranešimų ir internetinių portalų (žr. 23 pav.). Respondentai taip pat, kaip vieną iš informacinių šaltinių, nurodė gimines, draugus, pažįstamus. Vertinat renginių informacinę sklaidą, ekspertas A2 teigė, kad didžiausias trūkumas yra renginių viešinamas „vietiniame“ lygmenyje. Siekiant pritraukti

¹⁴² Žr. priedą nr. 11.

lankytoją/turistą tikslinga suaktyvinti renginių informacinę sklaidą respublikiniu, tarptautiniu lygmeniu.



23 pav. Informacinė renginių sklaida

3.6. Tyrimo rezultatų apibendrinimas

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad prioritetas kelionės metu teikiamas kultūriniam turizmui. Tikėtina, kad tai nulemia kultūrinio turizmo, kaip keliavimo formos pateikimo, įvairovės gausa. Viena iš populiariausių kultūrinio turizmo formų – istorinis turizmas. Remiantis bibliografinė analize, istorinio turizmo pasirinkimui didžiausią įtaką daro poreikis pažinti, patirti autentiškos praeitis relikvijas, kurios dažniausia pateikiamos edukacinių programų muziejuose pagalba, organizuojant istorinės tematikos ekskursijas, maršrutus bei istorinius renginius. Istorinis turizmas suvokiamas kaip šalies istorinio paveldo pažinimo forma. Vertinant istorinio turizmo populiarumą/nepopuliarumą, lyginant jį su kitomis turizmo sektoriaus sritimis, respondentai tolygiai pasiskirstė į dvi grupes. Kaip vienus iš dažniausių neigiamų veiksnių įtakojančių istorinio turizmo nepopuliarumą nurodė silpnai išvystytą infrastruktūrą bei per mažai populiarinimus mažiau žinomus istorinius objektus.

Labiausiai dominanti istorinė tematika turizme yra viduramžiai. Tikėtina, kad šios temos populiarumas veikiausiai nulemtas „gyvosios“ istorijos programų panaudojimo įvairovės: nuo edukacijos iki istorinių pramogų perteikimo renginių metu (tyrimo rezultatai atskleidė, jog dauguma

lankytojų/turistų siekia gauti ne tik žinių, bet ir pramogų). Nors „gyvosios“ istorijos idėja Lietuvoje, lyginat su Lenkija, Čekija, Latvija sąlyginai naujas reiškinys, tačiau, remiantis, kai kurių švenčių lankomumu ir organizatorių pastebėjimais (tyrime dalyvavę ekspertai A2; A3; A4; A5; A6, A7, kurie organizuoja ir patys tiesiogiai dalyvauja tokio pobūdžio renginiuose), susidomėjimas kasmet auga. Populiariausiais renginiais, sulaukiančiais daugiausiai auditorijos, laikomi „Gyvosios archeologijos dienos“ Kernavėje ir „Viduramžių šventė“ Trakuose. Šių švenčių populiarumas, veikiausiai nulemtas renginio koncepcijos „išgryninimo“ bei istorinės aplinkos ir renginio tematikos tarpusavio suderinimo.

Respondentų teigimu, efektyviausia priemonė viešinant renginius yra spauda ir televizija, taip pat „gyvoji“ reklama – draugai, giminaičiai, kolegos, kurie jau yra dalyvavę tokio pobūdžio renginiuose. Dėl šios priežasties ypatingai svarbu, kokias emocijas iš renginio „išsineš“ lankytojas/turistas. Kaip vieną iš neigiamų istorinių švenčių bruožų lankytojai/turistai išskiria kokybiško renginio organizavimo nebuvimą. Organizatorių nuomone, siekiant kokybiškai organizuoti renginius būtina stebėti, fiksuoti kas buvo gerai/negerai, tik tokiu būdu galima sukurti „produktą“, atitinkantį lankytojų/turistų lūkesčius. Renginių organizatorių teigimu, dažniausia vienoje ar kitoje srityje trūksta patirties (Lietuvoje tokio pobūdžio renginiai pradėti organizuoti tik XXI a. pradžioje), todėl tikėtina, kad ilgainiui istoriniai renginiai įgys reprezentacinį įvaizdį, turės aiškia koncepciją.

Renginių metu respondentai ypatingą poreikį skiria autentikos ir istorinės aplinkos perteikimui, todėl renginių organizatoriai į šį veiksni turėtų ypač atsižvelgti. Remiantis tuo tikslinga pateikti ne galutinį produktą, o patį gamybos procesą: pvz. rengimasis riterių tunyru – demonstruojamas kalvio darbas kalant kalaviją, riterio apsirenginimas prieš auditoriją ir pan.

Apibendrinus galima teigti, kad istorijos rekonstravimas - tai viena iš efektyviausių priemonių siekiant pristatyti istorinę praeitį lankytojui/turistui, populiarinant paveldo vietas – pilis, bei skatinant istorinio turizmo populiarinimą Lietuvoje.

IŠVADOS

1. Kultūrinis turizmas ne tik populiarina šalies kultūros vertybes/paveldo objektus, bet ir pabrėžia vietos identitetą, skatina socioekonominę gerovę, viešina Lietuvą kaip kultūriniais ir istoriniais ištekliais turtingą šalį, padeda derinti paveldo apsaugą ir jo panaudojimą turizme.

2. Kultūrinį turizmą plačiąja prasme tikslinga suvokti kaip tam tikrą keliavimo formą, kurios metu siekiama tiesiogiai pažinti šalies/regiono/vietovės kultūrinius – istorinius – architektūrinius išteklius. Tuo tarpu siaurąja prasme kultūrinis turizmas apima keliavimo formą, kurios tikslas yra susipažinti su kultūrinio intereso sritimis: tradicijų, istorijos, gamtos, religijos, meno ir kt.

3. Vertinant istorinio turizmo situaciją šalyje ir populiarinimo galimybes tikslinga „istorinio turizmo“ sąvoką apibrėžti strateginiuose planuose, nacionalinio lygmens turizmo plėtros programose ir plėtoti šią turizmo rūšį kaip vieną iš prioritetinių kultūrinio turizmo formų.

4. Remiantis istorinio turizmo sąvokos traktavimu kultūrinio turizmo kontekste, istorinį turizmą plačiąja prasme galime suvokti kaip praeities relikto atspindį, pateiktą per turizmo modelį, siaurąją – tam tikrą specifinę ir pažintinę keliavimo formą, kurios metu pagrindinis tikslas tampa šalies/regiono istorinių išteklių pažinimas.

5. Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad:

5.1. populiariausia istorinių turizmo vystymo forma Lietuvoje laikomi materialus išteklių demonstravimas ir „gyvosios“ istorijos programų panaudojimas turizme. Lankytojas/turistas, pasirinkdamas istorinį turizmą, siekia ne tik gauti žinių, bet ir tiesiogiai įdomiai, moderniai, patraukliai ir informatyviai „patirti“ istorinę praeitį.

5.2. „gyvosios“ istorijos renginiai tampa vienu iš traukos veiksnių tiek vietinio, tiek atvykstamojo turizmo atžvilgiu (viešėdami kitose šalyse lankytojai/turistai rinkosi istorinius renginius).

5.3. „gyvosios“ istorijos tematikos vystymas gynybinio paveldo vietovėse (pilyse), organizuojant renginius, skirtus šalies kultūrinio ir istorinio paveldo pažinimui bei edukacines programas, pilis paverstų vienomis patraukliausių turistinių veitovių šalyje.

5.4. skatinant istorinio turizmo populiarinimą tikslinga gerinti istorinių renginių organizavimo kokybę, populiarinti mažiau žinomus istorinius objektus ir vietoves, gerinti informacinę istorinio turizmo sklaidą bei pačią turizmo infrastruktūrą.

PASIŪLYMAI (istorinių renginių organizatoriams)

1. Į rengiamus „gyvosios“ istorijos švenčių organizatoriams seminarus, konferencijas kviesti profesionalius istorikus, etnologus, kraštotyrininkus, turizmo specialistus ir kitus specialistus, kurie tam tikra forma susiję su organizuojama švente, galėtų konsultuoti, patarti vienais ar kitais klausimais, pasidalinti patirtimi (visa tai leis pagerinti renginių organizavimo kokybę).

2. Renginių organizatoriams rekomenduojama ne tik derinti švenčių tematiką ir grafiką, bet ir stebėti lankytojų/turistus reakcijas. Tai leistų įvertinti renginių stipriąsias ir silpnąsias puses, padėtų ilgainiui sukurti kokybišką lankytojų/turistų lūkesčius atitinkantį „produktą“.

3. Svarbu akcentuoti, kad lankytojas/turistas „gaus“ unikalų reginį ir naują patirtį, todėl prioritetinėmis „gyvosios“ istorijos šventėmis tikslinga pripažinti didžiausią įdirbį, išskirtinumą, koncepcijos aiškumą turinčius renginius, kurie atspindėtų esminius Lietuvos istorijos raidos etapus.

4. Skatinant Lietuvos pilių kaip turistinių vietovių lankomumo augimą, tikslinga gerinti ne tik turistinių paslaugų teikimo įvairovę, remiantis „gyvosios“ istorijos idėja, bet ir įtraukti šias gynybinio paveldo vietas rengiant teminius maršrutus, atsižvelgiant į vandens ir autoturizmo galimybes.

5. Tikslinga renginiuose apjungti „istorinę tiesą“, komerciją bei autentiškumą, taip derinat pramoginius ir edukacinius tikslus „gyvosios“ istorijos programose renginių metu, o teikiant pramogas pilyse. Tik derinant pramoginius ir edukacinius tikslus padaugės lankytojų/turistų srautai, o istorinio turizmo, kaip turistinės traukos veiksnio populiarumas, proporcingai augs.

6. Svarbu siekti suaktyvinti rinkodarą, skatinant istorinių renginių populiarinimą atvykstamojo turizmo atžvilgiu, t. y. renginius/festivalius viešinti tarptautiniame lygmenyje: parodose, Lietuvos TIC užsienyje, internetiniuose portaluose, bendradarbiaujant su VTD ir Lietuvos TIC organizuoti užsienio šalių žurnalistams infoturus, grafikus derinant pagal Lietuvoje organizuojamus istorinius renginius, turizmo agentūroms siūlyti įtraukti „gyvosios“ istorijos šventes į kelionių po Lietuvą maršrutus.

LITERATŪRA

1. Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas 2001 – 2003 m.
<http://www.unesco.lt/documents/kultura/baltijos%20saliu%20kulturinio%20turizmo%20politikos%20dokumentas.pdf> [žiūrėta 2009 02 28].
2. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo ir kultūros: dvi jėgos, skatinančios augimą.
http://brigitaz.home.mruni.lt/wp-content/uploads/2009/02/kulturinis_turizmas_dokumentas.pdf
 [žiūrėta 2009 04 05].
3. Europos kultūros konvencija 1954 m.
http://www.heritage.lt/t_aktai/konvencijos/kulturos.htm [žiūrėta 2009 01 09].
4. Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas 1998 m.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=260081 [žiūrėta 2009 02 28].
5. Nacionalinė darnaus vystymo strategija 2003 m.
http://www.am.lt/files/cd_lt.pdf [žiūrėta 2009 04 12].
6. Nacionalinė turizmo plėtros programa 2007 - 2013 m.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=325084&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2009 02 24].
7. Regionų plėtros programa 2002 m.
<http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=174> [žiūrėta 2009 04 12].
8. Tarptautinė kultūrinio turizmo chartija 1999 m.
http://www.international.icomos.org/charters/tourism_e.htm [žiūrėta 2009 02 28]
9. UNESCO nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencija 2003 m.
http://www.unesco.lt/documents/kultura/nemt.kult.paveldo_apsaugos_konvencija.pdf [žiūrėta 2009 02 28].
10. UNESCO konvencija dėl kultūrų raškos įvairovės apsaugos ir skatinimo 2005 m.
<http://www.unesco.lt/documents/kultura/microsoft%20word%20-%20unesco%20konvencija%20del%20kulturines%20raiskos%20ivairoves%20apsaugo%85.pdf>
 [žiūrėta 2009 02 28].
11. Festival and events management An international arts and culture perspective. Edited by Ian Yeoman, Martin Robertson, Jane Ali-Knight, Siobhan Drummond, Una McMahon-Beattie, Oxford, 2004.
12. Franklin A. Tourism: an introduction. London, 2003.
13. Gartner W. C. Tourism development: principle, process and policies. New York, 1996.

14. Goeldner Ch. R., Ritchie J. R. *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*. New Jersey, 2006.
15. Holden A. *Tourism studies and the social sciences*. London, 2006.
16. Jakovuk M. *Riterių etosas ir idealas*. Vilnius, 1999.
17. Luobikienė I. *Sociologija: bendrieji pagrindai ir tyrimų metodika*. Kaunas, 2000.
18. Meldik S. *Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality*. Oxford, 2003.
19. Middleton V.T.C., Clarke J. *Marketing in Travel and Tourism*. Oxford, 2001.
20. Morgan N., Pritchard A. *Advertising in Tourism and Leisure*, Oxford, 2001.
21. Orbasli A. *Tourists in Historic Towns: Urban Conservation and Heritage Management*, London, 2000.
22. Page St. J., Connell J. *Tourism 2e A Modern Synthesis*. Thomson Learning EMEA, 2006.
23. Pečkaitis J., Mačerinskienė I. *Magistro baigiamojo darbo rengimo metodika*. Vilnius, 2008.
24. Richards G. *Cultural tourism in Europe*. Wallingford, 1996.
25. Semaška A. *Lietuvos keliais*. Vilnius, 2007.
26. Semaškaitė I. *Lietuvos pilys ir dvarai*. Vilnius, 2005.
27. Sharpley R. *Travel and Tourism*. London, 2006.
28. Stowarzyszenie gmin „Polskie zamki gotyckie“ *Baltijos jūros regiono pilių ir muziejų maršrutu*, Olsztyn, 2007.
29. Tidikis R. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius, 2003.

30. Butkevičius G. *Biržų pilis praeityje, dabartyje ir vizijose // Lietuvos muziejai, 2008, nr. 3.*
31. Dikčiuvienė E. *Istorinis mūšis Lenkijoje // Kelionės ir pramogos, 2009, liepa, nr 105.*
32. Gruzdienė D. *Kauno pilis vakar, šiandien ir rytoj... // Lietuvos muziejai, 2004, nr. 1.*
33. Senulienė I. *Medininkų pilis jau turi šeimininką // Lietuvos muziejai, 2004, nr. 1.*
34. Šiukščenė V. *Gyvosios istorijos šventės: problemos ir perspektyvos // Lietuvos muziejai 2007, nr. 4.*
35. Vveinhardt J., Kigaitė K. *Turizmo paslaugų kokybės sistemos teorinė apžvalga ir problematika // Vadyba: mokslo tiriamieji darbai. Klaipėda, 2005, nr. 1 (6).*
36. Žuromskaitė B. *Przestrzeń historyczna w rozwoju turystyki kulturowej na Litwie (turystyka historyczna) // Turystyka kulturova, 2009, nr. 7.*

37. Ambrozaitis K., Poviliūnas V. *Lietuvos dvarų ir pilių panaudojimas turizmui. Tyrimo ataskaita*. Vilnius, 2005.

www.kultur.lt/dl.php?file=Dvaru+apzvalga0904.pdf [žiūrėta 2009 07 15].

38. Apie mus.
www.hansakaunas.lt/apie-mus/ [žiūrėta 2009 10 14].
39. Apie šventę.
www.miceika.lt/?page_id=13 [žiūrėta 2009 05 25].
40. Baer R. A. Heritage tourism.
www.ag.ohio-state.edu/~dimark/Tourism%20Trails/heritagetourism.pdf [žiūrėta 2009 02 27]
41. Balčytienė B. Senujų amatų dienos Trakų salos pilyje.
www.museums.lt/zurnalas/2007_3/LM2007_26_28.pdf [žiūrėta 2009 10 13].
42. Bractwa rycerskie.
<http://katalog.onet.pl/4925,bractwa-rycerskie,k.html> [žiūrėta 2009 06 28].
43. City tourism and Culture. A Report produced for the Research Group of the European Travel Commission (ETC) and for the World Tourism Organization (WTO) by LAgroup & Interarts Brussels, February 2005
<http://www.creativeconnection eindhoven.com/upload/pdf/City%20Tourism%20&%20Culture.pdf> [žiūrėta 2009 04 10].
44. Clark A. The Cultural Tourism Dynamic, 2003.
www.nottingham.ac.uk/ttri/pdf/conference/alan%20clark.pdf [žiūrėta 2009 10 29].
45. Dapkus R. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos.
<http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/15/29.pdf> [žiūrėta 2008 12 20].
46. Dobelienė O. Tūkstantmečiui – Lietuvos karybos istorijos festivalis.
www.vstt.lt/VI/article.php?article_id=576 [žiūrėta 2009 10 14].
47. Europos kultūros statistika, 2007.
www.eurostat.ec.europa.eu/cacha/ITY_OFFPUB/KS-77-07-296/EN/KS-77-07-296-EN.PDF [žiūrėta 2008 11 10].
48. Fisher D. Tourism, Culture and Development: Whose Culture? Whose Development? 3rd Biennial Conference of the International Development Studies Network of Aotearoa New Zealand. Massey University, 5th - 7th December 2002.
http://www.devnet.org.nz/conf2002/abstracts/Fisher_David.pdf [žiūrėta 2009 04 10].
49. Geser G. Promoting Cultural Tourism through ICT. Salzburg, May, 2005.
http://www.salzburgresearch.at/research/gfx/histurban-study_part-2_supplement_related-resources_srfg_gg_20070531.pdf [žiūrėta 2009 04 10].
50. Gyvoji archeologija gražina Kernavę į tūkstantmečių praeitį
www.kernave.org/XI%20fest_Kernave%20pranesimas%20spaudai.doc [žiūrėta 2009 10 14].
51. Gurevičius A. Lietuviai vėl kausis Žalgirio mūšyje.
www.delfi.lt/news/daily/lithuania/article.php?id=2311629 [žiūrėta 2009 07 14].

52. Indriūnas G. Muziejai kultūrinio turizmo plėtros objektyve.
www.museums.lt/Zurnalas/Indriunas.htm [žiūrėta 2008 11 28].
53. Kultūrinis turizmas.
http://www.pilis.lv/tulk_lt/file_kateg.php [žiūrėta 2009 05 25]
54. Kultūros paveldas ir turizmas. Galimybės, poveikis, partnerystė ir valdymas. Pranešimai, skaityti III Baltijos jūros regiono šalių kultūros paveldo forume, vykusiame 2007 m. rugsėjo 25–27 d. Vilniuje, Lietuvoje. Sudarytoja M. Lehtimäki Vilnius, 2009.
<http://www.kpd.lt/failai/FORUMO%20KNYGA.pdf> [žiūrėta 2009 10 05]
55. Kuncevičius A. Lietuvos pilys ir jų panaudojimo kultūriniam turizmui galimybės.
[www.museums.lt/Zurnalas/2004‘1/Lietuvos_pilys.htm](http://www.museums.lt/Zurnalas/2004%201/Lietuvos_pilys.htm) Žiūrėta [2009 10 14].
56. Lietuvos karybos istorijos festivalis.
www.parkai.lt/show/lt/news/id_355.html [žiūrėta 2009 10 14].
57. Lietuvos turizmo komunikacijos ir rinkodaros strategija.
http://www.tourism.lt/upload/Turizmo_rinkodaros_strategija-galutinis_dokumentas.doc [žiūrėta 2009 10 20].
58. Maršrutai.
http://www.pilis.lv/tulk_lt/file_list.php?searchkat=7 [žiūrėta 2009 05 25].
59. Medieval Market.
<http://www.medieval-market.biz/index.php> [žiūrėta 2009 06 27].
60. Nelly V. Cruz Rodriguez Culture, History and tourism: a powerful combination.
<http://www.caribbeanmediaexchange.com/Portals/2/Nelly.pdf> [žiūrėta 2009 04 12].
61. Nemuno zonos kaip kultūrinės–turistinės zonos potencialo plėtros ir galimybių studija.
<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc7/Nemuno-studija.doc> [žiūrėta 2009 02 28].
62. Pasaulio paveldas ir turizmas.
http://www.unesco.lt/documents/SVIETIMAS/109-130._Pasaulio_paveldas_ir_turizmas. [žiūrėta 2009 10 20].
63. Paslaugos.
http://www.pilis.lv/tulk_lt/file_list.php?searchkat=9 [žiūrėta 2009 05 25]
64. Publikuotas Latvijos pilių ir dvarų TOP 10.
www.travelnews.lt/index.php?m is=18119&pub id=32916&ctr=24[žiūrėta 2009 05 25].
65. Plačiau apie „Apuolė 854“ festivalį.
<http://www.apuole.tai.lt/> [žiūrėta 2009 10 14].
66. Razaq R. The impact of Festivals on Cultural tourism, Developing Cultural Tourism.
www.nottingham.ac.uk/ttri/pdf/conference/raj%20razq.pdf [žiūrėta 2009 10 29].

67. Roberto Bagrito Didysis sąrašas.
<http://www.bagrit.pl/bractwa/bractwa.php?lg=lt> [žiūrėta 2009 05 28].
68. Sustainable Tourism and Cultural Heritage A Review of Development Assistance and Its Potential to Promote Sustainability.
http://www.nwhf.no/files/File/culture_fulltext.pdf [žiūrėta 2009 10 20].
69. Šventės pilyje.
http://www.pilis.lv/tulk_lt/file_list.php?searchkat=10 [žiūrėta 2009 05 25].
70. The Old Time Festival.
<http://www.widok.eu.org/~blathen/strony/festiwalrycerski/?lang=en> [žiūrėta 2009 05 27].
71. Travelling back throuh time.
<http://www.kudyznudy.cz/en/news/2009-06-19-historicke-slavnosti.html> [žiūrėta 2009 05 27].
72. Turizmo plėtotės strategija.
<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/13.%20turizmo%20pletotes%20strategija.doc> [žiūrėta 2009 10 20].
73. Vaitkuvienė A. Paveldo industrija Lietuvoje.
<http://scholar.google.com/scholar?ie=UTF-8&q=A.+Vaitkuvien%C4%97&domains=ceeol.com&sitesearch=ceeol.com&btnG=Search> [žiūrėta 2009 04 11].
74. Venckutė E., Mitrikaitė G. Gyvoji istorija iš arčiau.
www.studentuera.lt?act=news.show&parent=6&id=593 [žiūrėta 2008 11 29].
75. Visockis J., Narvidas V. Riterių kovų menas ir klubas „Viduramžių pasiuntiniai“.
www.museums.lr/Zurnalas/2004%201/Riteriu_menas.htm [žiūrėta 2008 11 18].
76. Vitkūnas J. „Gyvoji archeologija“ Kernavės archeologijos ir istorijos muziejuje – rezervate.
http://www.muziejai.lt/prev_vers/Informacija/Gyvoji%20archeologija%20Kernaveje.htm [žiūrėta 2009 10 14].
77. <http://www.publika.lt/apklausa-15-4a7289ca00353.html>
78. <http://www.vidurmaziai.lt/Default.aspx?tabid=7589>. [žiūrėta 2008.11.29].

Rukaitė I. Istorinio turizmo populiarinimo galimybės Lietuvoje / Tarptautinio turizmo administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovė lectr. dr. B. Žuromskaitė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo administravimo fakultetas, 2009. – p. 78.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota istorinio turizmo, kaip specifinės keliavimo ir pažinimo rūšies situacija Lietuvoje ir populiarinimo galimybės, remiantis „gyvosios“ istorijos programų panaudojimu renginių organizavime ir gynybinėse paveldo vietovėse – pilyse. Pirmojoje darbo dalyje siekta išsiaiškinti istorinio turizmo sąvokos traktavimą kultūrinio turizmo kontekste. Antrojoje darbo dalyje įvertintos istorinio turizmo teorinės vystymo prielaidos, kur pagrindinis dėmesys buvo skiriamas „gyvosios“ istorijos programų kaip lankytojų/turistų traukos veiksnių analizei Lietuvoje, pateikiant kai kurių užsienio šalių patirtį šioje srityje. Taip pat šioje dalyje buvo pateiktas kokybės vaidmuo istorinio turizmo populiarinimui Lietuvoje, atsižvelgiant į istorinio renginių organizavimo ir turistinių – istorinių pramogų teikimą. Trečiojoje darbo dalyje pateikta istorinio turizmo populiarinimo galimybių tyrimo rezultatų analizė.

Pagrindiniai žodžiai. Kultūrinis turizmas, paveldas, istorinis turizmas, rekonstravimas, viduramžių tematikos renginiai, „gyvoji“ istorija, pilys, riterių brolijos/gyvosios istorijos klubai.

Rukaitė I. Possibilities of Popularization of Historical Tourism in Lithuania / Final Paper of International Tourism Administration Master Degree. Supervisor lect. Dr. B. Žuromskaitė. – Vilnius: Faculty of Public Administration of Mykolas Romeris University, 2009. – p. 7.

ABSTRACT

The situation of historical tourism as a specific travelling and cognition type in Lithuania is analysed in the final master paper as well as its popularization possibilities while availing the programmes of „live“ history in the organisation of events and heritage defensive places – castles. In the first part of the paper there was the aim to clear out the approach of the term of historical tourism in the context of culture tourism. The second part deals with the theoretical premises of the development of historical tourism where the biggest attention was paid to the analysis of contribution of the “live” history programmes as the main attracter of tourists/visitors in Lithuania while in parallel showing the experience of some foreign countries in this sphere. This part also deals with the role of quality in the field of popularizing historical tourism in Lithuania estimating the organisation of historical events and touristic-historical attractions. The third part is dedicated to the analysis of research result of the popularization possibilities of historical tourism.

Key words: Culture tourism, heritage, historical tourism, reconstruction, events of medieval thematic, “live” history, castles, chivalry brethren/ clubs of live history.

Rukaitė I. Istorinio turizmo populiarinimo galimybės Lietuvoje / Tarptautinio turizmo administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovė dr. B. Žuromskaitė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo administravimo fakultetas, 2009. – p. 77.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo teorinėje dalyje buvo siekta apžvelgti istorinio turizmo sampratą kultūrinio turizmo kontekste, įvertinant „gyvosios“ istorijos programų kaip turistų/lankytojų traukos veiksnių panaudojimo galimybes, populiarinant istorinį turizmą gynybiniuose paveldo vietovėse – pilyse ir organizuojant viduramžių tematikos renginius. Istorinio turizmo populiarinimo galimybės Lietuvoje, panaudojant „gyvosios“ istorijos programas lyginamos su Lenkijos, Latvijos bei Čekijos patirtimi šioje srityje. Trumpai aptarta kokybės svarba istorinio turizmo vystymui Lietuvoje, atsižvelgiant į renginių organizavimo ir istorinių pramogų vystymo ypatybes. Darbo praktinėje dalyje aprašytas istorinio turizmo populiarinimo galimybių tyrimas. Darbo metodikos: mokslinės bibliografijos, periodinių leidinių, internetinės medžiagos, dokumentų bei tyrimo metu gautų sociologinių duomenų nagrinėjimas ir analizė.

Darbo problema grindžiama klausimu, kaip „gyvosios“ istorijos programų panaudojimas renginiuose ir paveldo vietovėse, įtakoja istorinio turizmo populiarinimo galimybes Lietuvoje. Statistinių duomenų pagrindu suformuluota prielaida, jog dauguma į Lietuvą atvykstančiųjų turistų/lankytojų pirmenybę teikia šalies istorinių išteklių pažinimui, tačiau Lietuvoje istorinis turizmas nėra traktuojamas kaip prioritetinga kultūrinio turizmo forma. Remiantis tuo buvo iškelta hipotezė, kad istorinio turizmo populiarinimui šalyje yra skiriama per mažai dėmesio. Tyrimo objektu pasirinkta istorinio turizmo populiarinimo galimybių Lietuvoje analizė. Darbo tikslas – nustatyti istorinio turizmo, kaip specifinės keliavimo ir pažinimo rūšies situaciją Lietuvoje ir populiarinimo galimybes, remiantis „gyvosios“ istorijos idėjos panaudojimu renginių organizavime ir gynybinėse paveldo vietovėse – pilyse.

Atliekant tyrimą buvo apklausti 355 respondentai bei specialistai, kurie vienokia ar kitokia forma susiję su darbo tematika. Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis, apie istorinio turizmo situaciją Lietuvoje, prieita išvados, jog istorinio turizmo samprata nors ir nėra apibrėžta, tačiau ji suvokiama ir vartojama. Tyrimo dalyvių teigimu istorinio turizmo populiarumas paremtas gebėjimu perteikti pramogas ir edukaciją tuo pačiu metu. Viena iš geriausių priemonių tai pasiekti tampa „gyvosios“ istorijos programų panaudojimo turizme įvairovė renginių metu ir populiarinant pilis. Remiantis tuo, galime teigti, jog darbe iškelta hipotezė ir prielaida pasitvirtino.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai renginių organizatoriams.

Rukaitė I. Possibilities of Popularization of Historical Tourism in Lithuania / Final Paper of International Tourism Administration Master Degree. Supervisor lect. Dr. B. Žuromskaitė. – Vilnius: Faculty of Public Administration of Mykolas Romeris University, 2009. – p. 77.

SUMMARY

In the theoretical part of the final master paper there was the aim to survey the conception of historical tourism in the context of culture tourism while estimating the possibilities of using the contribution of the “live” history programmes as the main attracter of tourists/visitors in popularizing historical tourism in the defensive heritage places – castles and organising the events of medieval thematic. The possibilities of popularizing historical tourism in Lithuania while using the programmes of “live” history were compared with the experience of Poland, Latvia and Czech in the same sphere. Shortly the importance of quality was defined in the popularization of historical tourism in Lithuania estimating the development of organisation of historical events and historical attractions. In the practical part of the paper the research of the possibilities of popularization of historical tourism is described. The research is based on the analysis of scientific bibliography, periodic papers, internet material, documents and data got from the sociological research.

The problem of the paper is based on the question how does the usage of the programmes of “live” history in the events and heritage places influence the possibilities of popularization of historical tourism in Lithuania. The premise - that the majority of tourists coming to Lithuania are interested in the cognition of the historical heritage however historical tourism is not treated as the priority form of culture tourism - is fortified by the statistics. On this account the hypothesis that historical tourism still lacks attention in the country was raised. The analysis of popularization possibilities of historical tourism in Lithuania was chosen as the object of the research. The aim of the paper – to determine the situation of historical tourism as a specific travelling and cognition type in Lithuania and its popularization possibilities while availing the programmes of „live“ history in the organisation of events and heritage defensive places – castles.

355 respondents and experts who in some way were involved with the theme of the paper participated in the research. While analysing the research data about the situation of historical tourism in Lithuania the conclusion was made that although the conception is not defined it is understood and is in use. According to the respondents the popularity of historical tourism is based on the ability to render the amusement and education at the same time. One of the best means to achieve this is the usage of the programmes of “live” history in the organisation of events and popularizing castles. Accordingly we can affirm that the raised premise and hypothesis were approved.

Conclusions and suggestions for the event organisers are given at the end of the paper.

PRIEDAI**1 PRIEDAS****ANKETA TIC/TVIC/LANKYTOJŲ CENTRAMS LIETUVOS NACIONALINIULOSE
PARKUOSE**

Gerbiami specialistai, prašome Jus užpildyti šioje anketoje pateiktus klausimus. Šios anketos duomenys bus panaudoti Mykolo Romerio universiteto tarptautinio turizmo administravimo specialybės studentės Ingutės Rukaitės magistro baigiamojo darbo (tema: Istorinio turizmo plėtros galimybės Lietuvoje), tyrimui atlikti.

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?
.....
2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?
.....
3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?
.....
4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?
.....
5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?
.....
6. Kas sudaro ekskursijoms programas?
.....
7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?
.....
8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolijų pasirodymai?
.....
9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?
.....
10. Jūsų nuomone, ar riterių brolijų pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?
.....

Dėkoju už bendradarbiavimą

**TIC/TVIC/LANKYTOJŲ CENTRŲ LIETUVOS NACIONALINIUIOSE PARKUOSE
ATSAKYMAI Į ANKETOS KLAUSIMUS**

Vilniaus turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip teikiamos

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Reguliariosios: anglų ir vokiečių

Užsakomosios: lietuvių, anglų, rusų, vokiečių, lenkų, ir kitomis, jei yra gidų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Kainų skirtumo nėra

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Populiariausia – Pažinkime Vilniaus senamiestį

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Speciali darbuotoja, atsakinga už ekskursijas.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Lietuvių tarpe – Vilniaus požemiai ir Pažinkime Vilniaus senamiestį, tarp užsieniečių - Pažinkime Vilniaus senamiestį.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Manu, kad tai yra puiki pramoga turistams, geras vaizdžiosios istorijos pavyzdys.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Turistinio sezono metu galima rengti riterių turnyrus, gyvosios istorijos dienas. Specialių datų metu (tiek sezono, tiek ne sezono metu) skatina atvykstantį ir vietinį turizmą

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantį turizmą?

Bet kokie aukšto lygio specialūs renginiai skatina tiek vietinį, tiek atvykstantį turizmą

Kauno rajono turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Artimiausiame savivaldybės tarybos posėdyje turėtų būti patvirtintos paslaugų kainos. Tuomet ir teiksime šią paslaugą, jeigu patvirtins.

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Planuojama lietuvių, anglų ir rusų kalbomis.

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Kaina skirsis dvigubai.

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis? Mes

Pradėjome veikti labai neseniai – oficialus atidarymas įvyko gegužės mėn. Kol kas ekskursijų nevedėme.

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Planuose – mes patys.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Labai teigiamai. Visa, kas susiję su gilia senove, pagonių laikais, su tuom, ko šiomis dienomis negalime „paliesti“ – tik teigiamai.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Atkuriant aplinką, kuomet pilis ar statinys buvo pastatytas, sukūrus infrastruktūrą, patogumus turistui, pasitelkus į pagalbą bendruomenės bei kultūros žmones, pritraukus verslininkų investicijas reikėtų sukurti dviasią, kuri buvo vietovėje senaisiais laikais. Ir skelbti tai, puoselėti tokias tradicijas.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Manau, kad taip. Teko nemažai tokių renginių dalyvauti, pastebėjau, kad susidomėjimas yra nemažas.

Klaipėdos turizmo ir kultūros informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Anglų, Vokiečių, Lietuvių, Rusų, Italų, Ispanų, Prancūzų, Švedų, Suomių, Danų, Lenkų, Latvių

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Nedidelis (pvz. 1 val ekskursijos įkainis Lietuvių kalba 140 Lt – Užsienio kalba 160 Lt be PVM)

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

2008 metais suorganizuota ekskursijų VISO 163, iš jų 76 Lietuvių kalba.

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Pažintinės, pažintinės-kultūrinės, pramoginės, pramoginės-kultūrinės, kultūrinės, istorinės.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

TIC kolektyvas, gidai.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Alaus turas, Bažnyčios Bokštas, Gintaro gaudymas, Klaipėdos senamiesčio ekskursija.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

SUPER!

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Tetraliniams renginiams, koncertams, festivaliams, fakyrų pasirodymai, inscenizavimas mušių/tam tikro laikmečio gyvenimo ir pan...

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Taip, tik reikėtų gal kiek rimčiau padirrbėti reklamuojant renginukus.

Gargždų turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip.

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių ir anglų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

20 lt

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Ekskursijų vedimas nėra pagrindinė tic veikla, tai ekskursijų turime nedaug apie 10 per metus, užsieniečiams 2-3

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Pagal ekskursantų pageidavimą, ką jie pageidauja pamatyti. Temos yra apie istoriją, gamtą, kultūrinės.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Gidė derindama su užsakovu.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Apžvalginės po rajoną lietuviams, istorinės - užsieniečiams.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Labai įdomu.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Labiau pritaikyti turizmui, pajvairinimui tikėtų ir riterių kovos ar pan.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Manau, kad skatina labiau vietinį turizmą.

Šiaulių turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių, rusų, anglų, vokiečių, lenkų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Ekskursija lietuvių kalba 1 val. 65 Lt + PVM, užsienio kalba 85 Lt + PVM

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Nefiksuojame

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Įvairi

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Turizmo informacijos centro specialistai, gidai, dažnai ekskursijų maršrutai ir temos derinamos individualiai su užsakovais.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Šiauliai – Saulės miestas; Kryžių kalnas

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Teigiamai

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Organizuoti teminius renginius.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Taip, skatina.

Panevėžio apskrities turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių, anglų, vokiečių, rusų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Pagal gido verslo kvitą, derybų objektas. Klientui paruodame su 25 proc. antakiniu ir 19 proc. PVM

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Vidutiniskai tris-keturias per mėnesį

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Apzvalginės su įvairiomis edukacinėmis programomis

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Turizmo specialiste

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Stumbrynas, Alaus kelias, Sūrio kelias

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Teigiamai

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos piliis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Panevėžys de ja pilies neturi:)

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstamąjį turizmą?

Skatina

Birštono turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

LT, EN, RUS

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Užsieniečiams du kartus daugiau

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

31 lietuvių ir 6 užsienio kalbomis (2008 m.)

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Apžvalginė

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Įstaigos vadovas

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Apžvalginė

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Labai gerai

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos piliis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Muziejų, galerijų, amatų centrų, viešbučių, restoranų, žirgynų įrengimas

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstamąjį turizmą?

Tikrai taip

Ignalinos rajono turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Ne

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Labai gerai, pajvairina eilines pažintines programas ra ekskursijas.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos piliis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Mūsų nuomone, nelabai būtų galima jas kaip nors labiau panaudoti, kadangi t.y. kultūros paveldo objektai, o kuo juos labiau visur naudoji, tuo jie labiau amortizuojami, todėl nesinorėtų, jų netekti, kaip paprastų lankytinų objektų.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantį turizmą?

Ir tą ir tą, nes visiems vienodai įdomus autentiškas praeities kovų vaizdas.

Trakų turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip, ekskursijų paslaugas teikiame.

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

LT, RU, PL, ENG, ISP, FR, VOK

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Ta pati kaina

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

2008 metais (80 ekskursijų) Trakų turizmo informacijos centre. LT-29 proc./UŽS- 71 proc.

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Trakų miesto ir pilių istorija

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Gidai, Trakų turizmo informacijos centro vadybininkai

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Tradicinė „Traku miestas ir pilys“, taigi, istorinė

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Tokie pasirodymai leidžia prisiliesti prie istorijos, tuomet pasakojimai, apie riterių kovas atrodo tikroviški ir efektingi.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Rengti renginius pasirinkta viduramžių (ar kitų laikų) tematika, organizuoti ekskursijas, pristatyti amatus ir pan.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantį turizmą?

Be abejonės, taip, tai skatina turizmą.

Alytaus turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių, rusų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Užsienio kalbomis - 20 Lt brangiau nei lietuvių kalba.

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

2008 m. apie 40.

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Pažintinės, gamtinės, istorinės

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Centro gidė arba pagal sutartis samdoma gidė

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Pažintinės

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Teigiamai, tačiau ne tuomet, kai jos vienodos visiems įvykiams ir vyksta kiekvienam rajone kiekvienos šventės metu.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Pilyse rengti ekspozicijas, mūšio vietose – inscenizuotus renginius konkreitiems įvykiams atminti. Tačiau pastovus šių programų palaikymas reikalautų nemažų lėšų, todėl jos atsipirktų tik gausiai lankomose vietovėse.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Taip, jei renginys tame regione yra išskirtinis

Biržų turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?
teikiame

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?
Lietuvių, anglų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?
Užsienio kalba 10 lt daugiau už val. nei lietuvių

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?
29 ekskursijas

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?
Pagrindinis maršrutas „Biržų krašto ypatumai“ apimantis, svarbiausius Biržų kultūros paveldo ir gamtos objektus.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?
TIC'o darbuotojai

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?
„Biržų krašto ypatumai“

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?
teigiamai

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Pritaikant jas aktyviai veiklai-kultūriniam renginiams, išskirtinėms pramogos, teatralizuotiems pasirodymams ir pan...

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Skatina tik iš dalies, nes tokie pasirodymai vyskta per retai. Didesnio efekto būtų galima sulaukti, jei tokie pasirodymai vyktų nuolat, bent jau kartą į metus.

Jonavos krašto muziejaus turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?
Taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?
Lenkų, rusų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?
Skirtumo nėra, visiems valanda su gidu 30 lt

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?
Nuo 30 iki 60

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?
Apžvalginės, teminės, pagal pageidavimus

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?
Gidai

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?
Apžvalginės

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Labai teigiamai

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Kur įvykdyti restauracijos darbai tai lankomos neblogai, aišku papildomos paslaugos, kaip kovų inscenizacijos praturtina programą, bet tokie inscenizuoti pasirodymai prie griuvėsių, ištirtose ir išvalytose teritorijose taip pat pritraukia lankytojus, bei gali sužadinti norą ir pastūmėti restauracijops darbus naujame būsimame traukos objekte – rūmuose, apžvalgos bokšte ir t.t.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Be jokios abejonės TAIP.

Kaišiadorių turizmo ir verslo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Kol kas dar ne. Tačiau jau greit turėsime turizmo informacijos ženklą ir šią paslaugą ketiname teikti.

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių, anglų, rusų.

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Gamtinis turizmas, rajono istorija, kaimo turizmo sodybos ir kt.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Turizmo vadybininkė ir kiti centro darbuotojai.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Labai gerai.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Organizuojant teminius renginius, ekskursijas, rengiant specialias programas.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Taip.

Plungės turizmo ir verslo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Šiuo metu tik lietuvių klb.

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Skirtumas 20 Lt.

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Ekskursijų paslaugos pradėtos teikti tik šiais metais.

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Ekskursijos organizuojamos po miesta ir M. Oginskio dvarą.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

TIC darbuotojai.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Po M. Oginskio dvarą.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Tai labai atraktyvu

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Tiesiog, kad tose vietose būtų kuo daugiau tą laikmetį atspindinčių atributų, o tai labai domina žmones ir vilioja tai pamatyti

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Taip, be jokių abejonių ☺

Radviliškio turizmo ir verslo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

lietuvių, rusų, anglų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

tas pats

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Lietuvių -15 užsienio -5

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

pagal pageidavimus

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

patys

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

rajono lankytinos vietos (Burbiškių dvaras, Kleboniškių buties muziejus, Baisogalos dvaras, Raudondvario dvaras, Ekskursija po Radviliškio miestą)

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Teigiamai

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Manau kad taip

Šilalės turizmo ir verslo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Ne....

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Riterių brolių pasirodymus vertiname gerai

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Labiau išreklamuoti turistams tiek užsienio, tiek vietiniams Lietuvos pilis, žymesnias mūšių vietas.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Taip

Šilutės turizmo ir verslo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip, teikiame.

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Ekskursijos vedamos: lietuvių k., rusų k., anglų k., vokiečių k., lenkų k.

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Tiek lietuvių, tiek užsieniečiams vedamų ekskursijų įkainiai priklauso nuo ekskursijos trukmės, maršruto ilgio. Ekskursijos įkainiai – 1 val. 40-60 Lt.

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Per metus pravedame apie 30 ekskursijų lietuviams ir apie 20 užsieniečiams.

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Ekskursijų tematika susijusi su rajono centro bei aplinkinių miestelių istorija, kultūrinių ir gamtinių išteklių atsiradimo istorija.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Ekskursijas sudarinėja TVIC – turizmo vadybininkė – gidė. Ekskursijos sudarinėjamos atsižvelgiant į turistų poreikius.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Populiariausios ekskursijos po Šilutės miestą, Rusnės salą, Nemuno deltos regioninį parką, Kuršių marios, Ventės ragas. Ekskursijos laivais aplink Rusnės sala, Mingės kaimą, Krokų lanką, Kuršių marios.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Teigiamai, tai gana įdomūs renginiai, kurių metu bent akimirką galime pasinerti į ankstesnių laikų įvykius.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Manau, kad reikėtų dažniau rengti įvairius edukacinius pristatomouosius renginius įžymiose mūšio vietose, pilyse. Renginio metu pristatyti, kuo tokios vietos ypatingos, kuo žymios.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Manau, kad skatina. Tai susiję su mūsų šalies istorija, todėl manau, kad turistams įdomu stebėti surežisuotas kovas, primenančias Lietuvos istoriją.

Tauragės turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Ne

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

 7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai teigiamai

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Tokias vietas ir vietas pateikti kuo patraukliau, kad būtų patraukli infrastruktūra.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Taip. Mūsų centras neorganizuoja turistams ekskursijų. Nevykdoma prekyba. TIC neturi gido. Bet bendradarbiauja su laisvai samdomais gidais. Tauragės TIC yra paruošęs Tauragės miesto centro pažintinį maršrutą „Pėsčiomis per senąją Tauragę“ lietuvių ir anglų kalbomis, taip pat „Mažosios ir didžiosios Lietuvos siena“, „Plaukimo maršrutas Jūros upė“. TIC ruošia įvairius projektus, kuriuose yra naudojama įvairi Tauragės TIC paruošta medžiaga ir informacija. Šia informacija mielai dalinasi su turistais.

Ukmergės turizmo ir verslo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip, ekskursijų paslauga yra teikiama

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių. Esant pageidavimui vedama rusų ir anglų kalbomis.

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Skirtumo nėra. Kainos yra nustatytos vienam žmogui ar grupei nepriklausant nuo jo(s) pilietybės.

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Ekskursijos lietuvių ir kitomis kalbomis yra vedamos pagal klientų pageidavimą. Per 2008 08 21 – 2009 06 16 laikotarpį vyko 8 ekskursijos lietuvių kalba, 1 rusų kalba.

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Pažintinės ekskursijos po miestą, rajonus, dvarus.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Centro turizmo vadybininkė – konsultantė.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Apie dvarus, mūšių vietas ir jų inscenizacija.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Ukmergės mieste ir rajone nėra tokių riterių brolių pasirodymų. Turime tik karo istorijos klubą. Tačiau riterių laikais daug žmonių, ypač jaunimas, žavisi jais. Galima sakyti, kad tokie pasirodymai pakeltų turizmo situacija kiekviename mieste.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Vilkmergės (Deltuvos) mūšio inscenizacija. Šis istorinis įvykis šiame jau aštuntą kartą atgims Deltuvos miestelyje susirinkusių žiūrovų akyse. Lietuvos, Lenkijos, Latvijos ir Baltarusijos karo istorijos klubų "kariai", vilkintys Napoleono Bonaparto ir carinės Rusijos karių uniformas, ginkluoti titnaginiais šautuvais, pistoletais, kardais, kausis mūšio lauke. Tokiu būdu mes pritraukiame tiek miesto svečius tiek miesto ir rajono gyventojus pasigrožėti ir prisiminti istorijos dalelę.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Manyčiau kad taip, kadangi pasižiūrėti ir pasigrožėti ar net pačiam sudalyvauti tokio pobūdžio renginyje būtų įdomus gyvenimo išbandymas ir patirtis.

Žemaičių vyskupystės muziejaus turizmo informacijos centras

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių, rusų, anglų, vokiečių ir lenkų k.

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

120-180 (lietuvių k.), 25-50 (užsienio k.).

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Pastato, kuriame veikia Muziejus istorija, vyskupijos istorija, miesto istorija, dirbė žmonės jų nuveikti darbai.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Muziejaus darbuotojai

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Visos išvardintos vienodai įdomios ir vieniems ir kitiems.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai? Teigiamai-žmones reikia sudominti.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Rengiant edukacinius užsiėmimus, teminius renginius.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstamąjį turizmą?

Truputį skatina.

Marcinkonių lankytojų centras Dzūkijos nacionaliniame parke

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių, rusų, anglų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

20 lt

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Neturime duomenų

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Gamtine, etnokulturine

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

patys

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Lietuvių etnokultūrinės, užsieniečių - gamtinės

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai? Negalio vertinti, nes nemačiau

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Negalvoju apie tai

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstamąjį turizmą?

Taip.

Nidos lankytojų centras Kuršių nerijos nacionaliniame parke

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių ir anglų

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

10 lt

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Per metus apie 20 ekskursijų (abiem kalbomis).

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Pažintinės arba specializuotos gamtinės.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Pats gidas.

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Pažintinės po Kuršių neriją.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Teigiamai, tai tam tikras istorinio ir kultūrinio paveldo propagavimas. Muziejai šiuolaikiniam žmogui nėra įdomūs, todėl senosios buities bei gyvenimo būdo inscenizavimas yra vertintinas kaip teigiamybė.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Mūsų kraštui tai nėra aktualu, bet, manau, kad galima įvairiais renginiais, senųjų amatų bei gyvenimo būdo demonstravimu, edukacinių bei rekreacinių programų rengimu.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Taip.

Smiltynės lankytojų centras Kuršių nerijos nacionaliniame parke

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija (toliau KNNPd) teikia gido ir kelionių vadovo paslaugas.

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių, anglų, rusų kalbomis

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

KNNPd patvirtinti įkainiai yra:

*pažintinės ekskursijos po KNNP gido paslauga lietuvių k. – 1 val. Grupei iki 30 asm.– 30,00 lt

*pažintinės ekskursijos po KNNP gido paslauga lietuvių k. – 1 val. Grupei virš 30 asm.– 40,00 lt

*pažintinės ekskursijos po KNNP gido paslauga užsienio k. – 1 val. Grupei iki 30 asm. – 40,00 lt

*pažintinės ekskursijos po KNNP gido paslauga užsienio k. – 1 val. Grupei virš 30 asm. – 50,00 lt

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

2008 m. buvo pravedta 16 ekskursijų (570 žm.)

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

*pažintinė (gamtos ir kultūros paveldo temos)

*specializuota (gamtos tema, miškininkystės tema)

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Programos yra sudaromos KNNPd darbuotojų

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Populiariausios yra pažintinės ekskursijos, kurių trukmė vid. 4-5 val. Ir ekskursijos adaptuotos moksleiviams.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Labai teigiamai

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Rengiant šiose vietose daugiau KOKYBIŠKŲ kultūrinių renginių

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantąjį turizmą?

Taip, be abejonės skatina ne tik vietinį, atvykstantį turizmą, suteikia Lietuvos gyventojams bei svečiams papildomų istorinių žinių, bet ir leidžia PAJUSTI Lietuvos kultūrą bei jos istoriją, kas yra labai svarbu formuojant bendrą aplankytos vietovės įvaizdį.

Lankytojų centras Trakų nacionaliniame parke

1. Ar teikiate ekskursijų paslaugą?

Taip.

2. Kokiomis kalbomis vedamos ekskursijos?

Lietuvių, rusų, anglų, vokiečių, lenkų.

3. Koks kainų skirtumas, vedant ekskursijas lietuviams ir užsieniečiams?

Lietuviams-40 Lt. grupei, Užsienio kalba-50 Lt.

4. Kiek per metus pravedate ekskursijų lietuvių ir užsienio kalbomis?

Pernai buvo 389 lietuvių kalba, 752 -užsienio kalbomis

5. Kokia vedamų ekskursijų tematika?

Trakų miestas ir pilys.

6. Kas sudaro ekskursijoms programas?

Skyriaus vedėja, bet kiekvienas gidas turi ir savo tekstą

7. Kokios ekskursijos yra populiariausios lietuvių ir užsieniečių tarpe?

Apžvalginės.

8. Kaip vertinate istorijos inscenizavimo programas tokias kaip riterių brolių pasirodymai?

Teigiamai.

9. Jūsų nuomone kaip galima būtų Lietuvos pilis, žymesnių mūšių vietas panaudoti turizmo reikmėm?

Pirmiausia reikėtų jas sutvarkyti (restauruoti, sutvarkyti aplinką, jeigu tai dar nėra padaryta) ir organizuoti įvairius renginius, susijusius su atitinkamais istoriniais įvykiais. Žinoma juos reikėtų išreklamuoti.

10. Jūsų nuomone, ar riterių brolių pasirodymai pilyse, žymesnių mūšių vietose ir miestuose minit sukaktis skatina vietinį ir atvykstantį turizmą?

Taip, žmonėms tai įdomu.

ANKETA RITERIŲ BROLIJOMS/GYVOSIOS ISTORIJOS KLUBAMS LIETUVOJE

Gerbiami specialistai, prašome Jus užpildyti šioje anketoje pateiktus klausimus. Šios anketos duomenys bus panaudoti Mykolo Romerio universiteto tarptautinio turizmo administravimo specialybės studentės Ingutės Rukaitės magistro baigiamojo darbo (tema: Istorinio turizmo plėtros galimybės Lietuvoje), tyrimui atlikti.

1. Kas paskatino įkurti Jūsų klubą ar broliją?
.....
2. Ar daug dažnai turite norinčių prisijungti?
.....
3. Kokių socialinių grupių atstovų dažniausiai nori prisijungti?
.....
4. Ar tai yra Jūsų pagrindinis užsiėmimas ar hobi?
.....
5. Kas Jus konsultuoja karybos, aprangos, kovų ir kitais organizaciniais klausimais?
.....
6. Kur ieškote Jums reikiamos informacijos?
.....
7. Kokią vietą Jūsų veikloje užima autentika?
.....
8. Kokiais būdais viešinate savo veiklą?
.....
9. Kaip manote ar Jūsų veiklą galima sieti su istorinio turizmo populiarinimu šalyje?
.....
10. Kokiuose renginiuose dažniausiai dalyvaujate?
.....
11. Su kokiais sunkumais susiduriate dalyvaudami renginiuose?
.....
12. Kaip vertinate šalyje pristatomas istorijos inscenizavimo programas?
.....
13. Ką reikėtų keisti norint dar labiau išpopuliarinti?
.....
14. Ar bendradarbiaujate su kitomis panašia veikla užsiimančiomis organizacijomis?
.....
15. Jūsų nuomone riterių brolijų ir gyvosios istorijos klubų pasirodymai pilyse, dvaruose, žymesnių mūšių vietose minint sukaktis skatina turistų apsilankymus šiose vietovėse?
.....
16. Ar teko pasirodyti užsienio šalyse ir pristatyti savo veiklą?
.....
17. Jei galite palyginkite užsienio šalių istorijos inscenizavimo programas: privalumai ir trūkumai?
.....

Dėkoju už bendradarbiavimą

RITERIŲ BROLIJŲ/GYVOSIOS ISTORIJOS KLUBŲ ATSTOVŲ ATSAKYMAI Į ANKETOS KLAUSIMUS

p. Igoris Scaviliovas. Kovinio - istorinio klubo „Antikos karys“ atstovas

1. Kas paskatino įkurti Jūsų klubą ar broliją?
Galimybė užsiimti viduramžių kovos budais kartu su bendraminčiais
2. Ar daug dažnai turite norinčių prisijungti?
Maždaug kartą per du mėnesius.
3. Kokių socialinių grupių atstovų dažniausiai nori prisijungti?
Dažniausiai studentai, bet sulaukiame ir vyresnių žmonių
4. Ar tai yra Jūsų pagrindinis užsiėmimas ar hobi?
Hobi.
5. Kas Jus konsultuoja karybos, aprangos, kovų ir kitais organizaciniais klausimais?
Viskuo užsiimame patys.
6. Kur ieškote Jums reikiamos informacijos?
Internete ir knygose.
7. Kokią vietą Jūsų veikloje užima autentika?
Trečią. Pirmą ir antrą vietą atiduodame, puolimo bei gynybos efektyvumui ir gerai kūno apsaugai
8. Kokiais būdais viešinate savo veiklą?
Internetas, pažystami.
9. Kaip manote ar Jūsų veiklą galima sieti su istorinio turizmo populiarinimu šalyje?
Taip, be abejo.
10. Kokiuose renginiuose dažniausiai dalyvaujate?
Miestų ir privačiose šventėse.
11. Su kokiais sunkumais susiduriate dalyvaudami renginiuose?
Vienas iš dažnesnių sunkumų – griežtos organizacijos stoka.
12. Kaip vertinate šalyje pristatomas istorijos inscenizavimo programas?
6 taškai iš 10 galimų.
13. Ką reikėtų keisti norint dar labiau išpopuliarinti?
Gerinti reklamą, didinti renginių organizuotumą ir aišku didinti pačių dalyvių meistriskumą
14. Ar bendradarbiaujate su kitomis panašia veikla užsiimančiomis organizacijomis?
Taip, dažnai.
15. Jūsų nuomone riterių brolijų ir gyvosios istorijos klubų pasirodymai pilyse, dvaruose, žymesnių mūšių vietose minint sukaktis skatina turistų apsilankymus šiose vietovėse?
Taip, be abejonės. Tai leidžia ne tik pasigrožėti istoriniais statiniais bet ir pamatyti, gyčiau pajusti tų laikų gyvenimą, jo sunkumus ir džiaugsmus.
16. Ar teko pasirodyti užsienio šalyse ir pristatyti savo veiklą?
Taip, tiek kaimyninėse šalyse, tiek ir kitur Europoje.
17. Jei galite palyginkite užsienio šalių istorijos inscenizavimo programas: privalumai ir trūkumai?
Praktiškai viskas yra labai panašu, būna geriau, būna blogiau, bet didelio skirtumo nėra.

p. Jurij Jakobovskij. Asociacijos „Šiaurės šventyklos ordinas“ pirmininkas. Vilniaus komandorijos komandoras

1. Kas paskatino įkurti Jūsų klubą ar broliją?
Broliją "Šiaurinės šventyklos ordinas" ikūrėme tiek vedini domėjimosi Viduramžių istorija, tiek savotiškų sportinių interesų - norėjome bendraminčių grupėje mokytis kovos technikos.
2. Ar daug dažnai turite norinčių prisijungti?

Per metus sulaukiame kelių pageidavimų leisti prisijungti prie mūsų, tačiau nepasakyčiau, kad itin sparčiai plečiamės - galbūt iš dalies ir todėl, kad visiems kandidatams taikome gana griežtus reikalavimus kuo greičiau apsirūpinti dalyvavimui brolijos veikloje reikalinga įranga.

3. Kokių socialinių grupių atstovų dažniausiai nori prisijungti?

Mūsų veikla domisi pačių įvairiausių socialinių sluoksnių ir interesų žmonės - ir moksleiviai, studentai, ir intelektualiniai, ir techniniai darbuotojai bendraminčiai.

4. Ar tai yra Jūsų pagrindinis užsiėmimas ar hobi?

Brolijos "Šiaurinės šventyklos ordinas" nariai turi ir kitos veiklos; brolijos veikla mums yra būdas praleisti laisvalaikį.

5. Kas Jus konsultuoja karybos, aprangos, kovų ir kitais organizaciniais klausimais?

Patys ieškome istoriografinių, archeologinių duomenų, konsultuojamės su bendraminčiais Lietuvoje ir užsienyje.

6. Kur ieškote Jums reikiamos informacijos?

Daugiausiai - internete, mokslinėse ir mokslo populiarinimo knygos.

7. Kokią vietą Jūsų veikloje užima autentika?

Autentika mums yra labai svarbi, nors komplektuodami šarvuotę kautynėms nepamirštame ir saugumo.

8. Kokiais būdais viešinate savo veiklą?

Turime savo interneto svetainę, skleidžiame informaciją apie save ir tiesiogiai bendraudami su besidominčiais žmonėmis įvairiuose renginiuose, pasirodymuose ir pan.

9. Kaip manote ar Jūsų veiklą galima sieti su istorinio turizmo populiarinimu šalyje?

Manau, taip.

10. Kokiuose renginiuose dažniausiai dalyvaujate?

Stengiamės teikti prioritetą tiems renginiams, kurie turi socialinę reikšmę, atlieką šviečiamąją funkciją.

11. Su kokiais sunkumais susiduriate dalyvaudami renginiuose?

Dalyvavimo renginiuose sėkmę gali nulemti finansinės aplinkybės, kitų renginių grafikas.

12. Kaip vertinate šalyje pristatomas istorijos inscenizavimo programas?

Kol kas ši veikla Lietuvoje dar tik vystosi, programos dažnai yra labai mėgėjiškos, daugiau pramoginio pobūdžio.

13. Ką reikėtų keisti norint dar labiau išpopuliarinti?

Einame teisinga linkme: istorinei rekonstrukcijai vis didesnę reikšmę skiria šalies valdžia, visuomenė ima pamažu suvokti šio judėjimo mokslinį ir ugdomąjį potencialą. Reikėtų aiškesnių prioritetų, tolesnio visuomenės informavimo, diegti supratimą, kad istorinė rekonstrukcija - toli gražu ne vien žaidimas. Reiktų daugiau ir įvairesnius laikotarpius apimančių renginių, galbūt nišinių renginių, skirtų konkrečiam istoriniam įvykiui ar epochai, kviešti daugiau ir didesnę patirtį turinčių klubų iš užsienio.

14. Ar bendradarbiaujate su kitomis panašia veikla užsiimančiomis organizacijomis?

Taip, turime bendrų renginių, keičiamės informacija ir patirtimi.

15. Jūsų nuomone riterių brolijų ir gyvosios istorijos klubų pasirodymai pilyse, dvaruose, žymesnių mūšių vietose minint sukaktis skatina turistų apsilankymus šiose vietovėse?

Esu linkęs manyti, kad gyvosios istorijos klubai nemažai prie to prisideda - juk daugelis turistų ir atvažiuoja į įvairius renginius tam, kad pamatytų autentiškai atkurtą laikotarpį, gyvosios istorijos mėgėjus, kurie turizmo objektui suteikia autentiškos dvasios ir patrauklumo.

16. Ar teko pasirodyti užsienio šalyse ir pristatyti savo veiklą?

Taip. Lenkija. Vokietija. Baltarusija. Šiose šalyse seniai veikia panašios organizacijos, mes ten pristatinejom ne tik savo klubą, bet ir Lietuvą apskritai.

17. Jei galite palyginkite užsienio šalių istorijos inscenizavimo programas: privalumai ir trūkumai?

Baltarusijoje ir Rusijoje organizatoriai daugiau dėmesio skiria dalyviams, o ne žiūrovams. Čia labai svarbios kautynės, jų sportinis aspektas, ginklų ir šarvų autentiškumas, bet ne visa tai stengiamasi tinkamai pristatyti žiūrovams. Lenkijoje ir Vokietijoje - priešingai. Lenkijos festivaliuose daug kovų inscenizacijų, bet mažai autentikos. Vokietijoje - puikiai atkuriamas butis, gyvensena, skiriama daug dėmesio publikai, bet gana nykios kovos.

p. Romualdas Liachavičius. Riterių brolijos „Šiaurės šventyklos ordinas“ Klaipėdos komandorijos komandoras ir kapelionas

1. Kas paskatino įkurti Jūsų klubą ar broliją?
Domejimas istorije ir atraktyvus, ekstremalus laisvalaikio praleidimas.
2. Ar daug dažnai turite norinčių prisijungti?
Nedaug: 1-2 per metus.
3. Kokių socialinių grupių atstovų dažniausiai nori prisijungti?
moksleiviai, studentai, jaunos seimos.
4. Ar tai yra Jūsų pagrindinis užsiėmimas ar hobi?
taip
5. Kas Jus konsultuoja karybos, aprangos, kovų ir kitais organizaciniais klausimais?
kiti klubu nariai, istoriniai saltiniai internete, muziejuose, archeologai.
6. Kur ieškote Jums reikiamos informacijos?
literatura, internetas, muziejai.
7. Kokią vietą Jūsų veikloje užima autentika?
nesupratau klausimo. Autentikos mes neturime, ji beprotiskai brangi ir nederama naudojimui veikloje. Visi daiktai yra pagal galimybes maksimaliai derinami prie autentikos.
8. Kokiais būdais viešinate savo veiklą?
renginiai, internetas
9. Kaip manote ar Jūsų veiklą galima sieti su istorinio turizmo populiarinimu šalyje?
ne, mes ne aktoriai ir ne turistu linksmintojai, cia hobi
10. Kokiuose renginiuose dažniausiai dalyvaujate?
istoriniuose
11. Su kokiais sunkumais susiduriate dalyvaudami renginiuose?
negaliu pasakyti
12. Kaip vertinate šalyje pristatomas istorijos inscenizavimo programas?
negaliu pasakyti, priklauso nuo organizatoriu tikslu.
13. Ką reikėtų keisti norint dar labiau išpopuliarinti?
populiarinimu turi uzsiimti tie kas is to gaus pelna ir kam tai butu reikalinga kulturos arba istorijos pateikimui. Mums kaip klubui nera prioritetas populiarinti nes tai tik hobi.
14. Ar bendradarbiaujate su kitomis panašia veikla užsiimančiomis organizacijomis?
organizacijomis ne (tokiu organizaciju nezinau), klubais taip
15. Jūsų nuomone riterių brolijų ir gyvosios istorijos klubų pasirodymai pilyse, dvaruose, žymesnių mūšių vietose minint sukaktis skatina turistų apsilankymus šiose vietovėse?
negaliu pasakyti, tai priklauso nuo organizatoriu
16. Ar teko pasirodyti užsienio šalyse ir pristatyti savo veiklą?
taip
17. Jei galite palyginkite užsienio šalių istorijos inscenizavimo programas: privalumai ir trūkumai?
Negaliu pasakyti.

p. Paulius Balsys. Gyvosios istorijos klubas „Utgardas“ įkūrėjas ir vadovas

1. Kas paskatino įkurti Jūsų klubą ar broliją?
Mes su keliais draugais senokai domėjomės istorija, viduramžių karyba, vikingų žygiais ir vieną dieną nusprendėme pabandyti atkurti tiek vikingų kovas, tiek aprangą ir šarvuotę. Kadangi Lietuvoje daugiau nebuvo nė vieno klubo rekonstruojančio vikingus, teko įkurti naują ☺
2. Ar daug dažnai turite norinčių prisijungti?
Per metus prisijungia 2-4 nauji žmonės, nors susidomėjusių būna kur kas daugiau.
3. Kokių socialinių grupių atstovų dažniausiai nori prisijungti?
Moksleiviai, studentai.
4. Ar tai yra Jūsų pagrindinis užsiėmimas ar hobi?

Hobis. Iš dalies – gyvenimo būdas.

5. Kas Jus konsultuoja karybos, aprangos, kovų ir kitais organizaciniais klausimais? Beveik viską mokomės ir organizuojamės patys. Rekonstruodami aprangą/buitį/ginkluotę remiamės archeologiniais tyrimais. Festivalių, stovyklų metu dalinamės žiniomis ir patirtimi su kitais Lietuvos ir užsienio rekonstruktoriais.

6. Kur ieškote Jums reikiamos informacijos?

Archeologinėje literatūroje, internete, pilkapynų archeologinių tyrinėjimų ataskaitose.

7. Kokią vietą Jūsų veikloje užima autentika?

Labai svarbią. Visose veiklos srityse, kiek tik yra įmanoma, viskas daroma kuo autentiškiau. Nuo žalvarinėm adatom siūtų marškinių iš rankom austo lino iki pietų troškinio iš autentiškų tam laikotarpiui produktų.

8. Kokiais būdais viešinate savo veiklą?

Skelbiame apie savo dalyvavimą festivaliuose ir rengiamas stovyklas internete, festivalių metu bendraujame su žiūrovais.

9. Kaip manote ar Jūsų veiklą galima sieti su istorinio turizmo populiarinimu šalyje?

Manau, kad iš dalies galima, nes mes dalyvaujame festivaliuose, kurie vyksta istorinėse vietovėse ir pritraukia minias turistų.

10. Kokiuose renginiuose dažniausiai dalyvaujate?

„Gyvosios archeologijos dienos Kernavėje“, „Apuolė 854“, „Kiruvere Muinaslaager“, „Wolin Jomsborg Vineta festival“, „The Vikings and the Vends“. Taip pat įvairiose miesto šventėse, jaunimo stovyklose.

11. Su kokiais sunkumais susiduriate dalyvaujant renginiuose?

Su žmonių neišprusimu. Tenka ilgai ir nuobodžiai pasakoti žmonėms įvairius istorinius ir archeologinius dalykus, paneigti susiformavusius mitus. Na ir dar vasaros karštis būnant šarvuose žudo ☺

12. Kaip vertinate šalyje pristatomas istorijos inscenizavimo programas?

Visas tokias programas vertiname labai teigiamai, nes jaučiamas jų poreikis, šviečiama visuomenė.

13. Ką reikėtų keisti norint dar labiau išpopuliarinti?

Valdžios požiūrį į tai. Nieko vertiems projektams iššvaistomi šimtai tūkstančių, tuo tarpu viduramžių festivaliai kartais turi tenkintis keliais tūkstančiais litų.

14. Ar bendradarbiaujate su kitomis panašia veikla užsiimančiomis organizacijomis?

Žinoma. Bendraujame su visais Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje veikiančiais klubais, keletu klubų iš Lenkijos, Rusijos ir Baltarusijos. Taip pat bendradarbiaujame su muziejais ir visuomeninėmis organizacijomis, kurios organizuoja panašaus pobūdžio renginius.

15. Jūsų nuomone riterių brolijų ir gyvosios istorijos klubų pasirodymai pilyse, dvaruose, žymesnių mūšių vietose minint sukaktis skatina turistų apsilankymus šiose vietovėse?

Žinoma. Kiekvienas renginys su viduramžių amatais ir karybos pasirodymais sutraukia minias žiūrovų. Dažnai tai būna akstinas apsilankyti tose istorinėse vietovėse.

p. Vykintas Motuzas. Gyvosios istorijos klubo „Kovarnis“ atstovas

1. Kas paskatino įkurti Jūsų klubą ar broliją?

Bendraminčių atsiradimas

2. Ar daug dažnai turite norinčių prisijungti?

Mūsų reikalavimus atitinkančių naujokų skaičius apytikriai yra 0,5 žmogaus per metus

3. Kokių socialinių grupių atstovų dažniausiai nori prisijungti?

Negalėčiau išskirti konkrečios grupės, žmonės gerbiantys protėvius, Lengviau išvardinti visus narių užsiėmimus ir amžių.

4. Ar tai yra Jūsų pagrindinis užsiėmimas ar hobi? J

Jei klausiate ar mes iš to gyvename, tai Ne, bet mes tuo gyvename.

5. Kas Jus konsultuoja karybos, aprangos, kovų ir kitais organizaciniais klausimais?

Profesionalių archeologų, antropologų, istorikų darbai, asmeniniai ieškojimai ir praktinė patirtis, įvairių šakų sportininkai.

6. Kur ieškote Jums reikiamos informacijos?

Naudojamės visomis žmonijos civilizacijos teikiamomis galimybėmis.

7. Kokią vietą Jūsų veikloje užima autentika?

Materialinės kultūros rekonstrukcijoje siekiame tobulybės. Dvasinės kultūros autentika egzistencinis-filosofinis klausimas.

8. Kokiais būdais viešinate savo veiklą?

Stengiamės kad mūsų atlikti darbai kalbėtų už mus.

9. Kaip manote ar Jūsų veiklą galima sieti su istorinio turizmo populiarinimu šalyje?

Mūsų žemė mus stipriai riša su protėvių kultūra, todėl stengiamės atkreipti paprastų žmonių dėmesį į protėvių paliktus ženklus joje, juos pažinti gerbti ir lankyti.

10. Kokiuose renginiuose dažniausiai dalyvaujate?

Renginiuose, kuriuos patys organizuojame, mažų miestelių šventėse, mokyklų organizuojamuose renginiuose, nekomerciniuose daugiau su švietimu susijusiuose renginiuose.

11. Su kokiais sunkumais susiduriate dalyvaudami renginiuose?

Dažniausiai sunkumai susiję su transportu.

12. Kaip vertinate šalyje pristatomas istorijos inscenizavimo programas?

Provincijoje dažnai tokias programas vykdo diletantai, bet nuoširdūs. O Didžiuose miestuose dažnai įsimaišo kokie nors lobistai ir projektinių pinigų švaistytojai, kuriems pati idėja nelabai svarbi. Nelabai suprantu ką reiškia „inscenizavimo programos“?

13. Ką reiktų keisti norint dar labiau išpopuliarinti?

Gal būt reiktų įtraukti į organizavimą patyrusius žmones iš pačių rekonstrukcijos klubų.

14. Ar bendradarbiaujate su kitomis panašia veikla užsiimančiomis organizacijomis?

Be abejo, vienas lauke ne karys, istorinės rekonstrukcijos klubai Lietuvoje labai vieningi ir visad palaikome vienas kito iniciatyvas.

15. Jūsų nuomone riterių brolių ir gyvosios istorijos klubų pasirodymai pilyse, dvaruose, žymesnių mūšių vietose minint sukaktis skatina turistų apsilankymus šiose vietovėse?

Be abejonės.

16. Ar teko pasirodyti užsienio šalyse ir pristatyti savo veiklą?

Tai darome pastoviai.

17. Jei galite palyginkite užsienio šalių istorijos inscenizavimo programas: privalumai ir trūkumai?

Privalumai yra tie, kad mes dar neturime nei vieno Skanseno tipo muziejaus –tai muziejų tipas, kai atstatoma senovinė gyvenvietė ir joje ištysai gyvena žmonės tos gyvenvietės laikmečiu. Lenkijoje, Skandinavijoje tai jau seniai propaguojama. Trūkumai-pradedama prastėti rekonstrukcijos lygis, daug kas daroma tik butaforiškai.

INFORMACIJA APIE RITERIŲ BROLIJAS, GYVOSIOS ISTORIJOS KLUBUS LIETUVOJE

• Riterių brolija „Šiaurės šventyklos ordinas“ Vilniaus komandorija

Aprašas	Brolija įsikūrusi 2006 m. aktyviai dalyvauja su viduramžių rekonstrukcija susijusioje veikloje.
Rekonstrukcija	Klubo tikslas – rekonstruoti Tamplierių ordiną. Didžiausias dėmesys skiriamas tamplierių aprangos ir ginkluotės atkūrimui, ordino istorijos studijoms
Veikla	Ši riterių brolija save įvardija kaip gyvosios istorijos ir karybos klubą, vienijantį Vakarų Europos Viduramžių, ypač XIII a. istorija, besidominčius žmones. Dalyvauja masinėse treniruotėse, turnyruose, viduramžių festivaliuose. Klube taip pat aktyvią veiklą vykdo merginos, kurios gilinasi į viduramžių muzikos, šokio menus, rūbus, senovės Europos kultūrą.
Paslaugos	Patys gamina tamplierių ordino karių šarvus, ginklus, aprangą bei apavą. Gamina įrangą, ginklus, sarvu detales, užsiima drabuziu siuvimu ne tik sau, bet ir kitiems besidominantiems. Brolija yra taip pat dalyvauja ir kituose renginiuose, šventėse, susitikimuose pagal individualų užsakymą.

Šaltinis: www.tamplieriai.lt [žiūrėta 2008.11.29].

• Riterių brolija „Šiaurės šventyklos ordinas“ Klaipėdos komandorija

Aprašas	Veikia kaip gretutinė riterių brolija „Šiaurės šventyklos ordinas“ Vilniaus komandorijos atšaka.
Rekonstrukcija	Rekonstruoja – Tamplierių ordiną
Veikla	Didžiausias dėmesys skiriamas treniruotėms: mokomasi viduramžių kalavijų kovos technikos, kovojamas poroje arba vienas prieš vieną, dvirankiu arba vienarankiu kalaviju. Kaunamasi masinėse kovose bei turnyruose. Taip pat atkirą veiklą vykdo lankinkai bei merginos, šokančios viduramžių šokius.
Paslaugos	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspozicijos demonstravimas (1 val.) <p>XIII a. kostiumų ir inventoriaus demonstravimas, ginkluotės bei jų naudojimo technikos supažindinimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šaudymo iš lanko programa (2 - 4 val.) <p>Individuliai pageidavimu įrengiami taikiniai, strėlių gaudytuvai. Organizuojamos šaudymo varžybos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riterių kovos (2 val.) <p>Programa apima 4 riterių ir damų pasirodymą. Mini dramos suorganizavimas, kuris baugiasi ginklų susirėmimu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentas <p>Programa skirta daugiau vyrams. Dalyviams įteikiami riterio šarvai, ginkluotė bei sudaroma galimybė susikauti su pasirinktu priešininku. Teikiamos trys kovos.</p> <p>Galimas varžybų organizavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šokiai <p>Dalyvauja keturios damos, kurios atlieka 13 – 14 amžiaus šokius, kurių metu įtraukiami ir dalyviai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pamokos <p>Gyvosios istorijos pamokos mokiniams, kurios apima periodą nuo Klaipėdos miesto įkūrimo iki Žalgirio mūšio. Šalia istorinės medžiagos pateikiami rūbų bei ginkluotės pavyzdžiai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riteriška salvė <p>Ši programa skirta vestuviniams sveikinimams. 6 riterių ir damų arka pasitinka jaunuosius žiedlapius ir skydų žvanguinimu: damos sveikina šokiu, tuo tarpu riteriai kaunasi, siekdami išsiaiškinti kas šeimoje turės pirmenybę ir valdžią. Taip pat vyksta piršlio gaudymas ir egzekucija, o brolijas žolininkas pagamins „piršlio kraujo“ gėrimą.</p>

Šaltinis: www.karalyste.lt [žiūrėta 2008.11.29].

• **Riterių brolija „Viduramžių pasiutiniai“**

Aprašas	Riterių brolijos veikla skaičiuojama nuo 2004 m.
Rekonstrukcija	Siekia atkurti XIV – XV a. Lietuvos ir Vakarų Europos riterių, karių ir amatininkų gyvenimą bei papročius.
Veikla	Daiktų, drabužių, šarvų, amatų atkūrimas, pilių ir mūšių vietų, karybos bei riterių turnyrų rekonstrukcija, viduramžių kultūros švietimas bei propagavimas. Nuolat bendradarbiaujama su istorikais, archeologais, naudojamos įvairios literatūra siekiant kuo tiksliau atkurti XIV – XV a. Lietuvos ir Europos viduramžių kultūrinį kontekstą. „viduramžių pasiutiniai“ jau kelerius metus sėkmingai organizuoja viduramžių šventes Trakų Pusiasalio pilyje, bene vienas aktyviausių klubų pagal dalyvavimą įvairiose šventėse, festivaliuose tiek Lietuvoje, tiek užsienio šalyse. Kartu su Trakų muziejumi kasmet organizuoja viduramžių šventes. Amatininkai gamina ir pardavinėja savo gaminius, savo meną demonstruoja riterių brolijos ir lankinka, kurie jau tapo neatsiejama švečių dalimi. Kulminacija – mūšiai, kurių metu nors nedidelės susigrūmimo viduramžišką kariuomenę. Vakarinėje dalyje savo programą pristato fakyrų. Šventėje dalyvauja ne tik Lietuvos, bet ir užsienio klubai bei brolijos.
Paslaugos	<p>„Viduramžių pasiutiniai“ išsiskiria tuo, jog brolijoje kiekvienas grupė atstovaujanti viduramžių gyvenimo veidams iš epizodų teikia atskiras programas.</p> <p><i>Riteriai- organozuojami riterių pasirodymai, kurių metu stengiamasi supažindinti ne tik riterių turnyras, bet ir specialios scenos iš riterių gyvenimo, dvikovas, masines kautynes. Galimi individualūs pagal specialius užsakymus scenarijai ir jų įgyvendinimas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Riterių turnyras (15 -20 min) <p>4 riterių turnyras, kurį komentuoja heroldas (galima rusų ir anglų kalbomis). Riteriai ginkluoti autentiška XIV – XV a. ginkluote, šarvuote, kiekvienas riteris vilki savo heraldinius simbolius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riterių brolijų kovos (20 – 25 min) <p>2 riterių ordinų (vieną ordiną sudaro 3 riteriai) turnyrinės kovos, kurioms teisėjauja heroldas (anglų ir rusų kalbomis taip pat gali).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masinės riterių kovos (30 – 40 min) <p>10 žmonių programa, kurios metu vaidinamos specialios scenos iš viduramžių gyvenimo, kurias komentuoja heroldas (anglų ir rusų kalbomis), programoje naudojamos ir rankinės patrankos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sargyba (trukmė pagal pageidavimą) <p>2 riteriai stovi sargyboje.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pagal individualų pageidavimą rengia specialius pasirodymus, dalyvauja projektuose, filmavimuose ir pan. <p><i>Raitelių pasirodymas – brolija atkuria dvi XIV a. vidurio II pusės raitininkijos kryptis.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sunkiuosius riterius, galinčius pralaužti skydų sieną. • Vikriuosius raitus lankininkus, galinčius pasirodyti, iššauti ir vėl staiga pranykti. <p><i>Fakyrų – istorijos, muzikos ir ugnies šou.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Inferno <p>Fakyrų judesiai šokio ritmu degančiose grandinėse ir vėduoklėse atskleidžiama ugnies grožį.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ugnies sutramdymas <p>Liepsnojančios grandinės, ugnies kamuoliai, degantys aukurai, ugnies „lietūs“, šokiai su degančiomis vėduoklėmis ir lazdomis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liepsnojantis ritmas <p>Profesionalių fakyrų atliekamas ugnies šou pagal ritmingą ir modernią muziką. Šokiai su liepsnojančiomis grandinėmis, lazdomis, ugnies pūtikais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Efektai ir specialūs užsakymai <p>Renginio ir ugnies šou apipavidalinimui pastomi aukurai arba liepsnojančios skulptūros, kurios būna įvairių dydžių ir formų.</p> <p><i>Senovinių šokių programos</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pilies menėje (15 – 20 min). <p>4 šokėjai pademonstruos XIV – XV a. šokius, o dar du 2 šokius išmokys šokti žiūrovus. Kiekvienas šokis tarsi atskira viduramžiško gyvenimo miniatiūra. Šokiai</p>

	<p>šokami skambant to laikmečio muzikai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šokio istorija (30 – 40 min) <p>6 – 7 šokėjai pademonstruos septynis – aštuonis XIV – XV a. būdingus šokius. Tai ir piligrimų, valstiečių išimylejų kančių šokiai, kurie pasakos viduramžio žmogaus kasdienybę. Pasirodymo metu šokius komentuoja vedantieji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Specialūs užsakymai ir projektai <p>Dalyvauja edukaciniuose projektuose moksleiviams, kurių metu vyksta supažindinimas su šokio istorija, viduramžių kultūrą. Pagal individualų poreikį gali būti pristatoma šokių programa.</p> <p><i>Lankininkų pasirodymai- „Viduramžių pasiutinių“ tikslas atkurti ir populiarinti senovinio tipo šaudymą iš tradiciniais lankais.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Lankininkų pasirodymas (10 – 15 min) <p>3 lankininkai dėvintys autentiškus drabužius, ilgais viduramžiškais lankais į dangų išauna degančias strėles.</p> <p><i>Šaudymo pramogos –šaudykla yra įrengta Trakų salos pilyje, kur galima išbadyti žemiau išvardytas šaudymo pramogas. Tuo tarpu Klimkynėje įrengta trasa, kur su lankais, arbaletais gali pasinerti į tikrą medžioklę, nors ir su trimačiais žvėrimis, kurie yra natūralaus dydžio, realistiški, trimačiai, pagaminti iš korėtos gumos. Galima inventorius nuoma.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Šaudymas iš lanko <p>Tradiciniais, sportiniais bei skriemuliniiais lankais vyksta šaudymai. Tradiciniai lankai atspindi viduramžių laikotarpį. Šaudoma be taikiklių, taikantis pagal strėlę arba intuityviai. Sportiniai lankai – tai šiuolaikiniai lankai. Skriemuliniai lankai – moderniausi lankai, kur šaudoma naudojantis taikikliu ir templės paleidėju. Šioje programoje naudojami dvejų tipų taikikliai: sportiniai, skirti ne tik pramogoms, bet ir varžyboms bei taikiniai su žvėrių atvaizdais – skirti pramogai bei medžioklės imitavimui. Taip galimos varžybos su fantais, šaudant į balionus ir kitus taikinius, pagal pageidavimą. Šaudymo standai yra trijų tų: sportiniai, šaudiniai (naudoti viduramžiais) ir natūralaus dydžio žvėrys, trimačiai pagaminti iš korėtos gumos. Galimas varžybų ir pramoginio šaudymo organizavimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šaudymas iš arbaletos <p>Šaudyti gali ir vaikai, nes naudojama nesudėtinga šaudymo technika. Šaudoma į sportinio tipo stendus, arba natūralaus dydžio korėtos gumos žvėris. Organizuojamos sportinis varžybos, varžybos su fantais ir medžioklę imituojančios varžybos. Taip medžioklė gali būti suorganizuojama miške įrengtoje trasoje, kur medžiojama grupėmis einant nuo taikinio prie taikinio, šaudant į skirtingus žvėrių atvaizdus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šaudymas iš timpų <p>Šaudoma į puodines pamautas ant specialių stovų.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kirvių, iečių mėtymas <p>Svaidomieji kriviai ir ietys mėtomos į specialiai įrengtus medinius stendus. Organizuoja pramoginius mėtymus ir varžybas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šaudymas iš pneumatinių ginklų <p>Naudotis šiais ginklais galie tiek vaikai, tiek suaugę. Naudojami dvejopi tirai: surenkamas – naudojamas uždaroje patalpose it mobilus tiras, naudojamas lauko sąlygomis. Galimas pramoginis ir varžybinis šaudymas.</p> <p><i>„Viduramžių pasiutiniai“ teikia ir renginių organizatoriaus paslaugas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Viduramžiška puota – riterių kovų, tarnų ir šokėjų programa. <p>Istoriniai kostiumai, vaišės, ugnimi spjaudantys fakyrai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kelionė į viduramžių miestą – ekskursija, kurios metu siūloma unikali galimybė pasivaikščioti vietomis, kur kadaise stovėjo Vilniaus gynybinė siena, senamiesčio gatvėmis einat matysite gyvą viduramžių Vilniaus istoriją. • Karališkos piršlybos – riterių turnyrai dėl damos, šaudymo iš lankų varžybos, kariatės. • Karališkos vestuvės – patrankų šūviams aidint riteriai renkasi į jaunųjų garbei surengtą turnyrą, kurį pradeda vėjo nunešta šilko nosinaitė. <p>Juokdariai, fakyrai, muzikantai, šokėjai kvies į karališkas vestuves.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taip pat nuomoja autentiškus viduramžių rūbus kino filmams, Teminiam vakarams, iškilmėms bei prezentacijoms. <p><i>Pasirodymai su patrankų elementais</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pagal individualų pageidavimą galima pasirodymas su patrankomis. Viduramžišką šarvuotę vilkintys artileristai iššaus iš XV a. patrankos švenčių atidarymo ir uždarymo proga.
--	---

	<p>„Viduramžių pasiutiniai“ taip pat rengia kultūrinius, edukacinius projektus, kurių tikslas savo veiklą pristatyti visuomenei bei skatinti istorijos pažinimą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pagal individulų pageidavimą gali pateikti parodinę ekspoziciją, kurią sudaro viduramžių ginklų ir šarvų kopijų ekspozicija. Eksponuojami šaltieji ir svaidomieji ginklai bei visų tipų šarvuotė. Parodą papildyti gali 1 val.trukmės seminaru tema „Viduramžių karyba“. • Taip pat „Viduramžių pasiutiniai“ siūlo prisiminti gausybę viduramžiškų žaidimų, kurie skirti tiek suaugusiems, tiek vaikams. <p>Norintiems įsigyti viduramžiškos atributikos brolija siūlo plačią lankų, strėlių, aksesuarų, taikinių, aprangos, skydų bei grandinių šarvų įvairovę.</p>
--	--

Šaltinis: www.vidurmaziai.lt [žiūrėta 2008.11.29].

• Riterių brolija „Dimicatio sacra“

Aprašas	2001 m. įsikūrus gyvosios istorijos klubui „Kovarnis“ du jo nariai linkusieji į Vakarų Europos karybos rekonstravimą įkūrė atskirą sekciją riterių brolija „Dimicatio sacra“.
Rekonstrukcija	Rekonstruojami brandžiųjų viduramžių laikotarpis.
Veikla	Istorinės medžiagos kaupimas, drabužių suviumas, šarvuotės pirkimas. Dalyvauja viduramžių šventėse. Filmavosi dokumentiniame filme apie Saulės mūšį.
Paslaugos	-

Šaltinis: www.kovarnis.lt/Dimicatio/Centrine.htm [žiūrėta 2008.11.29].

• Riterių brolija „Memelio (Klaipėdos) Livonijos ordinas“

Aprašas	-
Rekonstrukcija	-
Veikla	-
Paslaugos	-

Šaltinis: <http://www.livordin.debesys.lt/> [žiūrėta 2008.11.29].

• Kauno karo istorijos klubas „Ordo domus Sanctae Mariae Teutonicorum“

Aprašas	2004 m. išsiplėtus „Kauno karo istorijos klubui“ buvo įkurtas „Viduramžių skyrius“
Rekonstrukcija	XIV – XV a.
Veikla	Pagrindinis uždavinys atkurti Teutonų ordino ir Lietuvos didžiosios kunigaikštystės ginkluotę, šarvuotę ir tarpusavio kovų naudotą taktiką. Tam įgyvendinti nuolat vyksta treniruotės, įsigyjama arba pačių gaminam ginkluotė. Brolija dalyvauja įvairiuose renginiuose, kur demontruoja kovas karo kirviais ir kardais.
Paslaugos	-

Šaltinis: <http://kalavijas.lt/> [žiūrėta 2009.06.27].

• Kovinis - istorinis klubas „Antikos karys“

Aprašas	2000 m. įkurtas klubas „Antikos karys“ – tai sportinis – kovinis klubas su istorine pakraipa.
Rekonstrukcija	-
Veikla	Gamina viduramžišką šarvuotę nuomai ir pardavimui. Mokoma svaidymo iš įvairių viduramžių ginklų: peilių, iečių, kirvių, smigių bei šaudymą iš lanko bei istorinio fechtavimo programos. Dalyvauja įvairiose šventėse, renginiuose, privačiuose vakarėliuose, filmuojais kine, organizuoja pasirodymus su žirgais. Praktikuoja šokių su kardais, kaskadininkų triukų bei riterių kovų programos.
Paslaugos	<ul style="list-style-type: none"> • Riterių pasirodymas <p>Kovinės ekipuotės pristatymas, kalavijų ir kardų valdymo menas vilkint pilną šarvuotę, ekstremalūs pasirodymai su pilna ginkluote ir šarvuote, masinės kovos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ugnies misterija (20 min.) <p>Šou su ugnimi – virtuoziškas daiktų sukimas, akrobatiniai triukai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žigų nuoma ir pramogos <p>Jodinėjimo paslaugos, riterių kovos ant žirgų, kaskadininkų triukai su žirgais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fotosesijos su viduramžių šarvais ir ginklais. • Garbės sargybos paslaugos (1 – 2 val.) <p>Viduramžių sargyba,, damos garbei – riterių tunyros surengimas, skydų ir tunikų</p>

	dėvėjimas su individualiu kerbus ar emblema pagal užsakymą. <ul style="list-style-type: none"> • Riterių kovos (20 min.) Dalyvauja 6 asmenys ir heroldas. Kovoja pilnoje kovinėje ekipuotėje. Kovos vyksta su skirtingais ginklais: kalavijais, kardais, dvirankiais kalavijais, kirviais, ragotinėmis ir t.t.
--	---

Šaltinis: <http://antikoskarys.puslapiai.lt/> [žiūrėta 2008.11.29].

• **Gyvosios istorijos klubas „Utgardas“**

Aprašas	„Utgardas“ veiklą pradėjo 2005 m.
Rekonstrukcija	Rekonstruoja IX – XI a. Skandinavijos vikingus. Nuo 2008 metų dalis klubo narių pajuto protėvių šauksmą ir pradėjo baltų genčių rekonstrukciją. Tačiau pagrindinė klubo kryptis liko ta pati – skandinavijos vikingų rekonstrukcija.
Veikla	Aprangos, Buities daiktų, šarvų, ginklų rekonstravimas. Klubas dažnai dalyvauja Lietuvoje ir kaimyninėse šalyse rengiamose viduramžių šventėse, gyvosios archeologijos festivaliuose, stovyklose ir stengiasi supažindinti visuomenę su gyvąja istorija, viduramžių karyba, gyvenimo būdu. Klubo nariai rengia žygius, idant pajusti traukiančių karių į mūšį našta. Žaidžia senovinius žaidimus, šoka šokius, archajiškas dainas dainuoja.
Paslaugos	Vikngų kovų meno mokymas, rankdarbių ir amatininkų gaminių populiarinimas ir gamyba.

Šaltinis: <http://www.utgardas.lt> [žiūrėta 2008.11.29].

• **Gyvosios istorijos klubas „Varingis“**

Aprašas	Klubo istorijos pradžia laikomi 2003 m.
Rekonstrukcija	X – XIII a. baltų genčių karybą ir gyvenimą.
Veikla	Be materialinės kultūros – rūbų, ginklų, papuošalų, buities daiktų, domimasi ir protėvių dvasien kultūra, tradicijomis, tikėjimais, dainomis. Aktyviai dalyvauja įvairiose šventėse, festivaliuose ir kituose renginiuose.
Paslaugos	-

Šaltinis <http://www.varingis.lt> [žiūrėta 2008.11.29].

• **Gyvosios istorijos klubas „Kovarnis“**

Aprašas	2001 m. įsikūręs gyvosios istorijos klubas „Kovarnis“ siekia pažinti ir kitus supažindinti su baltų genčių gyvenimu.
Rekonstrukcija	Rekonstruojami VII – XIII a.
Veikla	Drabužių, buities ir kitų daiktų, ginklų, šarvų rekonstravimas. Aktyviai dalyvauja renginiuose, festivaliuose. Taip pat skaito paskaitas. Pirmą kartą kartu su „Vilkatlakiais“ suorganizavimo viduramžių karybos festivalį „Apuolė 854“, kuris tapo jau tradiciniu.
Paslaugos	Baltų kultūros ir gyvenimo propagavimas jaunimo tarpe. Senosios karybos ir išgyvenimo stovyklos. Senųjų amatų ir ekologinės gyvenimo propagavimas.

Šaltinis: www.kovarnis.lt [žiūrėta 2008.11.29].

• **Senovės baltų kovų brolija „Vilkatlakiai“**

Aprašas	Brolijos steigimo idėja kilo dar 1996 m. minint Saulės mūšio 760 –ąsias metines. 2001 m. oficialiai buvo įkurta „Vilkatlakių“ brolija.
Rekonstrukcija	Rekonstruojamas vidurinis ir vėlyvasis geležies amžiai (V – VIII a.).
Veikla	Rubų, papuošalų, įrankių, ginklų, buities atkūrimas. Organizuojamos ilgalaikės stovyklos ir žygiai. Nuolat vyksta treniruotės siekiant atkurti Baltų kovos meną, kovinę taktiką. Pirmą kartą kartu su „Vilkatlakiais“ suorganizavimo viduramžių karybos festivalį „Apuolė 854“, kuris tapo jau tradiciniu. Taip pat aktyviai dalyvauja pasirodymuose miestų, muziejų švenčių metu, filmuojais filmuose, kaunasi mūšių

	inscenizacijose.
Paslaugos	Organizuoja paskaitas, konferencijas, pasrodymys, demontruoja protėvių kovas, karo dainas.

Šaltinis: <http://www.vilkatlakai.lt/> [žiūrėta 2009.07.11].

• **Senovės baltų draugovė „Karionys“**

Aprašas	Senovės baltų draugovė "Karionys" įkurta 2004 m. Karionių draugovė hierarchinė, luominė, suskirstyta į tris pakopas: karionys- aukščiausia pakopa, kariauninkų luomas, draugovės pagrindas, pilionys- laisvųjų žmonių- karių ir amatininkų luomas, šeimynykštšiai- priklausomi draugovės nariai.
Rekonstrukcija	Rekonstruojamo laikotarpio pradžia pasirinktas vidurinysis geležies amžius (V- VIII a.) tuo metu baltai pradeda įvairuoti, suskyla į daugiau genčių. O laikotarpio pabaigai pasirinkta Kęstutčio – paskutiniojo, baltus valdžiusio valdovo pagonio, mirties data- 1382 m.
Veikla	Draugovės tikslas atkurti mūsų protėvių gyvenimą, nuo pat gimties iki paskutinės šventės po šiuo dangumi. Dalyvauja festivaliuose, šventėse. Organizuoja žygius, dalyvaujame viešuose ir ne tik, renginiuose.
Paslaugos	Siūlo įsigyti įvairių odos dirbinių iš kietos lietuviško jaučio odos (3-3.5mm storio), siuvami vaškuotais lininiais siūlais. Skylės bedamos yla ir plaktuku. Patys krepšeliai nėra visiškai tikslios rekonstrukcijos. Užsegimai taip pat improvizuoti, tačiau vietoj metalo naudojami raginiai, kauliniai bei odiniai užsegimai.

Šaltinis <http://www.karionys.lt> [žiūrėta 2009.06.28].

ANKETA VALSTYBINIO TURIZMO DEPARTAMENTO ATSTOVUI p. KĘSTUČIUI ŠETKUI

Gerbiamas p. Kęstuti Šetkau, prašome Jus užpildyti šioje anketoje pateiktus klausimus. Šios anketos duomenys bus panaudoti Mykolo Romerio universiteto tarptautinio turizmo administravimo specialybės studentės Ingutės Rukaitės magistro baigiamojo darbo (tema: Istorinio turizmo plėtros galimybės Lietuvoje), tyrimui atlikti.

1. Kokias Lietuvos turizmo rinkoje išskiriate turizmo rūšys?
.....
2. Kokios Jūsų nuomone populiariausios turizmo rūšys vietinio ir atvykstamojo turizmo tarpe?
.....
3. Ar išskiriate istorinį turizmą kaip kultūrinio turizmo porūšį?
.....
4. Kaip vertinate istorinio turizmo situaciją šalyje?
.....
5. Jūsų nuomone istorinės aplinkos panaudojimas turizme paskatintų vietinio ir atvykstamojo turizmo plėtrą?
.....
6. Ką Jūsų siūlytumėte keisti istorinio turizmo sektoriuje?
.....
7. Jūsų nuomone ar viduramžių tematikos renginiai skatina istorinio turizmo populiarinimą šalyje?
.....
8. Kokios Jūsų manymu turistinės atrakcijos turėtų būti teikiamos viduramžių tematikos renginiuose, siekiant pritraukti lankytojus/turistus?
.....
9. Kaip vertinate Lietuvos pilių pasirengimą teikti turistines paslaugas?
.....
10. Ką šiuose objektuose reikėtų keisti norint pateikti juos kaip patrauklias turistines vietas?
.....

Dėkoju už bendradarbiavimą

p. KĘSTUČIO ŠETKAUS ATSAKYMAI Į ANKETOJE PATEIKTUS KLAUSIMUS

1. Kokias Lietuvos turizmo rinkoje išskiriate turizmo rūšys?
Šiuo metu visa Lietuvos turizmo politika sukoncentruota į šias turizmo rūšis - Kultūrinis turizmas, Gydomasis (SPA turizmas), Kaimo turizmas, Dalykinis turizmas.
2. Kokios Jūsų nuomone populiariausios turizmo rūšys vietinio ir atvykstamojo turizmo tarpe?
Vietinio turizmo – Laisvalaikio ir pramogų, Gydomasis (SPA turizmas), Kaimo turizmas.
Atvykstamojo – Pažintinis kultūrinis turizmas, Gydomasis (SPA turizmas).
3. Ar išskiriate istorinį turizmą kaip kultūrinio turizmo porūšį?
Aš taip, Turizmo departamentas – ne.
4. Kaip vertinate istorinio turizmo situaciją šalyje?
Manau Lietuvoje dar nesusiformavusi istorinio turizmo tradicija ir samprata, nors dauguma atvykusiųjų turistų kaip tik ir yra istoriniai turistai.
5. Jūsų nuomone istorinės aplinkos panaudojimas turizme paskatintų vietinio ir atvykstamojo turizmo plėtrą?
Be abejonės. Lenkija ir Baltarusija tą jau seniai naudoja.
6. Ką Jūsų siūlytumėte keisti istorinio turizmo sektoriuje?
Įtraukti daugiau atraktyvumo, įtraukti kuo daugiau romantizmo, kgalima būtų kiekvienos užsienio rinkos turistams Lietuvą pateikti per jų istorijos suvokimo prizmę.
7. Jūsų nuomone ar viduramžių tematikos renginiai skatina istorinio turizmo populiarinimą šalyje?
Taip.
8. Kokios Jūsų manymu turistinės atrakcijos turėtų būti teikiamos viduramžių tematikos renginiuose, siekiant pritraukti lankytojus/turistus?
Pirmiausia propaguoti Pagonybės turizmą, kas europiečiams itin įdomu. Tai pat su viduramžių laikais susijusios ceremonijos – karūnavimai, pokyliai ir t.t.
9. Kaip vertinate Lietuvos pilių pasirengimą teikti turistines paslaugas?
Vertnu labai neigiamai.
10. Ką šiuose objektuose reikėtų keisti norint pateikti juos kaip patrauklias turistines vietas?
Su 10 pilių, iš kurių pusę nepritaikytos lankymui daug ką nenuveiksi... reiktų istoriniame turizme labiau akcentuoti ne išlikusias pilis, o senuosius dvarus, piliakalnius ir kitas vietas.

8 PRIEDAS**UŽKLAUSIMAS DĖL JŪSŲ REGIONE ESANČIŲ PILIŲ LANKOMUMO STATISTIKOS
KAUNO, VILNIAUS, TRAKŲ, JURBARKO, KLAIPĖDOS, TAURAGĖS IR BIRŽŲ TIC**

Gerbiami specialistai, prašome Jus pateikti statistinius duomenis apie Jūsų regione, esančių pilių lankomumo srautus per pastaruosius kelerius metus. Šie statistiniai duomenys bus panaudoti Mykolo Romerio universiteto tarptautinio turizmo administravimo specialybės studentės Ingutės Rukaitės magistro baigiamojo darbo (tema: Istorinio turizmo plėtros galimybės Lietuvoje), tyrimui atlikti.

Dėkoju už bendradarbiavimą

TRAKŲ, JURBARKO IR BIRŽŲ TIC PATEIKTA LANKOMUMO STATISTIKA

- **Trakų turizmo informacijos centras**

Salos pilis

Metai	Lankytojų skaičius	+ / - lyginant su ankstesniais metais (%)
1996	168006	-
1997	170423	+1,4
1998	172455	+1,2
1999	162434	-5,8
2000	165621	+2,0
2001	223077	+34,7
2002	197519	-12,9
2003	202345	+2,4
2004	276356	+36,6 Lietuvai tapus ES nare, turistų srautai visoje Lietuvoje ženkliai išaugo
2005	306032	+10,7
2006	319270	+4,3
2007	344890	+8,0
2008	356 000	

Pusialio – per tas dvi dienas pie 10.000

- **Jurbarko turizmo informacijos centras**

Panemunės pilis: 2006 m. apie 12 tūkst. lankytojų;
2007 m. apie 19 tūkst. lankytojų;
2008 m. beveik 20 tūkst. lankytojų.

Raudonės pilis: 2006 m. apie 15 tūkst. lankytojų;
2007 m. apie 12 tūkst. lankytojų;
2008 m. apie 15 tūkst lankytojų.

- **Biržų turizmo informacijos centras**

2006 m. - 21,6 tūkst., 2007 m. - 35,3 tūkst., 2008 m. - 42,1 tūkst.

10 PRIEDAS**INTERVIU KLAUSIMAI PARENGTI SPECIALIAI p. ANDRUI ŽIURAIŠKUI (KAUNO VALSTYBINIO LĖLIŲ TEATRO REŽISIERIUS IR AKTORIUS; „HANSA DIENOS“ KAUNE VIENAS IŠ ORGANIZATORIŲ)**

1. Kas paskatino organizuoti „Hansa dienos“ Kaune šventę?
2. Kuo „Hansa dienos“ išsiskiria iš kitų švenčių?
3. Su kokiomis organizacinėmis problemomis dažniausiai susiduriate?
4. Lietuvoje šiuo metu švenčiama per keltas viduramžių tematikos švenčių kaip jas vertinate?
5. Kaip manote ką reikėtų daryti, kad turistai/lankytojai norėtų dar ir dar kartą apsilankyti?
6. Kokią naudą Jūsų nuomone renginiams suteikia gyvosios istorijos rekonstravimas?
7. Kaip vertiate riterių brolijų ir gyvosios istorijos klubų teikiamas programas?
8. Kokia Jūsų manymu yra tinkamiausia erdvė istorinės tematikos renginiams organizuoti?
9. Jūsų nuomone ar istorinės aplinkos panaudojimas turizme skatina ar vietinį ar ir atvykstantį turizmą?

INTERVIU SU p. ADRIUMI ŽIURAUSKU IŠKLOTINĖ

1. I. R. Kas paskatino organizuoti „Hansa dienos“ Kaune šventę?

A. Ž. Visiškai turbūt neįdomiai atsakysiu. Buvau pasamdytas privačiai, buvau pasamdytas kaip režisierius, o paskui jau įsitrauki. Tai tampa savita, brangu ir miela. Tada jau sunku iš ten išeiti. Dabar jau ta šventė yra ir mano ir kitų. Tokia vat sava. Bet pirmas dalykas kaip ten atsidūriau, jau pirmojo šventė buvo suorganizuota be manęs. Jiems ten kažkas nesisekė ir jie nusprendė, jog reikia pasamdyti profesionalų režisierių. Taip įsitraukiau į antrą šventę. Antrą dariau ir trečią, ketvirtą ir penktą. 2011 m. – tarptautinę.

2. I. R. Kuo „Hansa dienos“ išsiskiria iš kitų švenčių?

A. Ž. Tu jau ne pirma klausi šito klausimo. Man lengva į jį atsakyti, todėl, na mes turime normalų istorinį pagrindą. Mes esame tas miestas kuris turim pastatus, mes turim istoriją. Kaunas tiesiog tuo kvėpuoja. Tiesiog reikia prieiti prie pastato senamiestyje ir pažiūrėti galbūt ne į jo stogą, į pamatus. Prisiminti kas čia buvo – ir tu iškart suprasi, kad didžioji senamiesčio dalis buvo vis tik vokiečių pirklių, žydų pirklių, Kauno pirklių kažkos tai miestas. Miestiečių ir pirklių bendradarbiavimas. Tai mums yra labai labai lengva daryti šitą šventę todėl pats pasiskaitai knygoje, metraščiuose ar tai kronikose ir randi faktų, kuriuos tu turi panaudoti. Pavyzdžiui šiems mes darėme muitinę Hansa šventei ir darėm tuos vartus. Tris skirtingus: vilniečiams, kauniečiams ir vokiečiams. Tai nėra iš piršto laužta tai yra XVI a. metraščiuose parašyta, kad buvo trys skirtingi muito mokesčiai. Pats mažiausias tai Kauno prikliams praktiškai nemokamai, na o vilniečiams ir trakiečiams buvo patys brangiausi mokesčiai. Kauno jau nuo seno su jais konkuravo. Tai yra faktas, kurį tu gali panaudoti žaismingai, interpretuoti ir save pristantant. Toliau tas... Viduramžiai iki šiol Lietuvoje... Iš vis ta senoji kultūra, kuri na sovietų laikais buvo pakankamai gožiama, tik dėlto kad niekas nepradėtų jaustis labai labai vertingas. Todėl yra truputėlį užmiršta Lietuvoje kas tai yra Didžioji kunigaikštystė ir niekas nekultivavo tokių vat švenčių. Nors Europoje tokių švenčių yra į valias. Ispanai kokie - vyksta riterių turnyrai. Prancūzijoje didžiausi riterių turnyrai, turkų mieste Suomijoje, Vokietijoje milžiniškos industrijos va tos viduramžių turizmo. Išvystyta ta veikla. Lietuvoje tai tik prasidėjo prieš kokias dvidešimt metų, tuo pačiu Rusijoje yra tie tų istorinių klubų, Baltarusijoje milžiniški klubai... Tai žinai čia dabar yra tokia banga, kurios dalis aš irgi esu ir man visai dėl to smagu.

3. I. R. Su kokiomis organizacinėmis problemomis dažniausiai susiduriate?

A. Ž. Turbūt viskas dėl finansų susiję. Jeigu turėtum tu tokį biudžetą koks sukasi tavo galvoje, noru padaryti šventę, tu galėtum ne vienas arba ne dviese daryti tą šventę. O tu galėtum samdyti tikrai profesionalius žmones iš vakarų, turinčius praktikos ir tada neužsikrauti sau ant galvos. Elementariai

neturėčiau aš kaip režisierius pats kapoti malkų ir virti studentams valgyt. Neturėčiau aš kaip režisieriu pats savaitę kalti vinių ir statyti kaimą, neturėčiau aš kaip režisierius pats siūti palapinės. Bet viskas iš tų pinigėlių stygiaus. Taip mus remia, tikrai remia Kauno savivaldybė, bet palyginus su tuo kas yra tavo galvoje kiekienais metais turi rezultata, tikimasi, kad šiemet bus geriau. Daugiau, daugiau, daugiau.... Šventė negali mažėti, ji gali tik augti. Kad spaudoje neatsirastų „nu šiemt Hansa buvo nuobodi“. Vadinasi reikia Kadangi mes darom iš principo žmonės Darius Rumšas, aš ir Rima Kubiliūtė, kuri su studentais užsiminėja ir dar Daina, kuri šįmet prisijungus yra mūsų vyr. vadybininkė. Sunku keturiems aprėpti tokią šventę, klaikiai didelę šventę. Sakau kada viskas sudirbta, galėtum pasamdyti, o dabar pinigų nėra – neišeina. Natūralu, kad „Hansa bankas“, kuris jau dabar pasikeitęs pavadinimą, dabar nesuinteresuotas remtis mūsų šventę - jie atsisakė. Toliau kada valstybės priėmėtokiu sprendimus dėl alhogolio reklamos – negali. Indėlis tų, kur „Utena“, „Švyturys“ arba kiti rėmėjai sumažėja. Reiškia pinigėlių stygius, ir elementari patirties stoka. Patirtimi niekas nesidalina – niekas nežino kaip tie riterių turnyrai buvo organizuojami, arba netgi kaip jie organizuojami vakaruose. Niekas nesidalina patirtimi. Nenuoseisi ir nepasakysi, būkit geri aš noriu pas jus baikti kursus organizatorių. Tu tyri pamatyti kaip tai buvo surorganizuota užkulisiuose. Tu gali pamatyti tik produktą, o kaip tai buvo pasiekta, kokių tai reikėjo pastangų tai susiduri darydamas. Tada pamatai iš kur Lietuvoje gauti muzikantų viduramžių ir neturi. Atsiradi dabar nauja grupelė, duok Dieve, kad jie vystysis ir darys kažką. Bet Lietuvoje na nebuvo tos viduramžių muzikos, jeigu taip atvirai. Jeigu latviams labai lengva jiems Livonijos ordinas daug ką atvežė. Natūraliai ir tradicijos šitokios. Autentiškai, bet tuo pačiu metu ir patraukliai. Tų sunkumų yra tikrai visokiausių... Reikai mokėti valdyti savanoris, elementariai darbo patirties trūksta, kaip suvaldyt, kaip pamaitint, koordinacija. Bet sakau, iš principo jei turėtum pinigų tiek, kad na ne tai, kad švaistyti, bet galėtum iš principo pasamdyti žmogų, kuris moka dirbti su 200 savanorių. Žino kaip juos koordinuoti, kaip paskirstyti darbus. Tada galėtum neieškoti rėmėjų malkoms pirkti, arba pasamdytum rangovus, kurie pastatytų viduramžių kaimą.

4. I. R. Lietuvoje šiuo metu švenčiama per keltas viduramžių tematikos švenčių kaip jas vertinate?

A. Ž. Sunku vertinti, todėl, kad aš per savo kitus darbus vieną kartą, prieš kokius tris ar keturis metus esu buvęs Kernavės archeologijos dienose. Kur tikrai mačiau ne tik tą archeologiją, bet ir viduramžių kovas, tuos pačius amatininkus. Ir vieną kartą prieš metus esu buvęs ne Trakų Salos, bet Pilies (Pusiasalio – I.R.). Sunku visiškai vertinti. Ten tos archeologinės dienos turi nuostabią dekoraciją Kernavės piliakalnius ir jos turi savo akcentą į tuos archeologinius kasinėjimus. Ir man tai yra be galo žavu ir aš džiaugiuosi juos lankydamas. Trakų ta šventė, man pasirodė per kukli, kada iš žmonių imami pinigai, jeigu jau taip atvirai... Mes neimam pinigų ir darom šventę. Tai jeigu aš jau sumokėjau pinigus, tai aš noriu gauti ir kažkokias atrakcijas. O tai ką aš mačiau tuos keturis

amatininkus, tą pašaudymą lankų, už kurį papildomai turiu mokėti, nors jau mokėjau už įėjimą. Tai aš pradėdau galvoti už ką tada aš mokėjau. Tai toks būtų priekaištas... Gidėjau, kad vyksta Trakų Salos šventė, ten ir imami pinigai. Bet negaliu vertinti – nemačiau. Apuolėje niekada nebuvo – tame Apuolės festivalyje. Negaliu nieko vertinti, nes kaip nebūtų gaila nesu dalyvavęs.

5. I. R. O užsienyje estate dalyvavęs?

A. Ž. Užsienyje man teko būti Europos atrakcionų parke, kuriame vyksit riterių turnyras kaip po šou. Tiesiog ne visa šventė, bet kaip vienas atrakcionų parku šalia visokiausių sūpynių, restoranų vyksta riterių tunyras. Ir supranti, kad dirba kaskadininkai, kurie gauna milžiniškus pinigus ir daro šou tris-keturis per dieną. Dirba visą vasarą, yra padaryta arena su atsidarančiais liukais, pro kuriuos tu gali joti. Man tai yra iš tikrųjų įspūdinga. Na įsivaizduokim, kad Lietuvoje kaskadininkus aš rasčiau, bet aš neįsivaizduoju kokius pinigus jam turėčiau pasiūlyti, jog jis atsisakytų visų savo kino projektų ir pradėtų daryti kiekvieną dieną daryti man kažkokį renginį. O daryti vienkartinį renginį su kaskadininkais, tai jo kaštai niekada nepasidengtų. Per brangu surežisuoti spektaklį, man per brangu įrengti areną, per brangu būtų išpolti smėliu, kad galėtų arkliai jodinėti. Ir dar buvau šiemt šventėje – Kaltenberge – Kaltenbergo riterių turnyre. Tai jau yra viduramžių kaimas veikiantis pastoviai. Pavyzdžiui kaip Rumšiškės. Įėjimas mokamas, bet viskas yra tik autentika. Jokio elektrinio apšvietimo, yra tik žvakės, laužai, daiktai, kas tik nori. Bet tai šventei jau 30 metų – tam reiškiniui, kaimui ir tu matai tą įdirbį. Vaikštai išsižiojęs ir vis stebiesi, stebiesi... O teko būti dviejuose tarptautinėse Hansa šventėse tai Hansa šventė nėra viduramžių šventė. Hansa tiesiog pati gildija, kurie vienija miestus kadaise priklausė šiai sąjungai. Dabar tai tiesiog kultūriniai ryšiai. Tu matai vokiečius, tau grojantį orkestrėlį, tai nieko bendro su viduramžiais. Viduramžiai užima labai mažą kažkokią dalelę toje šventėje. Sužinai honorarą- dar jis toks nieko, bet kai jis pradeda reikalauti atvykimo, maitinimo ir nakvynės tu paskaičiuoji ir supranti, kad mes dar neturtingai gyvenam. Negalim dar to sau leisti. 2011 m. Per tarptautinę Hansą šventę gal jau ir pasisamdysim.

6. I. R. Kaip manote ką reikėtų daryti, kad turistai/lankytojas norėtų dar ir dar kartą apsilankyti?

A. Ž. Stebinti. Šalia to, kad tu žinai kas buvo gerai tu turi daryti kas buvo gerai, nes žmogus to lauks. Kaip kiaulių lentynes. Dabar nepadaryk kiaulių lenktynių tai visi sakys... Nu tai kur kiaulių lenktynės, kodėl to nėra. Toliau mes turim linčo teismą. Kažkada at kuolo, kažkada kirsdavo ranką, šiemet tepėm degutu. Tai va turi būti visi tie tradiciniai, kurie buvo gerai. Bet, „a kas šiemt bus naujo?“ Mane užmušantis klausimas, bet aš jo sulaukiu kiekvienais metais, kai žurnalistai ima interviu prieš šventę – žinai ko klausia „Kas bus naujo, kuo šių metų šventė skirsis nuo kitų metų šventės? „Sakau „Niekuo, bus tokia pati gera“, bet iš tikrųjų kiekvienais metais, kuo daugiau, kas įdomiau. Tai yra labai labai sunku... Aš kai mokiausi Rusijoje, mano dėstytojas sakydavo „Kuo stebinsim publiką“. Tai va, viskas stebint... Na o apie tai, kad organizuotumas turi būti tiesiog idealūs – natūralu.

Žmogus/lankytojas to nemato, čia tu susiduri: ne vietoj buvo padėtas kibiras, kažkas neatvežė kažko, kažkas liko negrimuotas... paprastas žmogus to nesupranta ir nemato. Tik tu žinai, kad turi būti idealu. Paprastas žmogus ateina ir nu duokit man duonos ir renginių. Dar vienas renginio garantas – geras oras. Tai mums darant renginį kiauylstės dėsnis- jei užpernai verkiau, šiomet – juokiaus.

7. I. R. Kokią naudą Jūsų nuomone renginiams suteikia gyvosios istorijos rekonstravimas?

A. Ž. Labai sudėtingas klausimas. Iš tiesų aš manau, kad reikėtų rekonstruoti adaptuojant patraukliai ir įdomiai. Rekonstruoti būtina, bet patraukliai ir įdomiai. Aš labai dažnai susiduriu su rekontratoriais: jie sako taip nebuvo, reikia daryti taip ir taip. O jei taip yra neįdomu pavyzdžiui. Nu pavyzdžiui na tarkim „indulgencijos buvo prekiaujamos visai kitaip. Čia ką jūs darot taip nebuvo. Niekas indulgencijų nepardavinėjo turgaus aikštėje. Paprastas tūlas pilietis indulegncijos nusipirkti negalėjo. Reikėjo būt kilmingam, reikėjo turėti priėjimą prie dvasininko ir tada jau būtum galėjęs nusipirkti.“ taip, nesiginčinu. Bet tada jas reikia spausdinti lotynų kalba. Tai dar įveskim tą pačią mokesčių sistemą, kiek tai turi kainuoti edekvačiai už nuodėmę. Tai visa tai subyra. Labai dažnai dėl to su rekonstratoriais baruosi. Rekonstruoti yra super, aš džiaugiuosi, kad jie dirba. Dirba didžiulį darbą, kada jie bando sužinoti kaip tas puodas buvo žiedžiamas, kaip tas plaktukas buvo nukalamas, kaip tas kirvukas buvo... Džiaugiuosi, bet tai yra labai gerai istorijos pamokai. Reginiams, renginiams šalia to reikia padaryti šou. Tu nori padaryti spektaklį, kuriame žmogus šypsotusi, juoktusi . Pats žmogus turėtų turėti galimybę pačiupinėt, kad tas plaktukas yra. Turi pridėtinę vertę. Nebeužtenka tik rekonstrukcijos. Nes nuoga rekonstrukcija jina turi savo ribotumą.

8. I. R. Greta turėtų veikti ir komercializmas?

A. Ž. Ne komercializmas. Aš nekalbu apie komercializmą, aš kalbu apie įdomumą. Renginys turi būti įdomus. Pati rekonstrukcija kartais būna neįdomi. Rekontrukcija – įdomu... Ne, tai ne fanatikai. Na tarkim rekontruokim „Žalgirio mūšį“, 600 metų juniliejaus proga. Kažkas pasakys, kad reikia, jog kautynėse šarvai būtų autentiški. Bet ką tūlas žiūrovas matys, stebėdamas kautynes matys iš ko tie marškiniai yra padaryti. Jam rūpi mūšį padaryt, veiksmas yra svarbu. Tai nieko bendra su komercija. Aš kalbu apie tai, jog žiūrovui reikai reginio. Hansa šventė tai ne tik šventė, tai yra ir eskursijos, rekontravimai, žaidimai, bet tai per humoristinę prizmę padaryta. Kai mes sakėm, kad mes rekosntruosim Magdeburgo teismą – sakau gerai, bet kas skaitant norės juoktis. Kam bus labai įdomu kaip teisėjas atsistodavo, kaip teisėjas atsisėdavo, kaip kepurę tiksliai padėdavo. Tada tu turi miniai skaityti paskaitą ir sakyti va žiūrėkit kaip teisėjas pakelia ir padeda kepurę, nes tai buvo tais laikais svarbu. Tačiau niekas nepasižiūrės, niekam tai nebus įdomu.

9. I. R. Kaip vertinate riterių brolijų ir gyvosios istorijos klubų teikiamas programas?

A. Ž. Sunkiai susidūręs, tik su viena susidūręs Trakų brolija „Viduramžių pasiuntiniai“. Matau, kad jie tobulėja, labai tobulėja, netgi galiu pasakyti smarkiai išpopuliarėja ir tampa Lietuvoje monopolininkais. Pakankamai kartais man atrodo, tiesiog tokiais žvėriškais rinkos dėsniais

besivadovaujasi bandydami nukonkuruoti kitus klubus. Labai labai norėčiau tikrai, kad atsirastų dar vienas toks klubas, tada jie galėtų pasitempti. Nes kolkas yra vieninteliai toki dideli, gražūs. Manau, kad tos brolijos dabar pradėjo keistis į gerą pusę. Seniau būdavo jie sako kad negalima to daryti, kito. Dabar jau jie daro kovą, bet teatralizuotą. Seniau jie teisog vienas kitą daužydavo kardais. Kažkiek tai įdomu. Na bet man tai neįdomu kai tiesiog žmonės vienas kitam per galvas tranko. O jau kodėl jie taip daro – nes princesę reikėjo išgelbėti. Reikai to spektaklio. Tai jie jau pajudėjo... Bet jie dar kai kurie bijo pasisamdyti profesionalus, kokius nors šokio. Nors jei bando patys iš interneto, iš kažkokių filmukų, dalyvavimo kituose renginiuose. Rekonstruoja tuos viduramžių šokius ir juos paskui pristatinėja kaip būdami profesionalai. Na kai aš Lietuvoje žiūriu į tuos viduramžių šokius, tai na nepykit tai yra labai vidutiniškai. Daužotės jie gerai, a va šokat jūs prastai. Ir va pavyzdžiui tai ką daro „Viduramžių pasiuntiniai“ su visais tais na ugnies šou, kurie yra viduramžių dalis, tai yra labai gerai. Jie tai daro profesionaliai.

10. I. R. Kokia Jūsų manymu yra tinkamiausia erdvė istorinės tematikos renginiams organizuoti?

A. Ž. Bet kokia erdvė, kur ileidžia tavo fantazijai reikštis. Bet kuri, kuri turi pakankamai dėkingą infrastruktūrą jei nori kažką pastatyti. Toliau tu turi pastatyti viduramžių kaimą. Tu gali vidurį senamiesčio, panaudoti senamiestį. Čia yra tavo fantazijos klausimas kaip tu išnaudosi tą ar tą vietovę. Galima vidury Birštono savivaldybės aikštės padryti nuostabią viduramžių šventę: turėk pingų ir fantazijos, nors čia kitiems atrodo, kad viską ant betono pasidarė.

11. I. R. Jūsų nuomone ar istorinės aplinkos panaudojimas turizme skatina ar vietinį ar ir atvykstantąjį turizmą?

A. Ž. Aš manau, kad skatina, bet kas skatina. Ten kiekvieną vakarą, kiekvieną savaitgalį vyksta vietinės fiestos. Aš nuvažiavau į Ispaniją ir ten kiekvieną vakarą vyksta vietinės fiestos. Iš tikrųjų tos fiestos yra viso labo folklorinių ansambliukų pabrazdinimas. Jie susirenka pagerti alaus. Bet koks renginys, bet koks veiksmas kuris savo kalba universalus. Universalus tai ta prasme jei tu kalbėsi apie Basanavičių lietuvių kalba, tai sunkiai priversi jį domėtis. Atvažiavusiam anglui pagerti alaus ir praleisti čia maloniai laiką Basanavičius yra nereikalingas, kad ir kaip aš jį gerbčiau ir mylėčiau. O va jei sugalvos tas berniukas nueiti į kokią „Hansa šventę“ alaus pagerti jau kas kita. Jam bus tas pats kiaulės bėga ir kiaulėms vertėjo nereikia. Jam čia vertėjas nereikalingas. Bet koks renginys, kuris yra universalus ir jam nereikalingas vertėjas. Vertėjas, ta prasme aš net nekalbu verbaline prasme, kad jam išvis nereikia kultūrinio vertėjo – kas tai vyksta. Yra patrauklus visiems. Ko aš trenkiausi į Frankfurktą. Taip, aš nuvažiavau į visiškai vokišką šventę. Aš važiavau ne tik semtis patirties, man ten buvo įdomu. Ko visi važiuoja į Olandiją – gėlių turgų?

I. R. Tiesiog įdomu pamatyti savom akim...

A. Ž. Nu tai va, tiesiog įdomu pamatyti koks skirtumas koks tai renginys: nesvarbu ar tai istorinis ar dar kažkoks. Svarbu, kad jis būtų patrauklus ir įdomus ir suprantamas. Kad ir kinietis atvažiuotų, nieko apie Europą nesuprastų, bet jam būtų gal labai įdomu pasėdėti ant kuolo, pašaudyt iš lanko, paklausyt kažkokios tai muzikos, pašokti su jaunimu. Galų gale pasėdėti ir pagerti lietuviško alaus arba suvalgyti cepelinų, nors paskui tris dienas verks, kad jam bloga. Tai va čia manau, kad skatina. Čia tik sklaidos klausimas. Apie tą renginį reikia daryti ne tik „varyt“ per regioninius, bet ir per valstybinius kanalus. Įvairiausiose parodose arba dar kažkur tai, internetiniuose portaluose. Išvesti į tarptautinę erdvę.

ANKETA TYRIME DALYVUSIEMS RESPONDENTAMS

Gerbiamas respondentei, prašome Jus užpildyti šioje anketoje pateiktus klausimus. Šios anketos duomenys bus panaudoti Mykolo Romerio universiteto tarptautinio turizmo administravimo specialybės studentės Ingutės Rukaitės magistro baigiamojo darbo (tema: Istorinio turizmo plėtros galimybės Lietuvoje), tyrimui atlikti. Anketa yra anoniminė.

1. Lytis:

- Moteris
 Vyras

2. Amžius

- Įrašykite (.....)

3. Išsilavinimas

- Įrašykite (.....)

4. Sritis, kurioje dirbate/mokotės

- Įrašykite (.....)

5. Kuriai iš šių turizmo rūšių teikiate prioritetą? (pažymėti tik vieną atsakymą)

- Kultūrinis turizmas
 Pramogų turizmas
 Ekoturizmas
 Sanatorinis/gydomasis turizmas
 Sporto turizmas
 Kita (.....)

6. Kuriam iš šių kultūrinio turizmo porūšių teikiate pirmenybę? (pažymėti tik vieną atsakymą)

- Istoriniam turizmui
 Kulinarinio paveldo turizmui
 Religiniam turizmui
 Gamtiniam turizmui
 Paveldo turizmui
 Kita (.....)

7. Istorinis turizmas – tai... (galimi keli atsakymų variantai)

- Šalies istorinio paveldo pažinimas
 Dalyvavimas istorinės tematikos renginiuose / ekskursijose
 Ekspozicijų lankymas muziejuose
 Kita (.....)

8. Kokia istorinio turizmo teikiama nauda? (galimi keli atsakymų variantai)

- Istorinių objektų populiarinimas
 Skatinamas šalies pažinimas
 Ekonominės ir socialinė nauda šalies ūkiui
 Lietuvos viešinimas turizmo rinkoje užsienio šalyse
 Kultūrinio turizmo populiarinimas
 Kita (.....)

9. Jūsų nuomone ar istorinis turizmas yra populiarus Lietuvoje:

- Taip
 Ne
 Nežinau

10. Kas gali lemti istorinio nepopuliarumą Lietuvoje: (galimi keli atsakymų variantai)

- Trūksta informacijos apie istorinį turizmą
 Mėknamai išvystyta turizmo infrastruktūra
 Turizmo maršrutuose įtraukiami tik „populiarūs“ istoriniai objektai, nuošalyje paliekant mažiau žinomus
 Mažas susidomėjimas šalies istoriniu palikimu
 Kita (.....)

11. Ar dažnai renkatės istorinių objektų lankymą, ekskursijas bei renginius susijusius su tematika?

- Nuolat
 Rečiau nei kartą per mėnesį
 Rečiau nei kartą per metus
 Retai
 Niekada

12. Kurių iš šių istorinių objektų lankymui teikiate pirmenybę: (pažymėti tik vieną atsakymą)

- Istorinėms vietovėms ir paminklams
 Muziejams
 Renginiams, kurių tematika susijusi su praeities rekonstravimu
 Teminėms ekskursijoms
 Kita (.....)

13. Kuri istorijos tematika Jus labiau domina: (pažymėti tik vieną atsakymą)

- Viduramžiai
 Lietuvos kultūros istorija
 Tarpukario istorija
 Kančios (žiaurumų) istorija
 Kita (.....)

14. Ar teko girdėti apie istorinės tematikos organizuojamas šventes Lietuvoje?

- Taip
 Ne

15. Kuriose iš šių švenčių esate dalyvavę / dalyvavusi? (galimi keli atsakymų variantai)

- „Apuolė 854“ Skuodo raj.
 „Gyvosios archeologijos dienos“ Kernavėje
 „Viduramžių šventė“ Trakuose
 „Hansa dienos“ Kaune
 „Amatų dienos“ Trakuose
 Kitose miestų/miestelių šventėse, kuriose buvo įtraukta viduramžių tematika

16. Iš kur apie šias šventes sužinojote? (galimi keli atsakymų variantai)

- Informacinių žinučių spaudoje, televizijoje
 Internete
 Reklaminių skelbimų
 Turizmo informacijos centre
 Kita (.....)

17. Ar teko dalyvauti kitose šalyse panašaus pobūdžio šventėse?

- Taip
 Ne

18. Jei taip, tai kokiose šalyse ir kokiose šventėse?

- Įrašykite (.....)

19. Įvertinkite žinių lygį po apsilankymo tokio pobūdžio renginyje/ renginiuose?

- nieko naujo nesužinojau, ateityje tokiuose renginiuose nesilankysiu
 kai kas buvo įdomu ir nauja, tačiau daug ką jau žinojau
 daugelis dalykų buvo nauji ir negirdėti, todėl įgijau daug naujų žinių
 viskas buvo nauja ir negirdėta, ateityje ketinu dažniau lanktis tokiuose renginiuose

20. Kas sukėlė Jums sukelia didžiausią susidomėjimą istorinės tematikos šventėse? (galimi keli atsakymų variantai)

- Amatų demonstravimas
 Kulinarinis paveldas
 Kovų inscenizavimas
 Rekonstruojama apranga, daiktai, papuošalai
 Kita (.....)

21. Ar norėtumėte prisijungti prie gyvosios istorijos klubų, riterių brolijų, amatininkų ir tokiu būdu dalyvauti tiesiogiai istorijos inscenizavimo renginiuose?

- Ne
 Taip
 Norėčiau, bet trūksta informacijos kaip tai padaryti

22. Kokie Jūsų manymu yra neigiami bruožai istorinės tematikos renginių? (galimi keli atsakymų variantai)

- Nėra minusų
 Organizaciniai elementai (renginio programos neatitikimas, neprofesionalūs vedėjai, reklamos nebuvimas)
 Trūksta linksmumo, patrauklumo
 Renginio kokybė neatitinka kainos, kurią mokama už įėjimą
 Prekyba renginiuose
 Kita (.....)

23. Jūsų nuomone tinkamiausia vieta tokiems renginiams organizuoti? (pažymėti tik vieną atsakymą)

- Miestų aikštės
 Istorinių mūšių vietos
 Pilys
 Dvarai
 Istoriniai parkai
 Kita (.....)

24. Jūsų nuomone Lietuvos pilyse turėtų būti: (galimi keli atsakymų variantai)

- Muziejai su gyvosiomis edukacinėmis programomis
- Parodų centrai
- Renginių vieta, skirta šalies kultūrinio ir istorinio paveldo plėtrai
- Koncertų salės
- Kita (.....)

25. Autentikos ir istorinės aplinkos svarba istorinės tematikos renginiuose (pažymėti tik vieną atsakymą)

- Istorinė aplinkoje autentika yra būtina, kuri atskleidžiama per išlikusių daiktų demonstravimą, rekonstruotų amatų, rūbų, daiktų pristatymą.
- Iš dalies svarbu, bet galima istoriją pateikti ir be autentikos
- Autentiškumas tėra imitacija, nes tiksliai praeities rekonstruoti neįmanoma
- Kita (.....)

26. Jūsų nuomone istorijos pristatymas gyvai yra tinkama priemonė pristatyti šalies istorinę praeitį turistui?

- Taip
- Ne
- Nežinau

Dėkoju už Jūsų pateiktus atsakymus.